

ผลของการใช้กิจกรรมลอคคิตตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความ
หลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของ
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

นายสุกร นันทบุรณย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

EFFECTS OF USING PREJUDICE REDUCTION ACTIVITIES BASED ON MULTICULTURAL
EDUCATION ON UNDERSTANDING OF DIVERSITY IN RACES, RELIGIONS AND
CULTURES IN THE ASEAN COMMUNITY OF UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Mr. Surakrai Nantaburom

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Teaching Social Studies

Department of Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม
ศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ
ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย

โดย

นายสุรไกร นันทบุรุษย์

สาขาวิชา

การสอนสังคมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกร หงส์พันธ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

สุรไกร นันทบุรุษย์ : ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. (EFFECTS OF USING PREJUDICE REDUCTION ACTIVITIES BASED ON MULTICULTURAL EDUCATION ON UNDERSTANDING OF DIVERSITY IN RACES, RELIGIONS AND CULTURES IN THE ASEAN COMMUNITY OF UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 167 หน้า.

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนระหว่างก่อนสอนและหลังสอนโดยใช้กิจกรรมการลดอคติ 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการลดอคติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศึกษานารี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 48 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ 1) แบบวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนซึ่งผ่านการตรวจคุณภาพเครื่องมือโดยมีคะแนน IOC มากกว่า 0.5 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ 0.8 2) แบบสัมภาษณ์ความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนซึ่งผ่านการตรวจคุณภาพเครื่องมือโดยมีคะแนน IOC มากกว่า 0.5 และเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาจำนวน 13 แผน ซึ่งผ่านการตรวจคุณภาพเครื่องมือโดยมีคะแนน IOC มากกว่า 0.5 ระยะเวลาในการทดลองจำนวน 14 คาบ 9 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า t ความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1) นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) การเปลี่ยนแปลงเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมเกิดจากการได้เรียนรู้เนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับความแตกต่าง หลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมีทักษะทางสังคมมากขึ้น มีกระบวนการคิดและมีการเรียนรู้จากมุมมองของผู้อื่น จากการจัดการกิจกรรมตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาโดยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงละคร การใช้บทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กรณีตัวอย่าง และการเผชิญสถานการณ์

ภาควิชา หลักสูตรและการสอน

ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

ปีการศึกษา 2556

5483455327 : MAJOR TEACHING SOCIAL STUDIES

KEYWORDS: MULTICULTURAL/ PREJUDICE REDUCTION/ UNDERSTANDING DIVERSITY IN RACES
RELIGIONS AND CULTURES IN THE ASEAN COMMUNITY / ASEAN

SURAKRAI NANTABUROM: EFFECTS OF USING PREJUDICE REDUCTION ACTIVITIES
BASED ON MULTICULTURAL EDUCATION ON UNDERSTANDING OF DIVERSITY IN
RACES, RELIGIONS AND CULTURES IN THE ASEAN COMMUNITY OF UPPER
SECONDARY SCHOOL STUDENTS. ADVISOR: ASST. PROF.WALAI ISARANGKURA NA
AYUDHAYA, D.Ed, 167 pp.

The purposes of this research were to compare the understanding of diversity in
races, religions and culture in the ASEAN community of upper secondary school students
before and after being taught by prejudice reduction activities based on multicultural
education and study how students changed their understanding of diversity in races, religions
and culture in the ASEAN community after being taught by prejudice reduction activities
based on multicultural education. The sample was upper secondary students in Suksanary
School in the first semester, academic year 2013. The attitude test and interviewing questions
were used as data instruments. Thirteen lesson plans based on prejudice reduction activities
for 14 periods in 9 weeks were used as the experimental instrument. The t-test, mean,
standard deviation, frequencies and content analysis were utilized for analyzing data.

The results were as follows:

1) After the treatment, the attitude scores posttest of understanding of
diversity in races, religions and culture in the ASEAN community of students taught by
prejudice reduction activities based on multicultural education were higher than pretest
scores at 0.05 level of significance.

2) Students changed their attitudes by learning contents which based on the
diversity of races, religions and culture in the ASEAN community. Students gained their social
skills, thinking skills and learning from others' perspective through prejudice reduction
activities which were cooperative activities, critical thinking activities, discussion, drama
technique, role playing, simulation, case studies and facing with problems situation activities.

Department: Curriculum and Instruction

Student's Signature .....

Field of Study: Teaching Social Studies

Advisor's Signature .....

Academic Year: 2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงด้วยประการทั้งปวงขึ้นได้ด้วยดีเกิดจากความกรุณาอย่างยิ่งของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา ที่คอยให้อบรมสั่งสอน ให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไข ปรับปรุง ช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่อย่างเต็มกำลังด้วยความเมตตากรุณาต่อศิษย์ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรถพล อนันตวรสกุล อาจารย์ผู้สอนและผู้อำนวยการศูนย์วิจัยฯ ที่ให้ความกรุณาให้ความรู้ ฝึกประสบการณ์และให้โอกาสได้ทำงานระหว่างการศึกษา รวมทั้งเพื่อนร่วมงานทุกท่าน

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ภายนอกมหาวิทยาลัยที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งให้คำแนะนำที่ประเสริฐและทรงคุณค่าสำหรับงานวิจัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รชนีกรหงส์ พันัสประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ช่วยกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยจนมีความสมบูรณ์ขึ้น ขอขอบพระคุณและอาลัยรองศาสตราจารย์สุมนทิพย์ บุญสมบัติที่กรุณาให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นอย่างดีจนวาระสุดท้ายของอาจารย์

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ดินาร์ บุญธรรม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐภรณ์ หลาวทอง อาจารย์ผู้ประสิทธิประสาทวิชาอันทรงคุณค่า คอยให้คำปรึกษาด้วยความกรุณาเสมอมา และช่วยตรวจคุณภาพเครื่องมือจนวิทยานิพนธ์สำเร็จด้วยดี และผู้ทรงคุณวุฒิอีก 3 ท่าน ซึ่งประกอบไปด้วยอาจารย์ อาจารย์จรงค์ แก้งยุบล ดร. กิตติศักดิ์ ลักษณะมา และอาจารย์สิริภัทร ชื่นคำที่สละเวลาอันมีค่าช่วยตรวจสอบแก้ไข ให้คำแนะนำอันมีค่าต่อการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณะผู้บริหารโรงเรียนศึกษานารีที่ให้ออกาสผู้วิจัยได้เข้าไปทดลองและเก็บข้อมูล และอาจารย์ วรรณมา พันธุ์ชนะวานิชที่ให้ออกาสผู้วิจัยได้ทำการทดลองในรายวิชาอาเซียนศึกษา รวมไปถึงนักเรียนระดับชั้น ม.4/5 โรงเรียนศึกษานารีที่น่ารักทุกคนที่เป็นส่วนสำคัญยิ่งในงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ทดลองและเก็บข้อมูลวิจัยจนงานวิจัยนี้บังเกิดผล

ขอขอบคุณเพื่อนทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจให้กันเสมอ

ขอกราบคุณพระศรีรัตนตรัย เหล่าครูบาอาจารย์ที่เป็นทางส่องสว่างแก่ชีวิตจวบจนปัจจุบัน

ท้ายสุด ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาและครอบครัวที่คอยเลี้ยงดู ให้การสนับสนุนชีวิตด้วยดีอย่างสุดความสามารถมาตลอดโดยเฉพาะด้านการศึกษาแก่ผู้วิจัยเสมอมา

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนโดยทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภาพ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามงานวิจัย.....	7
สมมติฐานการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	8
ขอบเขตการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา และการลดอคติ.....	12
1.1 แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education).....	12
1.2 การจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติ.....	18
ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติ.....	25
2.1 กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning).....	25
2.2 กิจกรรมการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking).....	32
2.3 กิจกรรมการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (Self Esteem).....	35
2.4 กิจกรรมการใช้บทบาทสมมติ (Role Playing).....	36
2.5 กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion).....	45
2.6 กิจกรรมการแสดงละคร (Dramatization).....	49
2.7 กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation).....	52
2.8 กิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่าง (Case Study).....	55

2.9 กิจกรรมการเผชิญสถานการณ์.....	58
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน	61
3.1 แนวคิดเกี่ยวกับเชื้อชาติ (Race) ในภูมิภาคอาเซียน.....	61
3.2 แนวคิดเกี่ยวกับศาสนา (Religion) ในภูมิภาคอาเซียน.....	62
3.3 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Culture) ในภูมิภาคอาเซียน.....	64
ตอนที่ 4 การจัดการศึกษาตามแนวคิดอาเซียนศึกษา	66
4.1 แนวทางการจัดการศึกษาอาเซียนศึกษา.....	66
4.2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เกี่ยวกับการจัดการ เรียนรู้อาเซียน	70
ตอนที่ 5 การวัดเจตคติ.....	72
5.1 ความหมายของเจตคติ.....	72
5.2 ลักษณะของเจตคติ	73
5.3 การเปลี่ยนแปลงเจตคติ	77
5.4 องค์ประกอบของเจตคติ	77
5.5 วิธีการวัดและประเมินเจตคติ	78
5.6 เครื่องมือวัดทัศนคติ.....	80
5.7 ขั้นตอนการพัฒนามาตรวัดทัศนคติ.....	81
ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	83
6.1 งานวิจัยในประเทศ	83
6.2 งานวิจัยต่างประเทศ	84
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	87
การออกแบบการวิจัย.....	87
การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	88
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	88
การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย.....	89
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	96

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	97
ตอนที่ 1 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง.....	97
1.1 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมโดยการเปรียบเทียบทั้งสามด้านคือ ด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม.....	97
1.2 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมโดยการเปรียบเทียบจำแนกเฉพาะรายด้าน.....	98
ตอนที่ 2 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์.....	100
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะงานวิจัย.....	105
สรุปผลการวิจัย.....	105
อภิปรายผล.....	106
ข้อเสนอแนะ.....	110
ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้.....	110
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำการวิจัยครั้งต่อไป.....	111
รายการอ้างอิง.....	112
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	118
ภาคผนวก ข หนังสือเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ.....	120
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	127
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง.....	132
ภาคผนวก จ คะแนนเจตคติเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง.....	163
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	167

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	สรุปการแนวทางการจัดกิจกรรมตลอดคดีตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษา.....23
2	สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมตลอดคดีตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษาที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบต่างๆ.....24
3	การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องต่อการจัดกิจกรรมตลอดคดี.....60
4	แนวคิดการจัดลำดับความรู้ตามของแควธไวลและคณะ.....79
5	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความ เข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง.....98
6	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความ เข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบค่า t (t-test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05.....98
7	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความ เข้าใจในความหลากหลายทางด้านศาสนาในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบค่า t (t-test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05.....99
8	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความ เข้าใจในความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบค่า t (t-test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05.....99
9	แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านเนื้อหาก่อนเรียน..... 101
10	แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านเนื้อหาหลังเรียน..... 101
11	แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านกิจกรรมในประเด็นพัฒนาการ ติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกัน..... 102
12	แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านกิจกรรมในประเด็นการใช้ กระบวนการคิดในการปรับเปลี่ยนเจตคติจากกิจกรรมการเรียนรู้..... 102
13	แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านกิจกรรมในประเด็นการพัฒนา ความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้.....103
14	แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านกิจกรรมในประเด็นเพิ่มความ เห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นจากการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....104

15 หน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้การลวดคติดตามแนวคิดพัฒนาธรรมศึกษา.....133

16 คะแนนเจตคติเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังเรียน.....164

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	10
---	-------------------------	----

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกยุคปัจจุบันที่มีประชากรมากกว่า 7,000 ล้านคน (Department of Economic and Social Affairs Population Division, 2009) เราอยู่ได้โดยลำพัง หรือแยกกลุ่มต่างๆ ออกจากกันได้ โดยเด็ดขาด ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เรานั้นจะต้องรู้จักการอยู่อาศัยร่วมกับเพื่อนบ้านหรือแม้แต่ประเทศข้างเคียงโดยไม่มี ความเกลียดชังซึ่งกันและกัน และปราศจากความต้องการที่จะทำร้ายซึ่งกันและกัน แม้กระทั่งการใช้คำพูดเยาะเย้ยถากถางซึ่งกันและการ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับชีวิตในยุคปัจจุบัน (โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์, 2551) คนในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 21 จำเป็นจะต้องมีจิตสำนึกเคารพ (Respect Mind) ซึ่งสามารถเปิดใจต้อนรับบุคคลและกลุ่มที่หลากหลาย บุคคลที่ชื่นชมในคุณงามความดีของผู้อื่น ไม่ด่าว่าตัดสินใคร คนที่มีจิตสำนึกเคารพจะเชื่อไว้ก่อนว่าความหลากหลายเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งจะทำให้โลกโลกจะน่าอยู่ขึ้นหากเรารู้จักเคารพซึ่งกันและกัน (จอห์น บาร์เรล และคณะ, 2554)

ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศจะมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน ที่ประกอบไปด้วยสามเสาหลัก ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดการโยกย้ายแรงงานเสรีและการรวมเป็นหนึ่งประชาคมของทั้ง 10 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้น ตามเป้าหมายที่จะกล่าวต่อไปนี้

“อาเซียนมีเป้าหมายจะก้าวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 (ค.ศ. 2015) ประกอบด้วยสามเสาหลัก ได้แก่ การเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรม วิสัยทัศน์ รวมของผู้ นำอาเซียน คือ การสร้าง ประชาคมอาเซียนที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีกฎเกณฑ์ กติกาที่ชัดเจน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยเมื่อปี 2551ได้มีการจัดทำ แผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (Roadmap) ในทั้งสามเสาหลัก ทั้งนี้เป้าหมายหลักของการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน คือการสร้างประชาคมที่

มีความแข็งแกร่ง สามารถสร้างโอกาสและรับมือสิ่งท้าทายทั้งด้าน
การเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่โดยให้
ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสามารถประกอบกิจกรรมทาง
เศรษฐกิจได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้นและประชาชนในอาเซียนมี
ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน”

(กรมอาเซียน, , <http://www.mfa.go.th/asean/>)

ซึ่งการรวมเป็นหนึ่งเดียวกันของประชาคมอาเซียนดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยต้องปรับตัว
เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนดังกล่าว ที่มีประชากรมากกว่า 500 ล้านคน จาก
10 ประเทศ นอกจากนี้อาเซียนยังเป็นภูมิภาคที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและสภาพภูมิศาสตร์ของ
ภูมิภาคเหล่านี้ทำให้ประชาคมอาเซียนมีความแตกต่างหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา
วัฒนธรรม การรวมประชาคมและการโยกย้ายแรงงานเสรีจะทำให้ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อยู่
ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น และกลุ่มคนที่อยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางเชื้อ
ชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมก็อาจกลายเป็นความขัดแย้งได้ (อมรา พงศาพิชญ์, 2541) หากประชากร
ในประชาคมอาเซียนยังไม่สามารถเข้าใจ ยอมรับ และเคารพความแตกต่างกันได้

การจะรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวของประชาคมอาเซียนนั้นยังมีอุปสรรคอีกหลายอย่างในการ
รวมเป็นหนึ่งได้ต้องมีการสื่อสารภาษาเดียวกันได้ซึ่งจำเป็นต้องสอนภาษากลางซึ่งก็คือภาษาอังกฤษ
เพราะชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ได้พูดภาษาเดียวกันทั้งหมด และไม่เพียงภาษาเท่านั้นความรู้
ความเข้าใจอันดีระหว่างกันที่ปราศจากอคติก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งอคติทางเชื้อชาติศาสนาและ
วัฒนธรรมในอาเซียนสามารถพบได้จากการศึกษาวิจัยอันมีข้อค้นพบว่าชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มี
อคติต่อกันอยู่ไม่น้อยส่วนใหญ่มาจากแบบเรียนโดยเฉพาะของคนไทย ซึ่งความรู้ในแบบเรียนของไทย
ที่มีต่อลาวนั้น มักสอดแทรกทัศนคติ ความเชื่อบางอย่าง ความมีอำนาจเหนือกว่าของประเทศไทย
ความเป็นปัญหาของลาวต่อไทยมีให้พบโดยทั่วไป (สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ, 2552) สอดคล้อง
กับแบบเรียนของประเทศลาวตั้งแต่ชั้น ม.1-ม.7 นั้นได้ตอกย้ำถึงความสัมพันธ์ไทย-ลาวในลักษณะที่
สยามเข้ามารุกรานและกดขี่ชาวลาว กวาดต้อนผู้คน การนำของมีค่าจากลาวกลับไปสยาม และการยก
ย่องวีระบุรุษที่ต่อต้านสยาม โดยเฉพาะพระเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งยังสอดคล้องกับ ปรียาภรณ์ กันทะลา
(ปรียาภรณ์ กันทะลา และคณะ, 2554) ที่กล่าวไว้ว่า “ลาวไม่เคยลืมเลือนเรื่องเล่าของประวัติศาสตร์
บาดแผลเหมือนมีดผ่ากลางหัวใจของคนลาวตัดแบ่งคนลาวส่วนหนึ่งเป็นของสยามเลย” นอกจากนี้
เขียน ธีระวิทย์, อติศร เสมอแก้ว, and ทานตะวัน มโนรมย์ (2544) ทำการสำรวจเรื่องทัศนคติการดูถูก

คนจนโดยเปรียบเทียบกับชาติอื่นๆ ความคิดเห็นของชาวลาว พบว่าไทยว่าเป็นประเทศที่ชอบดูถูกลาวมากที่สุดโดยการตอบแบบสอบถาม ในประเทศกัมพูชาทัศนคติของชาวกัมพูชานั้น มัทนียา พงษ์สุวรรณ (2547) ได้ศึกษาแบบเรียนของไทยกับกัมพูชา พบว่า แบบเรียนของกัมพูชาพบว่าชนชาติไทยเป็นชนชาติที่อพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนของกัมพูชา เมื่อตั้งตนเป็นใหญ่ได้ก็มักจะเข้ามารุกรานกัมพูชา กวาดต้อนผู้คน นักปราชญ์ ทรัพย์สินของมีค่าไป แต่ในแบบเรียนไทยนั้นพบว่ากัมพูชาเป็นเมืองขึ้นของไทยและมักจะฉวยโอกาสแข็งข้อกับไทยเมื่อไทยอ่อนแอและไทยรับอารยธรรมจากกัมพูชา นอกจากนี้ทัศนคติของคนเวียดนามที่มีต่อประเทศไทยเป็นผลมาจากการติดต่อสัมพันธ์กันในระดับประชาชน ในส่วนของระดับรัฐนั้นจะเป็นไปในรูปแบบความตึงเครียดมากโดยเฉพาะช่วงสงครามเย็น อันเป็นผลมาจากนโยบายทางการเมืองของแต่ละประเทศ (ปริยาภรณ์ กันทะลา และคณะ, 2554) ทำให้กล่าวได้ว่า ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของเพื่อนบ้านจึงเป็นได้ทั้งเพื่อนบ้านที่เป็นประหนึ่ง “ผู้ร้าย” ที่คอยจ้องเอาไรต์เอาเปรียบหรือเปรียบเสมือนเป็นมหาอำนาจที่พร้อมจะรุกรานเพื่อนบ้านผู้ที่อ่อนแอกว่าหรือเป็นแหล่งให้พึ่งพิงในยามตกยาก การรับรู้และความเข้าใจอันมีหลายหลากนี้ส่วนหนึ่งเป็น “มรดก” ทางความคิดที่ตกทอดมาจากอดีตที่ทิ้งรอยความสัมพันธ์ในด้านลบ อาทิ การทำสงครามเพื่อแย่งชิงผู้คน ทรัพย์สิน และทำลายบ้านเมือง ส่วนหนึ่งเป็นอันเกิดจากการ “กล่อมเกลாதองศา” ผ่านกลไกของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นรัฐอาณานิคม หรือการก่อกำเนิดรัฐชาติหลังการได้รับเอกราช (สุนทร ชุตินทรานนท์, 2551) ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

ในประเทศไทยเองก็มีข้อค้นพบว่าเรามีอคติต่อประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนด้วย ซึ่งเริ่มจากอดีตเมื่อก่อตั้งรัฐชาติสมัยใหม่องค์ความรู้ด้านอุษาคเนย์ของไทยตั้งแต่สมัยปฏิรูปประเทศในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมามีผลกำหนดสถานะภาพลักษณะทางลบต่อประเทศรอบข้าง ลัทธิชาตินิยมที่เกิดขึ้นมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีพวก “เรา” และมีพวก “เขา” คนอื่นที่อาจก่อให้เกิดปัญหาแก่พวกเราซึ่งต้องร่วมกันปกป้อง คนอื่นนั่นก็คือเหล่าประเทศเพื่อนบ้านของไทย โดยเฉพาะชนชาติพม่าในสายตาคอนไทยนั้นประกอบไปด้วยทัศนคติของคนไทยที่มีองค์ความรู้ (Knowledge) ที่เกี่ยวข้องกับประเทศพม่ามีลักษณะจำกัดอยู่เฉพาะเรื่องราวของการเป็นศัตรู รวมไปถึงแบบเรียนไทยในระดับมัธยมศึกษาล้วนเน้นเฉพาะเรื่องราวการสงครามการเมืองเป็นหลัก และส่วนของประเทศมาเลเซียในมุมมองของคนไทย คนไทยถูกปลูกฝังผ่านแบบเรียนให้รู้จักมาเลเซียในอดีตที่เริ่มจากเป็นเมืองขึ้นของไทย แล้วค่อยตกอยู่ใต้อำนาจการปกครองของอังกฤษ และกลายมาเป็นประเทศเพื่อนบ้านของเราในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ, 2552) ส่วนของกัมพูชานั้นไทยมองว่ายังมีความขัดแย้งกันเสมอมาตั้งแต่สงครามในอดีตจนกระทั่งยุคปัจจุบันกรณีเขาพระวิหารเมื่อเห็นปฏิกริยาจากชาวไทย เมื่อชาวไทยทราบคำตัดสินจากศาลโลก มีอารมณ์ทั้งเสียใจ โกรธแค้นเห็นว่าคำตัดสินไม่ยุติธรรม (ปริยาภรณ์ กันทะลา และคณะ, 2554) ซึ่งเห็นได้ว่าทัศนคติที่เต็มไปด้วยอคติของคนไทยต่อประเทศในภูมิภาคอาเซียนนั้นมื่ออดีต

เกิดขึ้นจากหน้าประวัติศาสตร์ที่ถูกเขียนขึ้นในแบบเรียน และการเรียนรู้ผ่านแบบเรียนที่แฝงอคติเหล่านั้นที่ส่งผ่านมาถึงนักเรียนเพราะแบบเรียนยังเป็นส่วนสำคัญที่ครูใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนหลักในโรงเรียน (วินัย พงษ์ศรีเพียร, 2543) ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาคทั้งนี้ข้อค้นพบดังกล่าวทำให้พบว่าประเทศไทยมีอคติในอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนประวัติศาสตร์โดยเฉพาะทางด้าน เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม

จากการศึกษาดังกล่าวเราจะพบว่าทั้งประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีอคติต่อกันจากการศึกษาโดยเฉพาะเนื้อหาในวิชาประวัติศาสตร์ที่สอนให้มองประเทศอื่นๆในภูมิภาคเป็นกลุ่มอื่นและการสอนที่เน้นเฉพาะความขัดแย้ง และการสงคราม โดยเฉพาะประเทศไทยที่ปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกเป็นชาติตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จึงเกิดการมองประเทศในประเทศอาเซียนโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านเป็นคนอื่น

ในขณะที่พบว่ามียุทธศาสตร์ที่แฝงอยู่ในการศึกษาแต่ในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้การจะรวมตัวกันในประชาคมอาเซียนจะต้องก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ซึ่งในการเตรียมตัวทางด้านการศึกษานั้นประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการเองก็ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษา และครูสามารถจัดการศึกษาได้อย่างอิสระภายใต้มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาแกนกลาง ซึ่งในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้นก็ได้ระบุมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษาไว้ เช่น สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เน้นสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจศาสนาที่ตนเองนับถือ และศาสนาต่างๆเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่สงบสุข สาระที่ 2 เน้นหน้าที่พลเมือง ให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของประเทศตนเองและสังคมโลก เข้าใจประเด็นและการแก้ไขปัญหาในระดับชาติ ภูมิภาคและโลก สาระที่ 3 เน้นความเชื่อมโยงสัมพันธ์เศรษฐกิจระหว่างประเทศ องค์กรและความร่วมมือระหว่างประเทศ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์เน้นให้ผู้เรียนรู้จักอารยธรรมต่างๆของโลก การสร้างสรรค์อารยธรรมร่วมกัน ความสำคัญของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม วิเคราะห์คุณค่าของอารยธรรมในประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อปัจจุบันและสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์เน้นให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์คุณค่าของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์อารยธรรม วัฒนธรรมของมนุษย์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและรับมือภัยพิบัติร่วมกันทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ทั้งนี้เพื่อให้ทุกประเทศได้จัดการศึกษาให้ประชาชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยิ่งขึ้นในขณะเดียวกันสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ASEAN ได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเพื่อการรวมตัวกันเป็นสมาคมประชาชาติจึงได้จัดทำ ASEAN Curriculum Sourcebook เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ของประเทศสมาชิก ซึ่งประกอบไปด้วย 5 หัวเรื่อง (Theme) ดังนี้ 1. การรู้จักอาเซียน (Knowing ASEAN) 2. การให้คุณค่าของอัตลักษณ์และความหลากหลาย (Valueing Identity and Diversity) 3. การเชื่อมโยงจากโลกสู่ท้องถิ่น (Connecting Global and Local) 4. สนับสนุนส่งเสริมความเท่า

เทียมและความยุติธรรม (Promoting Equity and Justice) 5. ทำงานร่วมกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน (Working together for Sustainable future) โดยเฉพาะในส่วนของหัวเรื่องที่ 2. คุณค่าอัตลักษณ์และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity) นั้นกำหนดให้รู้จักสืบค้นการเชื่อมโยงที่มีความซับซ้อนและมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม และความเชื่อในปัจจุบันอย่างเป็นรูปธรรม การรับรู้และเห็นคุณค่าในจุดแข็งเป็นของการเป็นตัวตนในประชาคมอาเซียน (ASEAN, <http://www.mfa.go.th/asean/contents>) ซึ่งสอดคล้องกับวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2554) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษาจะต้องมีมโนทัศน์ที่จัดให้ผู้เรียนซึ่งมโนทัศน์หนึ่งในนั้นก็คือ Concept of ASEAN identity (Unity in diversity) ประกอบไปด้วย 1. Concept of awareness of cultural diversity 2. Concept of respect of cultural diversity 3. Concept of appreciation of multicultural 4. Concept of prejudice reduction 5. Concept of mutual understanding มโนทัศน์ข้อ 1.- 4. เป็นมโนทัศน์ย่อยที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันและนำมาสู่ ASEAN identity มโนทัศน์ของความตระหนัก (awareness) ในวัฒนธรรมของภูมิภาคที่มีความหลากหลาย (Cultural Diversity) ซึ่งจะทำให้เกิดความเคารพ (respect) ในวัฒนธรรมของคนอื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เช่น สังคมของประชาคมอาเซียน มีวัฒนธรรมทั้งคล้ายกันและกัน ซึ่งสะท้อนจากการมีพื้นฐานสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย มรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน (ASEAN heritage) ร่วมกัน การเกิดความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักในวัฒนธรรมที่หลากหลายจะนำไปสู่การเกิดความชื่นชม (appreciation) ในวัฒนธรรมอื่น นอกเหนือจากวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งทำให้มีเกิดความลำเอียง/อคติ (prejudice/bias) โดยจะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน (mutual understanding) ดังนั้นเมื่อผู้เรียนเกิดความตระหนักในวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ของอาเซียน ที่ประกอบด้วยการเคารพในวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจกันและกัน อันนำไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวในความหลากหลาย

ทั้งนี้แนวทางการศึกษาในข้างต้นนั้นสอดคล้องกับความในแนวคิดทางการศึกษาเรื่องการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เชื้อชาติของผู้อื่นเพื่อความเข้าใจอันดีต่อเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมนั้น (Banks & Banks, 2005) ได้มีการเสนอการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรมดังที่ซึ่งได้กล่าวถึง 5 มิติของพหุวัฒนธรรมศึกษา (Five Dimensions of Multicultural Education) ซึ่งประกอบด้วย 1) การบูรณาการเนื้อหา (Content Integration) หมายถึง ระดับของการบูรณาการแนวทางของพหุวัฒนธรรมในเนื้อหาที่สอน 2) การสร้างองค์ความรู้โดยเน้นการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Knowledge construction: Developing critical thinking) 3) จัดการเรียนรู้การสอนยึดเน้นความเท่าเทียม (Equity Pedagogy) 4) การลดอคติ (Prejudice Reduction) 5) สร้างพลังอำนาจให้เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมของโรงเรียน (Empowering School Culture and Social Structure) ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการศึกษา ซึ่งในส่วนของมิติที่ 4.

การลดอคติ (Prejudice Reduction) นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถจัดให้อยู่ในการเรียนการสอนในภายในห้องเรียนได้ดังที่ Kenneth, Averil, and Phillip (2010) ได้เสนอการใช้วิธีการการศึกษาช่วยลดอคติซึ่งประกอบไปด้วยสี่ส่วน อันได้แก่ 1) การพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Improving Social Contact and Intergroup Relations) จะช่วยให้ผู้เรียนมองทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยก 2) การเพิ่มซับซ้อนในการใช้สติปัญญา (Increasing Cognitive Sophistication) ซึ่งได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะนำไปสู่การตัดสินเหตุการณ์ต่างๆ รวมถึงบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างจากตนอย่างชาญฉลาด ไม่ด่วนตัดสินผู้อื่นโดยปราศจากหลักฐานและเหตุผลมารองรับ รวมไปถึงการสอนเนื้อหาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเชื้อชาติ และวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตนเพื่ออันจะนำไปสู่การเข้าใจและยอมรับ 3) การพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง (Improving Self-Confidence and Self-Acceptance) เมื่อผู้เรียนมีความเชื่อมั่นและความพร้อมที่จะเรียนรู้จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยลดอคติที่มีได้ 4) การเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น (Increasing Empathy for and Understanding of Others) การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติตามแนวคิดของ Kenneth, Averil and Phillip ทั้งสี่ประการในข้างต้นนั้นผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกิจกรรมทั้งสี่ประการมาสู่การจัดการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนได้ดังต่อไปนี้ ข้อที่หนึ่ง การมีมีโนทัศน์ของความเท่าเทียมและเข้าใจซึ่งกันและกัน ที่สอดรับกันกับวิธีสอนแบบบทบาทสมมติอัน สถานการณ์จำลอง การแสดงละคร กรณีตัวอย่าง การซักค้าน เฝchyสถานการณ์ นอกจากนี้การเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นเป็นการเรียนรู้ที่ตอบสนองความเท่าเทียมกัน การทำงานกลุ่มแบบร่วมมืออย่างเท่าเทียมกันมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ผู้เรียนรู้จักขอบเขตหน้าที่ของตน อันนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการคิด และส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดความมั่นใจในตนเองอีกด้วย(ชนาธิป พรกุล, 2554) สอดคล้องกับ (Johnson & Johnson, 1994) มหาวิทยาลัย

ข้อที่สองการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นเป็นกระบวนการคิดที่สำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจจากหลักฐานที่น่าเชื่อถือซึ่งจะทำให้ไม่ตัดสินผู้อื่นโดยใช้อคติเป็นที่ตั้ง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเป็นคนมีการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีทักษะการสืบค้นหาหลักฐานมาสนับสนุนข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอก่อนจะตัดสินใจ ซึ่งรวมไปถึงการไม่ตัดสินผู้อื่นในทันทีทันใด (Ennis อ่างถึงในทิศนา แคมมณี และคณะ, 2554)

ในส่วนข้อที่สามนั้น การสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับตนเองโดยการเสริมแรงบวก เทคนิคการใช้คำพูดที่ดี การพูดให้กำลังใจผู้เรียน รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นและการยอมรับตนเอง และยังช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมมือกับผู้อื่น เคารพตนเองและผู้อื่น และมองโลกในแง่ดี (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2551) บทบาท

สมมติ สถานการณ์จำลอง และรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือจะช่วยให้ทุกคนมีสภาพที่เท่าเทียม มีส่วนร่วมและช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้น (ทศนา แคมมณี, 2551)

ข้อที่สี่การเพิ่มความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น กิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทสมมติ การแสดงละคร สถานการณ์จำลอง ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น รู้จักปรับปรุงตนเองในการอยู่ร่วมกับ บุคคลอื่น เพื่อทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยทำให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจ ความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นซึ่งช่วยเสริมความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้ในที่สุด จากการสมมติสถานการณ์ต่างๆ แล้วให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ และยังเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเพื่อหาทางออกที่ เหมาะสมที่สุดในแต่ละสถานการณ์ภายใต้การออกแบบการเรียนรู้ของครู (ทศนา แคมมณี, 2519) ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lawson, McDonough, and H. (2010)

จากประเด็นปัญหาอคติที่เกิดขึ้นกับนักเรียนไทยที่พบในข้างต้นและแนวทางการจัดการ เรียนรู้ด้วยกิจกรรมการลดอคติ Kenneth, Averil and Phillip ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชื่อมโยงลงมาสู่ กิจกรรมในชั้นเรียนนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการสอนการลดอคติตามแนวคิดการศึกษาตามแนวพหุ วัฒนธรรมอันประกอบไปด้วย การใช้บทบาทสมมติเพื่อให้เกิดมโนทัศน์เข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และ พร้อมจะร่วมมือกับผู้อื่น การสอนให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การส่งเสริมทักษะทางสังคม และมโนทัศน์การทำงานร่วมกันกับผู้อื่นโดยรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ภายใต้การจัดบรรยากาศ การเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง การใช้คำพูดที่ดี การให้กำลังใจผู้เรียน จะเป็นส่วนสำคัญที่ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ความเคารพ ไม่ด่วนตัดสินและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จากการลดลง ของอคติต่อเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอยู่ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอันจะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีต่อ เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนและการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนได้

คำถามงานวิจัย

กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษามีผลต่อการเพิ่มขึ้นของความเข้าใจในความ หลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนหรือไม่ อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า Allport (1954 อ้างถึงใน Banks & Banks, 2005) ได้แนะนำถึงการช่วยนักเรียนพัฒนาทัศนคติเชิงบวกและการปฏิบัติต่อกันระหว่าง เชื้อชาติที่แตกต่างกัน การสื่อสารระหว่างกลุ่มจะช่วยพัฒนาความสัมพันธ์เมื่อการสื่อสารประกอบได้ด้วย 1.สถานะภาพที่เท่าเทียมกัน 2.การร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน 3.การสนับสนุนจากครูหรือผู้บริหาร

4.ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่กลายมาเป็นความคุ้นเคยระดับปัจเจก

Brauer and Er-rafiy (2011) ได้ศึกษาเรื่อง Increasing perceived variability reduces prejudice and discrimination พบว่า อคติลดลงอาจเนื่องมาจาก ข้อเท็จจริงที่ว่า การรับรู้ข้อมูลที่หลากหลายหลายทางพหุวัฒนธรรม การส่งเสริมความร่วมมือ ช่วยส่งเสริมการสร้างทัศนคติที่ดีและพฤติกรรมที่ดีระดับปัจเจกบุคคล

Abrams (2010) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง Processes of prejudice: Theory, evidence and intervention พบว่า วิธีการลดอคติ (Ways of reducing prejudice) การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม การทำให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกันมากขึ้น การใช้สื่อก็มีความสำคัญกับการลดอคติ แต่ต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ

Lawson et al. (2010) ได้ศึกษาในหัวข้อ Method and Techniques Confronting Prejudiced Comments: Effectiveness of a Role-Playing Exercise โดยการตรวจสอบการแสดงบทบาทสมมติที่ ผลการศึกษาพบว่าการแสดงบทบาทสมมติส่งผลต่อการสร้างการตอบสนองต่อความเห็นเกี่ยวกับอคติได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากนักเรียนนำทักษะนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันจะช่วยลดอคติในท่ามกลางการใช้ชีวิตอยู่ในกลุ่มสังคมกลุ่มต่างๆ

จึงสามารถตั้งเป็นข้อสมมติฐานการวิจัยว่า

ผู้เรียนมีทัศนคติในความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นหลังจากการเรียนรู้จากกิจกรรมการลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนระหว่างก่อนสอนและหลังสอนโดยใช้กิจกรรมการลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมการลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

ตัวแปรตาม คือ ความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม
ในประชาคมอาเซียน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศึกษานารี ภาคเรียนที่ 1 ปี
การศึกษา 2556 จำนวน 48 คน ซึ่งสามารถนำไปใช้สรุปอ้างอิงกับกลุ่มประชากรได้เนื่องจากกลุ่ม
ตัวอย่างมีจำนวนมากกว่า 20 คน (สุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2546 อ้างถึงใน อวยพร
เรืองตระกูล, 2553) แต่มีจุดด้อยในการอ้างอิงถึงประชากรเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเพศ
หญิงทั้งหมด

3. สารการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ช่วงชั้นที่ 4) ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
แกนกลางพุทธศักราช 2551 ในรายวิชา อาเซียนศึกษา 1 จำนวน 0.5 หน่วยกิต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึง แนวทางการจัดการศึกษาทั้งระบบ หลักสูตร สถานศึกษา
บุคลากร เนื้อหาวิชา กระบวนการจัดการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนรู้ ที่จัดให้ผู้เรียน
ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน เคารพความแตกต่าง สร้างความตระหนักถึงความหลากหลายถึงแม้ว่า
บุคคลเหล่านั้นจะมีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ให้ความสำคัญถึงความ
แตกต่าง และความเคารพถึงความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้น ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่
เป็นพหุวัฒนธรรม

2. การลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึง การลดความลำเอียงที่มีต่อบุคคล
อื่นในด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในการจัดการศึกษา

3. กิจกรรมการลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึง แนวการจัดการกิจกรรมการลด
ความลำเอียงที่มีต่อบุคคลอื่นในด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมโดย กิจกรรมในชั้นเรียนที่
ประกอบไปด้วยการจัดการกิจกรรมที่หลากหลายอันประกอบไปด้วยแนวทางดังต่อไปนี้ 1) พัฒนาการ
ติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่าง 2) เพิ่มซับซ้อนในการใช้สติปัญญา 3) พัฒนาความเชื่อมั่น
ตนเองและความยอมรับตนเอง 4) เพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นเพื่อที่จะเข้าใจบุคคลอื่น ซึ่ง
นำมาจัดการเรียนการสอนในบริบทห้องเรียนของประเทศไทยได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ
กิจกรรมการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กิจกรรมการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง กิจกรรม
บทบาทสมมติ กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อย กิจกรรมการแสดงละคร กิจกรรมการใช้สถานการณ์
จำลอง กิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่าง กิจกรรมการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์

3. ความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม หมายถึง การเห็นคุณค่า ชื่นชม ยอมรับในประเทศอื่นๆ ที่ไม่ใช่ประเทศของตนเองซึ่งประเทศเหล่านั้นมีความแตกต่างกันในด้าน เชื้อชาติศาสนา และวัฒนธรรมซึ่งสามารถวัดได้จากแบบวัดเจตคติ

4. ประชาคมอาเซียน หมายถึง ประชาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ที่ประกอบไปด้วยประเทศสมาชิก 10 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ไทย บรูไนเด-รูดชาราม ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ อินโดนีเซีย

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถแบ่งได้ 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาและการลดอคติ

- 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา
- 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติ

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติ

- 2.1 กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 2.2 กิจกรรมการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- 2.3 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง
- 2.4 กิจกรรมบทบาทสมมติ
- 2.5 กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อย
- 2.6 กิจกรรมการแสดงละคร
- 2.7 กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง
- 2.8 กิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่าง
- 2.9 กิจกรรมการเรียนการสอนทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน

- 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับเชื้อชาติในภูมิภาคอาเซียน
- 3.2 แนวคิดเกี่ยวกับศาสนาในภูมิภาคอาเซียน
- 3.3 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน

ตอนที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษา

4.1 แนวทางการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษา
4.2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนอาเซียน

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับการวัดเจตคติ

- 5.1 ความหมายของเจตคติ
- 5.2 ลักษณะของเจตคติ
- 5.3 การเปลี่ยนแปลงเจตคติ
- 5.4 องค์ประกอบของเจตคติ
- 5.5 วิธีศึกษาเจตคติ
- 5.6 วิธีการวัดและประเมินเจตคติ

5.7 ขั้นตอนการพัฒนามาตรวัดเจตคติ

5.8 เครื่องมือวัดเจตคติ

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยต่างประเทศ

6.2 งานวิจัยในประเทศ

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา และการลอคคิต

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education)

1.1.1 ความหมายพหุวัฒนธรรมศึกษา แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

Bennet (1995) ได้ให้ความหมายของพหุวัฒนธรรมทางการศึกษา (Multicultural Education) ไว้ว่า เป็นแนวทางการเรียนการสอนที่มีพื้นฐานมาจากความนิยมประชาธิปไตย ความเชื่อ และเพื่อส่งเสริมพหุวัฒนธรรมภายในสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมภายในสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและโลกที่เชื่อมโยงกันโดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ การเคลื่อนไหวไปสู่ความเสมอภาค แนวทางหลักสูตรพหุวัฒนธรรม กระบวนการไปสู่พหุวัฒนธรรม และความตกลงต่อสู้กับความลำเอียงและการเหยียดหยาม ซึ่งพหุวัฒนธรรมมีความหมาย 4 มิติที่มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

1. การเคลื่อนไหว (Movement) เป็นการมุ่งไปสู่ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาและความเสมอภาคในกลุ่มเด็กเยาวชน ชนกลุ่มน้อยและผู้ด้อยโอกาส มีจุดมุ่งหมายไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ด้านทัศนคติที่แฝงไปด้วยทัศนคติของผู้สอน กลุ่มนักเรียน วิธีสอน นโยบาย ชุมชน และบรรยากาศในห้องเรียน

2. แนวทางหลักสูตร (Curriculum Approach) พัฒนาความรู้ และความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ การก่อตั้งกลุ่มชาติพันธุ์ และความเจริญรุ่งเรืองในอดีต โดยมุ่งเน้นถึงชนกลุ่มน้อย และชนกลุ่มใหญ่ รวมถึงความเสมอภาค

3. กระบวนการ (Process) คือ การที่บุคคลมีความสามารถหลายวัฒนธรรม โดยมีการรับรู้ ประเมิน ความเชื่อ และการกระทำ มีความเข้าใจและมีความรู้ในการต่อรองกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และภายในชาติเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจเจกบุคคลสามารถเป็นพหุวัฒนธรรมได้

4. ข้อตกลง (Commitment) เป็นการต่อสู้ทางเชื้อชาติ เพศ การเข้าข้างและการเหยียดหยามผ่านทางความเข้าใจ ทัศนคติ และทักษะปฏิบัติทางสังคม

Grant and Landson (1997) ได้ให้ความหมายของ พหุวัฒนธรรมศึกษาว่า กระบวนการในโรงเรียน ทั้งในหลักสูตรและส่วนอื่นๆ เพื่อที่จะเตรียมนักเรียนให้สามารถเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศของความเท่าเทียม ซึ่งจะช่วยพัฒนาการค้นพบตัวเอง และอัตมโนทัศน์เชิงบวกในสังคมพหุวัฒนธรรมได้

Mitchell and Salsbury (1999) ได้อธิบายว่า “การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมหมายถึง การศึกษาที่พยายามสร้างแนวความคิดค่านิยมเชิงบวกเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์และนำไปสู่การปรับปรุงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน”

Banks (1994) ได้อธิบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) ไว้ว่า “คือแนวทางในการปฏิรูปที่ออกแบบมาเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาในองค์กรวมเพื่อนักเรียนที่มาจากความหลากหลายของ เชื้อชาติ กลุ่มชน เพศ ความสามารถพิเศษของนักเรียน และชนชั้นทางสังคม โดยจัดประสบการณ์ให้เกิดความเท่าเทียมกันทางการศึกษาทั้งในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย”

จากการที่มีผู้ให้ความหมายอย่างหลากหลายในข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า พหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของนักเรียนแต่ละคนที่แตกต่างกัน ความใจ การร่วมมือ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็น เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา เพศ โดยการจัดการศึกษานั้นจะต้องเป็นไปทั้งระบบทั้งหลักสูตร สถานศึกษา บุคลากร เนื้อหาวิชา กระบวนการจัดการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองการใช้ชีวิตในสังคมที่หลากหลายในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

1.1.2 แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

Miller-Lachman and Taylor (1995) ได้กล่าวว่า การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) มีหลักการคือ การที่เด็กทุกคนต้องได้เรียนรู้สูงสุดตามศักยภาพของเขาที่โรงเรียนจะสามารถจัดให้ เนื่องจากสังคมมีความหลากหลาย ดังนั้นเด็กต้องถูกเตรียมให้เรียนและทำงานอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล โรงเรียนควรเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง (Agent Change) ในสังคมประเทศชาติ เพื่อให้การศึกษาวัฒนธรรมนำไปสู่การร่วมมือ การประสานงาน ความอดกลั้น และชื่นชมระหว่างกันของคนต่างวัฒนธรรมและประชากรทั่วโลก นักการศึกษาและผู้บริหารต้องเป็นตัวแทนของผู้มีวัฒนธรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างสังคมที่ประนีประนอมระหว่างกัน

Cortes (1996) กล่าวว่า “การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม” (Multicultural Education) หมายถึง กระบวนการที่ครูได้ช่วยเตรียมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมให้อยู่ด้วยความเข้าใจกัน มีความร่วมมือร่วมใจกันมองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงในการพึ่งพาอาศัยกัน ความเสียสละ และความยุติธรรม การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นไม่ได้ได้ต้องการนำไปสู่ความแตกแยก การพัฒนาความเข้าใจกัน การพึ่งพาอาศัยระหว่างกลุ่มโดยอาศัยการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าการแบ่งแยกทางสังคมนั้นเกิดจากการขาดวิจรรย์ญาณของคน การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจำเป็นสำหรับทุกโรงเรียน ทั้งนักเรียนและทุกๆ คนจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชาติเดียวกัน เพื่อความเข้าใจกันและพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

จากการศึกษาในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาหมายถึง แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนมีความเท่าเทียมกัน จากความแตกต่างหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา เพศ เพื่อให้อยู่ด้วยความเข้าใจกัน เคารพซึ่งกันและกัน ความยุติธรรม การพึ่งพาอาศัยกันซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับโรงเรียนในสังคมพหุวัฒนธรรม

1.1.3 การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม

Banks Banks and Banks (2005) กล่าวว่า แนวทางการปฏิรูปการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุ-วัฒนธรรม (Multicultural Education) ที่แท้จริงมิใช่เป็นเพียงในระบบสังคมของสถานศึกษาเท่านั้น แต่ต้องมีการปฏิรูปทั้งโครงสร้างของหลักสูตร ส่วนประกอบของรายวิชา การจัดการศึกษาสำหรับสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมและการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกละเลยไม่มีประสิทธิภาพหากอยู่ในมือของครูที่มีเจตคติทางลบต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ดังนั้นครูที่ไม่มีของความเข้าใจต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมถือว่าเป็นอันตราย จึงมีความจำเป็นต้องช่วยให้ครูหรือบุคลากรทางการศึกษามีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ และเจตคติทางบวกต่อความเสมอภาคและเห็นคุณค่าของการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมไปใช้ ต้องมีการปฏิรูปหรือเปลี่ยนแปลง ลักษณะการใช้ในการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน วัฒนธรรมของสถานศึกษา หลักสูตร กิจกรรมนอกหลักสูตร เจตคติเกี่ยวกับภาษาของแต่ละกลุ่ม การวัดและประเมินผล กิจกรรมกลุ่ม รูปแบบของสถาบัน โครงสร้างทางสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และเป้าหมายของสถานศึกษา รวมทั้งการให้ความสำคัญ คือ หลักสูตรแฝงของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาต้องประกอบด้วยหลักสูตร 2 ลักษณะคือ หลักสูตรที่ชัดเจน (manifest curriculum) และหลักสูตรแฝง (hidden curriculum) หลักสูตรที่ชัดเจน จะต้องประกอบด้วย คู่มือ เอกสาร ป้ายประกาศ แผนการสอน ที่แสดงส่วนประกอบของสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีความสำคัญและสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษา แสดงเจตคติบางบวกเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และช่วยให้ผู้เรียนจากกลุ่มต่าง ๆ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม หลักสูตรแฝง ย่อมมีความสำคัญน่าเชื่อถือกว่าหลักสูตรที่เปิดเผย โดยลักษณะของหลักสูตรแฝงจะไม่ถูกเปิดเผยโดยผู้สอนแต่ผู้เรียนจะสามารถรับรู้ได้จากกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

Grant and Landson (1997) (อ้างถึงใน Banks, 2005) กล่าวว่า การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมไม่สามารถเห็นได้จากในรายวิชาเดียวหรือหลักสูตรเดียว นักการศึกษาจะต้องมีการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมในแนวทางที่กว้างและมีความหลากหลายในหลักสูตรและการปฏิบัติที่ส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษาจึงเป็นการบูรณาการในลักษณะองค์รวม เพื่อให้ส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษาในขอบเขตของ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางสังคม ความสามารถพิเศษของผู้เรียน และวัฒนธรรมประเพณี

Banks (1994) ได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยนำแนวคิดพหุวัฒนธรรมมาใช้ คือ

1. การจัดการเรียนการสอนควบคู่กับวิถีชีวิตที่เด็กเรียนรู้
2. ให้สิทธิความเสมอภาคกับทุกคน
3. ส่งเสริมให้ยอมรับในคุณค่าของวัฒนธรรมตนเองและผู้อื่น
4. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ลดการแบ่งแยก
5. ใช้หลักสูตรที่เรียนรู้เกี่ยวกับทุกกลุ่มชน
6. ตอบสนองความสนใจ ความต้องการของเด็กทุกคน
7. ตระหนักตลอดเวลาว่าการจัดการศึกษามีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทุกกลุ่มชน

Sleeter and Grant (2003 อ้างถึงใน Peggy (2006)) กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม 5 ประการ (Five General Approaches) คือ

1. การสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษและวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้เรียน (Teaching the exceptional and culturally different student)
2. การสร้างความสัมพันธ์ไมตรีในมนุษย์ (The human relations approach)
3. การสร้างหลักสูตรที่เจาะจงหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกลุ่มของผู้เรียน (The single-group studies curriculum)
4. การสร้างให้เกิดการศึกษาในลักษณะพหุวัฒนธรรม (The multicultural education approach)
5. การส่งเสริมแนวทางพหุวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม (The multicultural and social deconstructionists approach)

Sleeter and Grant (2003 อ้างถึงใน Peggy (2006)) กล่าวถึงรูปแบบการวางแผนเพื่อสร้างบทเรียนในแนวทางของพหุวัฒนธรรม (Multicultural Approaches to Lesson Planning) ดังนี้

1. การพัฒนาบทเรียน (Aspects of the Lesson) โดยหลักสูตรจะประกอบด้วย 1) มีความหลากหลายรูปแบบและแบบฝึกหัด 2) แบบฝึกหัดต้องไม่แสดงถึงความเข้าใจผิดในหลักการของพหุวัฒนธรรม (misconceptions) 3) ภาษาที่ใช้ในแบบฝึกหัดต้องคำนึงถึงระดับความสามารถทางการอ่านของผู้เรียน 4) องค์ความรู้ที่สำคัญต้องมีการจัดทำเป็นเอกสาร 5) สื่อ-อุปกรณ์ต้องไม่แสดงถึงการกีดกันทางเพศ เชื้อชาติและภาษา 6) แบบฝึกหัดให้เชื่อมโยงกับสังคมของผู้เรียน
2. การจัดการสอนต้องอยู่บนพื้นฐาน ของหลักการ 6 ประการ (Instruction: Based on 6 principles) คือ 1) ความอยากรู้และความสามารถในการเรียนและคิด 2) สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล 3) สร้างให้เกิดองค์ความรู้ในตัวผู้เรียน 4) สร้างให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามระดับที่เป็นจริงของแต่ละคน 5) ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและแบ่งปันความรู้ 6) จัดให้ทุกคนหรือทุกกลุ่มมีส่วนร่วม
3. การประเมินผล (Assessment) ประกอบด้วย 1) ใช้วิธีการที่หลากหลาย 2) ครอบคลุมทั้งหลักสูตร 3) ไม่แสดงถึงความรู้ที่ไม่เท่าเทียมกัน 4) มีความยืดหยุ่น ด้านเวลา เนื้อเรื่อง ทักษะการอ่าน ภาษา และอื่น ๆ 5) พิจารณาถึงภาษาที่หนึ่งของผู้เรียน 6) เคารพในภาษาและรายละเอียดปลีกย่อย (item) ในการทดสอบ 7) หลีกเลี่ยงการสร้างความสำเร็จแก่ผู้เรียนจากผลการประเมิน

Banks and Banks (2005) ได้กล่าวถึงมิติของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (The Dimensions of Multicultural Education) แนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษาสามารถกระทำได้ใน 5 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 การบูรณาการในเนื้อหาวิชา (Content Integration) คือ การที่ครูผู้สอนยังคงสอนวิชาต่างๆ เหมือนที่เคยสอนมา ขณะเดียวกันก็นำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ มาสอดแทรก โดยบูรณาการกับเนื้อหาเดิมที่กำลังสอนอยู่ โดยครูอาจจะนำข้อมูลจากกลุ่มวัฒนธรรมของนักเรียนที่อยู่ในห้องเรียนในโรงเรียนหรือในชุมชน มายกตัวอย่าง มาอภิปรายร่วมกัน ซึ่งวิธีการนี้นอกจากจะเหมาะสมกับการสอนวิชาทางด้านภาษาและสังคมศึกษาแล้ว ยังสามารถ

สอดแทรกในวิชาทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้อีกด้วย เช่น การสอดแทรกประวัติศาสตร์ของบุคคลสำคัญที่คิดค้นทฤษฎี ความรู้ต่างๆ จากกลุ่มคนสีผิว เป็นต้น สรุปแล้วการบูรณาการในเนื้อหาวิชา คือ การบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวข้องกับขอบเขตที่ซึ่งครูผู้สอนใช้ตัวอย่างและเนื้อหาจากวัฒนธรรมที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน

มิตินี้ 2 กระบวนการสร้างองค์ความรู้ (The Knowledge Construction Process) การศึกษาพหุวัฒนธรรมในมิตินี้ครูจะมีบทบาทในการช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจว่า ความรู้ถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร องค์ประกอบทางเชื้อชาติ เพศ ชั้นทางสังคมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล มีอิทธิพลต่อการก่อเกิดความรู้ต่างๆ อย่างไร ข้อสรุปกรอบการอ้างอิง ทรรศนะและความลำเอียงของคนในวัฒนธรรมหนึ่งๆ เกิดขึ้นจากปัจจัยใด ดังนั้นการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในมิตินี้ สถานศึกษาและครูจะต้องเปลี่ยนจากการเรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาที่มีอยู่เดิมเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสได้ค้นคว้าจากการอ่าน การฟัง การร่วมอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบ ตัดสินใจ เกิดความเข้าใจในผู้คนที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างจากตน เข้าใจถึงทรรศนะการมองโลกของพวกเขา หากกล่าวโดยสรุป กระบวนการสร้างความรู้ก็คือ ความจำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ สามารถสืบสวนค้นหาและตัดสินใจ รวมไปถึงการนำข้อตกลงเบื้องต้นทางวัฒนธรรมไปใช้ กรอบของการอ้างอิง มุมมองหรือทัศนคติต่างๆ และความลำเอียงภายในแนวทางที่ส่งผลต่อระเบียบวิธีการต่างๆ ในสิ่งที่ความรู้ได้ถูกสร้างขึ้น

มิตินี้ 3 การลดอคติ (Prejudice Reduction) การศึกษาพหุวัฒนธรรมในมิตินี้ เชื่อว่า เด็กส่วนใหญ่เข้าโรงเรียนมาพร้อมกับเจตคติต่อเชื้อชาติ ชาติพันธุ์อื่นๆ ในทางลบ ซึ่งสะท้อนถึงเจตคติของพ่อแม่ผู้ปกครองของพวกเขาเช่นกัน ดังนั้นแนวคิดสำคัญคือทำอย่างไรที่สถานศึกษาและครูจะปลูกฝังเจตคติทางเชื้อชาติในทิศทางบวกและปลูกฝังเจตคติค่านิยมความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดในตัวนักเรียน การจัดหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้นักเรียนมีเจตคติต่อเชื้อชาติในทางบวกและมีค่านิยมแบบประชาธิปไตยด้านกิจกรรม 4 ประการ คือ 1. การให้การเสริมแรงนักเรียน 2. การให้นักเรียนได้รับรู้ถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและในสังคม 3. การปรับเปลี่ยนหลักสูตร 4. การใช้กิจกรรมการเรียนที่เน้นความร่วมมือและมีการติดต่อสัมพันธ์กัน หากกล่าวโดยสรุปแล้ว การลดทอนอคติคือการมุ่งให้ความสนใจบุคลิกลักษณะของผู้เรียน ทัศนคติทางเชื้อชาติ และระเบียบวิธีการเรียนการสอนและเครื่องมือต่างๆ ที่สามารถจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่อผู้เรียน

มิตินี้ 4 การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม (Equity Pedagogy) การศึกษาพหุวัฒนธรรมในมิตินี้ เป็นการมุ่งเน้นให้ครูปรับวิธีการสอนที่จะเอื้ออำนวย สนับสนุนให้นักเรียนที่มาจากต่างเชื้อชาติ วัฒนธรรมได้ประสบความสำเร็จในการเรียน โดยการที่ครูส่งเสริมให้นักเรียนจากกลุ่มต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง ทั้งในการอภิปรายแสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกัน หากกล่าวโดยสรุปแล้วการสอนที่ยึดหลักความยุติธรรมหรือความเสมอภาคจะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูผู้สอนเปลี่ยนแปลงการสอนของพวกเขาด้วยกับแนวทางต่างๆ ที่จะอำนวยความสะดวก ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการกับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม เพศ และกลุ่มชนชั้นทางสังคมต่างๆ

มิติที่ 5 สร้างพลังอำนาจให้เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมโรงเรียน (An Empower School Culture) การจัดการศึกษาพัฒนาวัฒนธรรมในมิตินี้ เน้นการปรับวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนให้เหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มต่างๆ ให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทุกคนในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการสร้างบรรยากาศของความร่วมมือกัน การปรับรูปแบบการสื่อสารที่เอื้อต่อสมาชิกทุกคนในโรงเรียน ปรับหลักสูตรและการสอนรวมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกกลุ่ม สรุปแล้วคือ การแบ่งกลุ่ม การแบ่งประเภทการปฏิบัติ การพักผ่อนหย่อนใจของนักเรียน ครู บุคลากร วิถีชีวิต และการมีปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ เชื้อชาติรวมทั้งแนวทางต่างๆ อันจะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่ให้พลังอำนาจที่สำคัญแก่ผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เชื้อชาติและเพศที่สามารถตรวจสอบได้

นอกจากการจัดการศึกษาตามแนวคิดพัฒนาธรรมศึกษา Baruth and Manning ยังได้กล่าวถึงรูปแบบโปรแกรมการศึกษาพัฒนาธรรมซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. โปรแกรมควรประกอบด้วยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มทางวัฒนธรรมต่างๆ มากกว่าที่จะกล่าวถึงข้อเท็จจริงที่แยกออกเป็นส่วนๆ
2. โปรแกรมควรเน้นวัฒนธรรมร่วมสมัยให้มากเท่ากับวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์
3. โปรแกรมควรเป็นผลรวมของความพยายามของการนำวัฒนธรรมต่างๆ ให้แพร่กระจายในทุกกิจกรรมและทุกวันที่นำโปรแกรมไปใช้
4. โปรแกรมควรทำให้มั่นใจว่าไม่มีการถือเพศหนึ่งเพศใดเป็นสำคัญ
5. โปรแกรมควรยอมรับลักษณะการศึกษาในสังคมสองภาษา และทัศนทางการศึกษาที่ถูกต้องต่อสังคมที่มีภาษาหลากหลาย
6. โปรแกรมและแนวคิดต่างๆ ควรจะตั้งอยู่บนภูมิหลังและประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็ก
7. โปรแกรมควรช่วยให้เด็กทุกคนมีโอกาสเรียนได้อย่างเท่าเทียมกันโดยอาจจะมีการเตรียมพื้นฐานก่อนหรือมีโปรแกรมพิเศษอื่นๆ (Baruth and Manning (1992 อ้างถึงใน เกสรี สุวรรณเรืองศรี, 2542)

จากในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาตามแนวคิดพัฒนาธรรมศึกษา นั้นสามารถจัดให้เข้าไปในหลักสูตรได้โดยสามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกวิชา ตามขอบเขตของวิชานั้นๆ โดยเน้นการเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย ความเสมอภาคเท่าเทียม กระบวนการสร้างองค์ความรู้ การคิด ปราศจากอคติทั้งในเนื้อหา แบบเรียน และสื่อวัสดุอุปกรณ์ อีกทั้งยังสามารถจัดอยู่ในหลักสูตรเสริม หรือหลักสูตรแฝงในสถานศึกษาได้อีกด้วย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวคิดพัฒนาธรรมนั้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาตามแนวคิดพัฒนาธรรมนั้น จัดอยู่บนพื้นฐานการตอบสนองของความเท่าเทียม และเสมอภาคกันของผู้เรียนทุกคน ความเป็นประชาธิปไตย โดยสามารถจัดการศึกษาต้องเป็นไปอย่างบูรณาการและเป็นองค์รวม ทุกภาคส่วนของสถานศึกษาจะต้องมีส่วนร่วมในหลักการของความเท่าเทียมนั้น และสามารถบรรจุลงไปในหลักสูตร รวมไปถึงจนถึงการเรียนรู้ที่สามารถจัดให้อยู่ในทุกวิชาตามแต่ละขอบเขตวิชาจะเอื้ออำนวยไม่เฉพาะสังคมศึกษาเท่านั้น ผู้เรียนจะต้องมีการคิด

อย่างมีวิจารณ์ญาณ มีความใกล้ชิด ร่วมมือมากกว่าแข่งขัน การมุ่งสอนการลอคคิต มีปฏิสัมพันธ์กัน ทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตท่ามกลาง ความแตกต่างและหลากหลายอย่างเข้าใจและเคารพ ชื่นชมซึ่งกันและกัน ซึ่งจากมิติของพหุวัฒนธรรม ศึกษาทั้ง 5 ของ Banks and Banks นั้นจะเห็นได้ว่ามิติ ที่ 3 การลอคคิตนั้นเป็นมิติที่สามารถนำไปใช้ จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้เด่นชัดที่สุด ซึ่งครูสามารถประยุกต์การเรียนรู้ของเด็กเพื่อ ปรับเปลี่ยนทัศนคติทางลบที่เป็นอคติหรือความลำเอียงให้เป็นทัศนคติทางบวกได้ในชั้นเรียน

1.2 การจัดการเรียนรู้เพื่อลอคคิต

จากแนวคิดการจัดการศึกษาตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นจะเห็นได้ว่าอคติในตัว นักเรียนมีความสำคัญที่จะต้องถูกลดลงไปซึ่งการลอคคิตสามารถนำมาจัดอยู่ในกระบวนการเรียน การสอนในชั้นเรียนได้ตามมิติที่ 3 จากทั้ง 5 มิติของการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมของ Banks and Banks ซึ่งความสำคัญของอคติที่จะต้องกำจัดออกไปจากตัวผู้เรียนนั้นมีความหมาย ความสำคัญและแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อลอคคิตตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาดังต่อไปนี้

1.2.1 ความหมายของอคติและการลอคคิต

Allport (1958) กล่าวว่าตั้งแต่อดีตกาลมามีการให้ความหมายของอคติ (Prejudice) เปลี่ยนแปลงไปดังนี้

- 1) ในสมัยโบราณ ในภาษาละตินว่า Prejudicium ประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อน การ ตัดสินใจที่มีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ และการตัดสินใจครั้งก่อน
- 2) หลังจากนั้นในภาษาอังกฤษได้รับอิทธิพลจากในความหมายเดิมคือ ประสบการณ์ เก่า และกลายมาเป็นการทดสอบและความคำนึงถึงข้อเท็จจริง การริบเร้งตัดสินใจหรือการด่วน ตัดสินใจ
- 3) ท้ายสุด กลายเป็นความหมายในเชิงความชอบหรือไม่ชอบประกอบการตัดสินใจที่ เอนเอียง มีการให้ความสำคัญไม่เท่ากัน

นพมาศ อึ้งพระ (2553) กล่าวว่า อคติ หมายถึง เจตคติความรู้สึกเชิงลบต่อบุคคล ด้วย เหตุผลเพียงเพราะเขาเป็นสมาชิกของกลุ่มๆหนึ่งๆ

อคติ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า ความลำเอียง มี 4 อย่าง คือ ฉันทาคติ = ความลำเอียง เพราะรัก, โทษาคติ = ความลำเอียงเพราะโกรธ, ภยากติ = ความลำเอียง เพราะกลัว, โมหาคติ = ความลำเอียงเพราะเขลา. (ป.).

ลำเอียง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า เข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ วางตัวเป็นกลาง, ไม่เที่ยงธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539)

Lynch (1986) การลอคคิตหรือความลำเอียง (Prejudice Reduction) หมายถึง กระบวนการโดยใช้ระบบการศึกษาที่เป็นระบบและยั่งยืน หรือกลยุทธ์ทางสังคมที่กว้างขวางและการ

ปฏิบัติที่ช่วยปรับเปลี่ยนคุณค่าและทัศนคติ การกระทำ และพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มคนโดยการ
 จูงใจให้ลดอคติ คือ การแก้ไขหรือกำจัดอคติออกไป

จากความหมายในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การลดอคติ หมายถึง การลดความลำเอียง การ
 เข้าข้าง ด้านการกระทำ คุณค่า และทัศนคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ให้เกิดความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

1.2.2 มโนทัศน์ของอคติ

นพมาศ อึ้งพระ (2553) กล่าวว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับอคตินั้นมีด้วยกันหลายประการ ประกอบ
 ไปด้วยส่วนสำคัญๆดังต่อไปนี้

การรังเกียจกันทางสีผิว (Racism) คือ อคติที่มีต่อชนสีผิวหนึ่ง ซึ่งมีมากในสหรัฐอเมริกาแต่
 ปัจจุบันมีอคติทางสีผิวดลลงมาก ส่วนคนรังเกียจผิวสมัยใหม่เรียกว่า Aversive racist ซึ่งหมายถึง
 พวกนิยมความเสมอภาคแต่ยังมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อชนกลุ่มน้อย ไม่สบายใจเวลาอยู่ใกล้ชนสีผิวหรือชน
 กลุ่มน้อย พยายามหลีกเลี่ยง

พฤติกรรมกีดกัน (Discrimination) หมายถึง การปฏิบัติต่อกลุ่มคนหรือบุคคลแบบไม่เท่า
 เทียมกัน อันมาจากการมีอคติ

การเหมารวม (Stereotype) หมายถึงความเชื่อที่มีต่อกลุ่มต่างๆทั้งทางบวกและทางลบ เช่น
 ผู้สูงอายุมีลักษณะงุ่มง่ามหรือฉลาดสุขุม ซึ่งเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงยาก

อคติ การกีดกัน และการเหมารวมเป็นความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่ม อคติ คือส่วนที่เป็น
 ความรู้สึกชอบไม่ชอบ (Affective) การกีดกันเป็นพฤติกรรมการแสดงออก (Behavior) ส่วนการเหมา
 รวมนั้นเป็นส่วนของความรู้ความคิด (Cognitive) อคติที่เกิดขึ้นบ่อยและเห็นชัดที่สุดคือ สีผิว เพศ
 และเครื่องแบบที่ใส่ นอกจากนี้ยังมีอคติที่สำคัญ ในเรื่องต่อไปนี้ เช่น ต่อศาสนา โดยเฉพาะคน
 ตะวันตกที่มีต่อคนมุสลิม คนรักร่วมเพศ (Homosexual) อคติต่อศาสนา เป็นต้น

1.2.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติ

Banks and Banks (2005) กล่าวว่า มีการศึกษาที่แนะนำว่าบทเรียน และการสอนของครู
 ต้องบรรจุเนื้อหาและสื่ออุปกรณ์การสอนเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติ ชาติพันธุ์จะช่วย
 นักเรียนพัฒนาทัศนคติในแง่บวกให้นักเรียนระหว่างกันมากขึ้น

Allport ได้แนะนำถึงการช่วยนักเรียนพัฒนาทัศนคติเชิงบวกและการปฏิบัติต่อกันระหว่าง
 เชื้อชาติที่แตกต่าง การสื่อสารระหว่างกลุ่มจะช่วยพัฒนาความสัมพันธ์เมื่อการสื่อสารประกอบได้ด้วย

1. สถานะภาพที่เท่าเทียมกัน
2. การร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน
3. การสนับสนุนจากครูหรือผู้บริหาร
4. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่กลายมาเป็นความคุ้นเคยระดับปัจเจก (Allport

1954 อ้างถึงใน Banks & Banks, 2005)

Kenneth et al. (2010) กล่าวถึงความเข้าใจอันดีในพหุวัฒนธรรมนั้นจะต้องปราศจากอคติ
 ซึ่งกลยุทธ์ทางการศึกษาสามารถแสดงถึงการลดอคติ (Prejudice Reduction) ประกอบไปด้วยสี่ส่วน
 ดังนี้ โดย

1. พัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Improving Social Contact and Intergroup Relations)

ความเท่าเทียมกัน

ในบริบทของโรงเรียน ครูสามารถจัดบริบทในห้องเรียนให้มีความเท่าเทียมกันได้ ทั้งการให้รางวัล การเข้าถึงความรู้ ระดับชั้น และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนที่มาจากระดับสังคมที่แตกต่างกันมีความเท่าเทียม และเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น จัดกิจกรรมเสริมทักษะแบบกลุ่มให้เด็กเพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น

ตั้งเป้าหมายให้สูง

ไม่ใช่แค่ในห้องเรียนเท่านั้น ในบริบทอื่นๆในโรงเรียนยังสามารถจัดให้เกิดความเท่าเทียมและเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มได้มากขึ้น เช่น การจัดแข่งกีฬา โครงการ การแสดงละคร หรือการเล่นดนตรี เด็กจะไม่แบ่งตามสีผิว หรือเชื้อชาติ แต่จะคละกันตามระดับความสามารถ มองข้ามทัศนคติในด้านลบ เพิ่มทัศนคติในด้านบวกเกี่ยวกับความสามารถต่างๆโดยทุกคนจะเข้าถึงกิจกรรมเหล่านี้ได้อย่างหลากหลายมากกว่าในห้องเรียนซึ่งเด็กที่เรียนเก่งเท่านั้นจะได้รับการยอมรับ โดยครูจะต้องสอนให้นักเรียนเห็นถึงมุมมองที่แตกต่างของวัฒนธรรม ศาสนา ต่างๆ ที่แฝงอยู่ในบริบทความหลากหลาย นอกจากนี้ครูจะต้องกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ระหว่างเด็กมัธยมกับประถม หรือระหว่างช่วงวัยให้มีความหลากหลาย ชำลึงกีดขวางทางวัฒนธรรมและอายุ ตามความต้องการความสนใจมากขึ้น

กระตุ้นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม

ทุกคนในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหาร ครู บุคลากร ควรมีส่วนร่วมในการกระตุ้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ครูแต่ละคนสามารถเริ่มดำเนินการได้เองโดยไม่ต้องรอดำเนินการพร้อมกัน และระบบโรงเรียนควรสนับสนุนครูที่ริเริ่มดำเนินการแสดงการมีส่วนร่วมดังกล่าวด้วย

เพิ่มความคุ้นเคย

เพิ่มบริบทการทำความรู้จักกันในเรื่องเกี่ยวกับพื้นหลังทางครอบครัวมากขึ้น เพื่อที่จะส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกันมากยิ่งขึ้นทั้งในระดับทางการและไม่เป็นทางการ ครูอาจมอบหมายให้นักเรียนทำงานร่วมกันนอกเวลาเรียนเพื่อให้นักเรียนมีการทำความรู้จักกัน และเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น

ข้อควรระวัง

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักเรียนในเรื่องความเท่าเทียมอาจไม่ ได้ผลในทุกกรณี บางกรณีอาจจะได้ผลในขณะที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียนแต่อาจจะไม่ได้ถูกนำไปใช้เมื่อนักเรียนอยู่ในบริบทอื่นภายนอกห้องเรียนก็ได้

2) เพิ่มซับซ้อนในการใช้สติปัญญา (Increasing Cognitive Sophistication)

การเพิ่มทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีผลทางบวกต่อการลดอคติ การออกแบบกลยุทธ์การคิดช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงการเหมารวมคนอื่น และตระหนักถึงการมีอคติทาง

ความคิดและพฤติกรรมและช่วยให้ลดอคติลง จากงานวิจัยพบว่าการสอนที่มุ่งให้นักเรียนมาการอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้บุคคลคิดให้มากขึ้นและตัดสินบุคคลอื่นช้าลง บุคคลที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะมีการตั้งคำถาม วิเคราะห์ และไม่ตัดสินคนอื่นจนกว่าจะได้มีข้อมูลที่ถูกต้องและตัวอย่างที่ดีแล้ว นอกจากนี้ครูจะต้องพยายามที่จะสร้างบรรยากาศห้องเรียนที่กระตุ้นให้นักเรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ บรรยากาศที่จะก่อให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นนักเรียนจะต้องรู้สึกปลอดภัย ไร้ความกังวล ได้รับความเคารพ และไม่รู้สึกมีความเสี่ยงความสมดุลของห้องเรียนอยู่ที่ครูกับนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเปิดเผย มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้ และปัญหา การอภิปรายถกเถียงกันจะช่วยพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในบริบทที่เปิดกว้างและปลอดภัยนักเรียนควรได้รับการสอนให้ทบทวนและติดตามความรู้ตนเอง เกี่ยวกับความรู้ ความคิด เหตุผลต่างๆ หรือ การรู้เท่าทันความคิดของตนเอง (Metacognition) หรือมีความตระหนักรู้ก่อนที่จะตัดสินใจอันนำไปสู่บทเรียนการเรียนรู้แบบนำตนเอง ดังนั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณยังมีความรวมถึงการตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักฐานที่เพียงพอ มีสติ ดังนั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณควรถูกบรรจุลงไปในทุกๆบทเรียน

3) พัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง (Improving Self-Confidence and Self-Acceptance)

คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในความรับรู้ของตนเองนั้นจะช่วยลดระดับของความมีอคติ และยอมรับตนเอง จะมีการยอมรับผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น ชั้นเรียนที่เพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองนั้นช่วยให้ลดความลำเอียงลงได้ด้วย นักเรียนจะสามารถพัฒนาความเชื่อมั่นและการรับรู้ตนเองได้จากห้องเรียนที่รู้สึกได้ถึงความปลอดภัย และได้รับการยอมรับ สถานที่ที่การมีส่วนร่วมของเขามีความหมาย ความรู้กาลเทศ การสร้างบรรยากาศเหล่านี้จึงเป็นสิ่งแรกๆที่ และจำเป็นต่อการันการศึกษาที่ต้องคำนึงถึง

4) เพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น (Increasing Empathy for and Understanding of Others)

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนมองโลกจากมุมมองของคนอื่นจะช่วยให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ในจุดประสงค์เรื่องนี้ ห้องเรียนจำลอง สถานการณ์จำลอง สถานการณ์สมมติ การแสดงละคร เป็นส่วนสนับสนุนที่ดีเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความไวต่อคนอื่นที่มีความแตกต่างจากตนเอง ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นมุมมองของผู้อื่น เข้าใจผู้อื่นจากมุมมองเหล่านั้น โดยเฉพาะสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเข้าถึงการลดอคติ ตามสำนวน “เอาใจเขามาใส่ใจเรา”

การนำเสนอการเรียนรู้เพื่อลดอคติในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคตินั้นจะต้องมีการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย ความเสมอภาคเท่าเทียม การร่วมมือที่เท่าเทียมกันมากกว่าการแข่งขัน การคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ไม่เร่งตัดสินผู้อื่นในทันทีทันใด มีความเชื่อมั่นและการยอมรับตนเอง การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจมุมมองของผู้อื่น

จากการวิเคราะห์สาระสำคัญ หลักการ และแนวทางการจัดกิจกรรมลดอคติดังกล่าวของ Kenneth, Averil and Phillip ในข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า 1) พัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกัน (Improving Social Contact and Intergroup Relations) ทำให้นักเรียนมีความเท่าเทียมและเพิ่มความคุ้นเคยระหว่างกัน จะต้องจัดบรรยากาศให้ผู้เรียนมีความเท่าเทียม มีส่วนร่วม มีการสื่อสาร 2) เพิ่มความซับซ้อนในการใช้สติปัญญา (Increasing Cognitive Sophistication) การคิดอย่างมีวิจารณญาณช่วยให้ตัดสินคนอื่นช้าลง และไม่ตัดสินคนอื่นจนกว่าจะได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ต้องการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) พัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง (Improving Self-Confidence and Self-Acceptance) พัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นและพร้อมที่จะเรียนรู้ผู้อื่นได้มากขึ้น จะต้องมีชั้นเรียนที่ปลอดภัย ได้รับการยอมรับ การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย 4) เพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น (Increasing Empathy for and Understanding of Others) ให้ผู้เรียนเห็นมุมมองของผู้อื่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เห็นมุมมองของผู้อื่นอย่างเข้าใจ รวมไปถึงการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติในตารางที่ 3 สามารถวิเคราะห์ความเชื่อมโยงลงในตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมตลอดคดีตามแนวคิดพัฒนาธรรมศึกษา

แนวคิดกิจกรรมตลอดคดี	หลักการ	แนวทางการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการตลอดคดี	กิจกรรมการเรียนรู้
1) พัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกัน (Improving Social Contact and Intergroup Relations)	ทำให้นักเรียนมีความเท่าเทียมและเพิ่มความคุ้นเคยระหว่างกัน	จัดบรรยากาศให้ผู้เรียนมีความเท่าเทียม มีส่วนร่วม มีการสื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ - กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อย - กิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่าง - กิจกรรมการเผชิญสถานการณ์ - การสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ - กิจกรรมพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง - กิจกรรมบทบาทสมมติ - กิจกรรมการแสดงละคร - กิจกรรมสถานการณ์จำลอง
2) เพิ่มความซับซ้อนในการใช้สติปัญญา (Increasing Cognitive Sophistication)	การคิดอย่างมีวิจารณญาณช่วยให้ตัดสินคนอื่นช้าลง และไม่ตัดสินคนอื่นจนกว่าจะได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน	การจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	
3) พัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง (Improving Self-Confidence and Self-Acceptance)	พัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นและพร้อมที่จะเรียนรู้ผู้อื่นได้มากขึ้น	ชั้นเรียนที่ปลอดภัย ได้รับการยอมรับ การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย	
4) เพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น (Increasing Empathy for and Understanding of Others)	ให้ผู้เรียนเห็นมุมมองของผู้อื่น	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เห็นมุมมองของผู้อื่นอย่างเข้าใจ	

ตารางที่ 2 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมตลอดคิตตามแนวคิดพัฒนาธรรมศึกษาที่สอดคล้องกับ
กิจกรรมการเรียนรู้แบบต่างๆ

กิจกรรม/แนวทางการจัดการเรียนรู้	1) พัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกัน	2) เพิ่มความซับซ้อนในการใช้สติปัญญา	3) พัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง	4) เพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น
- กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ	✓	✓	✓	✓
- กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อย		✓		✓
- กิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่าง	✓	✓		✓
- กิจกรรมการเผชิญสถานการณ์	✓	✓		✓
- กิจกรรมการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ		✓		
- กิจกรรมพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง			✓	
- กิจกรรมบทบาทสมมติ	✓	✓	✓	✓
- กิจกรรมการแสดงละคร				✓
- กิจกรรมสถานการณ์จำลอง	✓		✓	✓

1.2.4 ทักษะของครูสำหรับการลดอคติ

Ponterotto et al. (2006) ได้แนะนำทักษะของครูสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติ สามารถสรุปได้ดังนี้ Ponterotto, Utsey, and Pendersen (2006)

1. สามารถรวมวิธีการสอนที่หลากหลายไว้ด้วยกันได้
2. สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการที่หลากหลายในชั้นเรียน
3. พยายามทำงานเพื่อขจัดอคติ ความลำเอียง การแบ่งแยกในระบบการศึกษา
4. สามารถมีส่วนร่วมในการสนับสนุน หรือมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน
5. สามารถสร้างบรรยากาศพัฒนาธรรมในชั้นเรียน
6. มีทักษะของการสื่อสารอย่างเคารพต่อตนเองและผู้อื่น
7. สามารถสื่อสารแบบพหุวัฒนธรรมกับนักเรียนได้

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษานั้น จะต้องจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้พื้นฐานทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมพื้นฐานเพื่อความรู้ความเข้าใจและชื่นชมความแตกต่างหลากหลาย การเรียนรู้แบบร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน การส่งเสริมความใกล้ชิดปฏิสัมพันธ์กันของผู้เรียน การทำให้ผู้เรียนมีความเท่าเทียมและเชื่อมั่นยอมรับในตนเอง การมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณไม่ด่วนตัดสินผู้อื่น และความเข้าใจผู้อื่นโดยลองอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับคนอื่นเพื่อเข้าใจมุมมองและความรู้สึกของผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนปราศจากอคติหรือความลำเอียงที่มีต่อผู้อื่นที่แตกต่างจากตน

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติ

จากแนวทางการจัดการเรียนรู้การลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาในข้างต้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติในข้างต้นนั้นสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดังต่อไปนี้

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

2.1.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Slavin (1995) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) หมายถึง วิธีสอนแบบหนึ่ง ซึ่งกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยปกติ

จะมี 4 คน เป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง 1 คน เรียนปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน การทดสอบผล การเรียนของนักเรียนจะแบ่งเป็นสองตอน ตอนแรกพิจารณาค่าเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม ตอนที่สองจะ พิจารณาคะแนนทดสอบเป็นรายบุคคล ในการทดสอบนักเรียน ต่างคนต่างทำ แต่เวลาเรียนต้อง ร่วมมือกัน การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องเรียนร่วมกัน รับผิดชอบงานของ กลุ่มร่วมกัน โดยที่กลุ่มจะประสบความสำเร็จได้เมื่อสมาชิกทุกคนได้เรียนรู้ บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน

Johnson Johnson and Johnson (1994) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไม่ได้หมายถึงเพียง ว่า มีการจัดการให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มแล้วให้งานและบอกผู้เรียนให้ช่วยกันทำงานเท่านั้น การเรียนรู้จะ เกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบที่ครบ 5 ประการ ดังนี้ การพึ่งพาและเกื้อกูล การปรึกษาอย่าง ไกล่ลชิด ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์และทักษะการทำงานกลุ่ม ย่อย

Panitz (1996) ได้ให้ความหมายและลักษณะการใช้งานของการเรียนรู้ร่วมมือไว้ว่า Cooperative Learning นั้นเป็นกระบวนการต่างๆ ที่จัดขึ้นมาเพื่อช่วยให้คนได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกัน และกันเพื่อที่จะให้ประสบผลสำเร็จในเป้าหมายเฉพาะที่กำหนดไว้ และได้ผลิตผลตามที่ต้องการเป็น เรื่องของการชี้แนะ หรือเป็นมาตรการ (Directive) มากกว่าการเรียนรู้ (Collaborative) หรือมี ลักษณะเหมือนกับการควบคุมของครูนั่นเอง

ชนาธิป พรกุล (2554) กล่าวถึง การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีให้ผู้เรียนทำงานด้วยกันใน กลุ่มย่อยได้เรียนรู้ และรับผิดชอบต่อส่วนรวม และไม่ใช่กิจกรรมต่อไป นี้ กล่าวคือครูให้ผู้เรียนนั่ง ด้วยกันเป็นกลุ่ม และ ให้ใบงานให้ผู้เรียนทำ ใครเสร็จก่อน ให้ช่วยเพื่อนที่ยังทำไม่เสร็จ ให้งานแต่ละ คนทำ อนุญาตให้ถาม หรือตรวจคำตอบกับเพื่อนได้ ให้งานกลุ่ม มีคนหนึ่งทำเกือบทั้งหมด คนอื่นใส่ ชื่อเป็นผู้ทำด้วย และให้ต่างคนต่างทำงานของตน

จากการที่มีผู้ให้ความหมายอย่างหลากหลายในข้างต้น สามารถสรุปความหมายของการ เรียนรู้แบบร่วมมือได้ดังต่อไปนี้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการแบ่งเป็นกลุ่มย่อย 4 – 6 คน และแต่ละกลุ่มมีเรียนเรียนความสามารถกันทั้ง เก่ง กลาง อ่อน โดยนักเรียนแต่ละคนมีหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง และร่วมมือกันทำงานจนบรรลุผล

ร่วมกัน เป็นการทำงานแบบร่วมกันและพึ่งพาอาศัยกันมากกว่าแข่งขัน โดยไม่ใช่เพียงแค่จัดกลุ่มผู้เรียนแล้วมอบหมายภาระงานให้ทำเท่านั้น

2.1.2 ความสอดคล้องของการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกิจกรรมการลดอคติ

ชนาธิป พรกุล (2554) และ Johnson and Johnson (1994) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่สอดคล้องกับกิจกรรมการลดอคติไว้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะทางสังคมเพิ่มมากขึ้น มีความสัมพันธ์การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนรู้มากขึ้น มีการพัฒนาทักษะทางการคิดมากขึ้น มีสุขภาพจิตและความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น

2.1.3 แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Johnson and Johnson กล่าวถึงการวางแผนบทเรียนและจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบร่วมมือประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนทางด้านความรู้และทักษะกระบวนการต่างๆ

1.2 กำหนดขนาดของกลุ่ม กลุ่มควรมีขนาดเล็กประมาณ 3- 6 คน กลุ่มขนาด 4 เหมาะสมที่สุด

1.3 กำหนดองค์ประกอบของกลุ่มหมายถึงการจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มซึ่งอาจทำโดยการสุ่ม หรือการเลือกให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ โดยทั่วไปกลุ่มจะต้องประกอบไปด้วยสมาชิกที่คละกันในด้านต่างๆ เช่น เพศ ความสามารถ ความถนัด เป็นต้น

1.4 การกำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างทั่วถึง ครูควรมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการทำงานให้ทุกคน และบทบาทหน้าที่นั้นๆ จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของงานอันเป็นจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ครูควรจัดบทบาทหน้าที่ในการทำงานเพื่อการเรียนรู้มีจำนวนมาก เช่น บทบาทผู้นำ ผู้สังเกตการณ์ เลขานุการ ผู้นำเสนอ ผู้ตรวจสอบ

1.5 จัดสถานที่ให้เหมาะสมในการทำงานและการปฏิสัมพันธ์กัน ครูจำเป็นต้องคิดออกแบบการจัดห้องเรียนหรือสถานที่ที่จะใช้ในการเรียนรู้ให้เอื้อและสะดวกต่อการทำงานกลุ่ม

1.6 จัดสาระ วัสดุ หรืองานที่จะให้ผู้เรียนทำ วิเคราะห์ สาระ งาน หรือ วัสดุอุปกรณ์ จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และจัดแบ่งสาระหรืองานนั้นในลักษณะที่ให้ผู้เรียนแต่ละคนมีส่วนในการช่วยกลุ่มและพึ่งพากันในการเรียนรู้

2. ด้านกลุ่มสอน ครูควรมีการเตรียมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนี้

2.1 อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับงานกลุ่ม ครูควรอธิบายถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียนหตุผลในการดำเนินการ รายละเอียดของงาน

2.2 อธิบายเกณฑ์ประเมินงาน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสำคัญของงานตรงกัน

2.3 อธิบายถึงความสัมพันธ์ของการพึ่งพาและเกื้อกูลกัน กฎเกณฑ์ กติกาการให้รางวัล

2.4 อธิบายวิธีการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม

2.5 อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการในการตรวจสอบความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของแต่ละคน

2.6 ชี้แจงพฤติกรรมที่คาดหวังให้ชัดเจน

3. ด้านการควบคุมกำกับและการช่วยเหลือกลุ่ม

3.1 ดูแลให้สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด

3.2 สังเกตการณ์การทำงานร่วมกันของกลุ่ม ตรวจสอบความเข้าใจในงานหรือบทบาทหน้าที่ ให้ข้อมูลป้อนกลับ เสริมแรง บันทึกรายงาน

3.3 เข้าไปช่วยเหลือกลุ่มตามความเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานและการทำงาน

3.4 สรุปรการเรียนรู้ ช่วยให้นักกลุ่มสรุปประเด็นที่ได้จากการเรียนรู้

4. ด้านการประเมินผลและการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้

4.1 ประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

4.2 วิเคราะห์การทำงานและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ครูควรให้ผู้เรียนมีเวลาในการวิเคราะห์การทำงานของกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้เปิดโอกาสปรับปรุงส่วนที่บกพร่อง (Johnson and Johnson, 1994 อ้างถึงในทิศนา แคมมณี, 2551)

ชนาธิป พรกุล (2554) กล่าวว่า เนื่องจากการเรียนรู้แบบร่วมมือมีหลายเทคนิค ครูจึงต้องพิจารณาเลือกเทคนิคที่เหมาะสมกับเป้าหมายของแต่ละประสบการณ์การเรียนรู้ บางเทคนิคเหมาะสมกับเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาความร่วมมือ และทักษะการสื่อสาร บางเทคนิคเหมาะสมกับเป้าหมายที่ต้องการจูงใจผู้เรียนให้เรียนรู้กระบวนการทางปัญญา แต่ครูบางคนอาจปรับ หรือเปลี่ยนบางอย่างให้เข้ากับความต้องการเฉพาะของชั้นเรียน แต่ไม่ว่าจะปรับเปลี่ยนอย่างไร ครูต้องจัดบทเรียนให้มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วน

องค์ประกอบสำคัญ

บทเรียนต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการคือ

1. การพึ่งพากันทางบวก (positive interdependence) ผู้เรียนรับรู้ว่าจะต้องแบ่งปันช่วยเหลือ รับผิดชอบงานร่วมกัน ไม่มีใครประสบความสำเร็จ ถ้าคนอื่นในกลุ่มไม่สำเร็จด้วยงานที่ครูสั่งให้ทำต้องใช้ทักษะของคนทั้งกลุ่ม และทุกคนต้องมีบทบาทในการทำงานให้เสร็จ
2. การปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า (face – to – face interaction) ผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่มหันหน้าเข้าหากัน มีโอกาสพัฒนาทักษะการสื่อสารได้ปรึกษาอธิบายให้กันฟัง ตัดสินใจแก้ปัญหาและทำงานให้บรรลุเป้าหมาย
3. ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของทุกคน (individual accountability) ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มด้วยการรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน และช่วยผู้อื่น แต่ละคนต้องแสดงความสามารถในการทำงาน และแสดงความรู้ในการทดสอบ
4. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal skills) ผู้เรียนต้องใช้ทักษะการฟัง การพูดอย่างมีประสิทธิภาพ เรียนรู้ที่จะจัดการความขัดแย้ง และยืนยันความถูกต้องเรียนรู้คุณค่าของความคิดที่แตกต่าง

5. กระบวนการกลุ่ม (Group processing) ให้ผู้เรียนอภิปรายวิธีทำงานให้สำเร็จการรักษาความสัมพันธ์อันดีในกลุ่ม และประเมินความก้าวหน้า

2.1.4 เทคนิค/วิธีการ ของรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ชนาธิป พรกุล (2554) เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่นำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งเทคนิคเหล่านี้พัฒนาโดย Robert Slavin และคณะจาก The Johns Hopkins University (1990) เทคนิคที่หลากหลายเหล่านี้มีความเหมาะสมกับบริบทเนื้อหา และวัยของผู้เรียนต่างกันซึ่งมีบางเทคนิคที่สามารถนำไปปรับใช้กับกิจกรรมการลวดดอคดีได้ อาทิเช่น

1) Jigsaw II

ผู้พัฒนาเทคนิค Jigsaw คือ Elliot Aronson และคณะ (1978) วิธีนี้เหมาะกับการสอนที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ในวิชาสังคมศึกษา วรรณคดี หรือการสอนมนทัศน์ ซึ่งเหมาะกว่าการสอนทักษะ ต่อมา Robert Slavin และคณะได้ปรับเทคนิคเป็น Jigsaw II

2) Group investigation

Group investigation เป็นเทคนิคที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ที่ต้องการค้นหา Dewey (1916) เชื่อว่าถ้าผู้เรียนต้องการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้จากการมีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยเท่านั้น การศึกษาต้องจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาแบบประชาธิปไตย ชั้นเรียนต้องให้โอกาสมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการประชาธิปไตย โดยเข้าไปศึกษา ค้นหาสืบสอบ ปัญหาจริง ๆ

Sharan and Shachar (1988) ได้ปรับวิธีการของ Group investigation โดยให้โอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนสืบสวนทุกเรื่อง โดยครูเสนอหัวข้อกว้าง ๆ ให้ผู้เรียนจัดกลุ่มย่อยรับผิดชอบหัวข้อย่อย ผู้เรียนเลือกวิธีที่ใช้สืบสวน และวิธีเสนอผลงานของกลุ่ม หลังการเสนอผลงานครูให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยประเมินการเรียนรู้ของกลุ่มแล้วรายงานหน้าชั้นเรียน

Group investigation มักนำมาใช้สอนการเรียนรู้ที่มีประเด็นทางสังคม หรือจิตพิสัย การแบ่งปันกันรับผิดชอบการเรียนรู้ ช่วยสร้างความตระหนัก และความอดทนต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล

วิธีการของ Group investigation มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเลือกหัวข้อ ครูให้หัวข้อ ผู้เรียนแบ่งเป็นหัวข้อย่อย ผู้เรียนจัดกลุ่ม 2 – 6 คนตามงานให้คละกันทั้งความสามารถ และเพศ
2. การร่วมกันวางแผน ผู้เรียนและครูร่วมกันวางแผนวิธีเรียนรู้ และงาน กำหนดเป้าหมายของหัวข้อย่อย
3. การดำเนินการ ผู้เรียนนำแผนไปทำกิจกรรม และฝึกทักษะต่างๆ ทั้งใน และนอกชั้นเรียน ครูติดตามดูความก้าวหน้าอย่างใกล้ชิด และให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น
4. การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ ผู้เรียนวิเคราะห์ และประเมินข้อมูล จากการทำกิจกรรมในขั้นที่ 3 และวางแผนสรุปที่น่าสนใจ
5. การนำเสนอผลงาน กลุ่มนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษาอย่างน่าสนใจ และเปิดโอกาสให้เพื่อนในชั้นมีส่วนร่วมในงานของแต่ละกลุ่ม ทำให้มีความคิดที่กว้างขึ้น
6. การประเมิน ในกรณีที่ศึกษาหัวข้อเดียว แต่กลุ่มละหัวข้อย่อย ผู้เรียน และครูจะช่วยกันประเมินความร่วมมือของแต่ละกลุ่มเป็นภาพรวมของชั้น

จากการศึกษาเทคนิคที่หลากหลายของการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นพบว่า สามารถประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ได้หลากหลายอย่าง ตามแต่ละบริบทของบทเรียนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียน และเนื้อหาที่จะต้องเรียนรู้มากที่สุด

จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าวในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การนำทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น จะต้องแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย 3-6 คน แต่ละคนต้องมีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน มีความร่วมมือและปฏิสัมพันธ์กันเชิงบวกในกลุ่มเพื่อผลสัมฤทธิ์ของภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ครูมีหน้าที่เป็นผู้มอบหมายภาระงาน และการอธิบายเป้าหมาย บทบาทหน้าที่ และให้การช่วยเหลือรวมถึงให้ผลป้อนกลับ ใ้รางวัลและเสริมแรงแก่ผู้เรียน เพื่อปรับปรุงจุดบกพร่องของตนเองและกลุ่ม

2.2 กิจกรรมการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)

2.2.1 ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Dewey (1933) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า หมายถึง การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบต่อความเชื่อหรือความรู้ต่างๆ โดยอาศัยหลักฐานมาสนับสนุนความเชื่อหรือความรู้นั้น ความตั้งข้อสรุปที่เกี่ยวข้อง และได้อธิบายขอบเขตของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่ามีขอบเขตอยู่ระหว่าง 2 สถานการณ์ คือ การคิดที่เริ่มต้นจากสถานการณ์ที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและสับสน และสิ้นสุดหรือจบลงด้วยสถานการณ์ที่มีความชัดเจน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544) ให้ความหมายของ Critical Thinking ว่าคือ การคิดเชิงวิพากษ์ หมายถึง ความตั้งใจที่จะพิจารณาตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการไม่เห็นคล้อยตามข้ออ้างที่นำเสนอ แต่ตั้งคำถามท้าทาย หรือโต้แย้งข้ออ้างนั้น เพื่อเปิดแนวทางการคิดออกสู่ทางต่างๆ ที่แตกต่าง อันจะนำไปสู่การแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผลมากกว่าข้ออ้างเดิม

อำพร ไตรภักดิ์ (คู่มือการเรียนการสอนคิดวิเคราะห์วิจารณ์, 2543) ให้ความหมายของ Critical Thinking ในภาษาไทยว่า การคิดวิเคราะห์วิจารณ์คือ การคิดไตร่ตรองที่เน้นเรื่องการตัดสินใจว่าจะเชื่อ หรือไม่เชื่อสิ่งใด

บรรจง อมรชีวิน (2554) กล่าวว่า เป็นกระบวนการของการใช้ความรู้และสติปัญญาของเราในการให้ได้มาในการพิจารณาประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างมีเหตุผลและสมเหตุสมผล โดยที่สามารถระบุและเอาชนะปัจจัยอุปสรรคขัดขวางจำนวนมากที่อาจทำให้การคิดปราศจากเหตุผลไปได้

จากการศึกษาดังกล่าวในข้างต้นนั้น สามารถสรุปความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ว่าเป็นกระบวนการคิดหาเหตุผล ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลจากหลักฐานที่มีอยู่อย่างหลากหลาย สนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการสรุปข้อมูลอย่างเป็นกระบวนการว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือสิ่งใดไม่ควรเชื่อ โดยไม่ด่วนตัดสินใจจากหลักฐานเพียงน้อยนิดในทันทีทันใด

2.2.2 การสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553) ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคิด ได้ดังต่อไปนี้

1. สร้างความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น (Curiosity) ใช้การกระตุ้น โดยสื่อ คำถาม กิจกรรม
2. ฝึกให้มีความกล้าเสี่ยง (Risk taking) กล้าคิดต่าง เสี่ยงที่จะสร้างสิ่งใหม่ โดยใช้สถานการณ์ ยั่วให้เกิดคำตอบ และการคาดการณ์หลายๆแนวทาง
3. ความยุ่งยากซับซ้อน (Complexity) ความซับซ้อนทำให้เกิดความคิดระดับสูง พัฒนาจากง่ายไปสู่ระดับที่ยากขึ้นโดยให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของแต่ละบุคคล
4. กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ (Imagination) เด็กต้องได้รับการกระตุ้นให้เกิดจินตนาการอย่างหลากหลาย จากนิทาน ประสบการณ์เดิม สิ่งแวดล้อม ความรู้สึกภายใน

5. ฝึกฝนให้ใจกว้าง (Open Mind) เด็กควรได้รับการฝึกฝนให้ทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

6. สร้างความมั่นใจในตนเอง (Self Confidence) ความมั่นใจในตนเองทำให้เด็กสามารถกล้าคิดและแสดงออก การแสดงออกของเด็กต้องได้รับการสนับสนุนจะทำให้เด็กมีความมั่นใจมากขึ้น

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) ได้เสนอ การใช้กระบวนการในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณไว้ว่ามี 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการฝึกทักษะ

1. การจัดเตรียมและระบุว่า จะพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณในเรื่องใด ขั้นตอนนี้ครูจะต้องวิเคราะห์ทักษะต่างๆ เกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ และการฝึกนักเรียนรวมไปถึงการวางแผนการฝึก

2. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณตามจัดประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยครูต้องออกแบบและจัดเตรียมกิจกรรม และสื่อต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึก

3. ทดสอบทักษะการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณของนักเรียนในแต่ละด้าน

4. ทบทวนทักษะที่สอนและมีการอภิปรายกันในห้องเรียน ติดตามการพัฒนาทักษะ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการพัฒนาการคิดวิจรรย์ญาณตามเนื้อหาในหลักสูตร โดยครูจะต้องเน้นการประยุกต์ทักษะนั้นในหัวข้อที่เรียนในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) ยังได้เสนอเทคนิควิธีที่ครูจะช่วยให้ นักเรียนพัฒนาการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ ดังต่อไปนี้

1. ครูต้องเน้นให้นักเรียนเรียนรู้จักกระบวนการคิดที่ถูกต้อง ต้องใช้เวลาแก่นักเรียน เพื่อตรวจสอบ เปรียบเทียบ และตัดสินใจข้อมูล

2. ครูต้องให้กำลังใจในการอ่านเพื่อรวบรวมข้อมูล

3. ครูต้องพยายามให้ตัวอย่างปัญหา หรือสถานการณ์จริงหรือเหตุการณ์ที่นักเรียนเกี่ยวข้อง เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

4. ครูต้องให้นักเรียนคิดเอง ถ้าเกิดข้อผิดพลาดครูต้องแนะนำเพื่อให้นักเรียนเห็นความผิดและแก้ไข

5. ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนตัดสินใจในสถานการณ์ที่จัดขึ้น
6. ครูต้องให้สื่อประเภทต่างๆที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นการแสดงความคิดเห็น และให้กำลังใจในการตอบคำถามและการแก้ปัญหาของนักเรียน
7. ครูควรมีส่วนร่วมในการกระบวนการแก้ไขปัญหาทุกขั้นตอน
8. ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีการวิพากษ์ วิจารณ์ โดยการเขียน การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ
9. ครูพยายามให้นักเรียนรู้จักตั้งสมมติฐานนอกเหนือจากบทเรียน
10. ครูพยายามให้นักเรียนคิดแบบจินตนาการ
11. ครูต้องช่วยให้ผู้เรียนฝึกแปลความหมายอย่างถูกต้อง สั้น ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหา
12. ครูจะต้องให้นักเรียนรู้จักแยกแยะและเลือกข้อมูลต่างๆ เป็นการช่วยให้นักเรียนรู้จักการเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ
13. ครูจะต้องให้นักเรียนอธิบายความหมาย และนำไปใช้

จากการศึกษาในข้างต้นจะสามารถพบได้ว่า การสอนและเทคนิคการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนฝึกคิดอย่างซับซ้อนเป็นลำดับขั้นตอนจากง่ายไปยาก ฝึกให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกตช่างสงสัย รู้จักการค้นคว้าข้อมูลหลักฐานและประเมินหลักฐาน ตัดสินใจได้ในที่สุด โดยจะต้องอาศัยเทคนิคประกอบเพื่อช่วยให้นักเรียนฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ดียิ่งขึ้น เช่น การเสริมแรงบวก การกระตุ้น เพิ่มสิ่งเร้าให้คิด และลงมือทำ และนำไปสู่การปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

จากผลการศึกษาดังกล่าวพบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นเป็นการคิดอย่างมีกระบวนการเป็นขั้นตอน เป็นเหตุเป็นผลโดยไม่ด่วนสรุป เพราะต้องอาศัยข้อสรุปจากหลักฐานที่หลากหลายและมีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นครูจะต้องสอนให้ผู้เรียนฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณได้โดยการตั้งวัตถุประสงค์ การจัดประสบการณ์ผสมผสานการใช้เทคนิควิธีการเพื่อให้นักเรียนสามารถฝึกคิดตามขั้นตอนจากง่ายไปยากและนำไปสู่การปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2.3 กิจกรรมการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (Self Esteem)

2.3.1 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

เกียรตินิพนธ์ อมาตยกุล (2551) ให้ความหมายว่า ภาพพจน์ของตัวเอง คือความรู้สึกที่เรามีต่อตัวเราเอง ความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกที่เราเองโดยตรงซึ่งอาจจะตรงหรือแตกต่างจากความรู้สึกที่มีต่อตัวเรา เราอาจจะรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวเลยก็ได้ว่า เรานำความรู้สึกที่มีต่อตัวเราเอง (Self-image หรือ self-Esteem) ติดตัวเราไปอยู่ตลอดเวลา

Lawrence (1988) ให้ความหมายว่า เป็นการประเมินตนเองในความไม่ตรงกันของภาพพจน์ของตนเอง (Self-image) และ สิ่งที่ตนเองควรจะเป็น (Ideal-self) มันเป็นกระบวนการทางอารมณ์และการประเมินตนเองของความแตกต่างระหว่างสองสิ่งนี้ในระดับปัจเจกบุคคล

จากความหมายในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองหมายถึง การรับรู้ตนเองที่เรามีต่อตัวเราเอง เป็นการประเมินการรับรู้ตนเองของแต่ละบุคคล ซึ่งเราอาจจะรู้สึกว่ามียู่หรือไม่มีอยู่เลยก็ได้

2.3.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

เกียรตินิพนธ์ อมาตยกุล (2551) กล่าวถึงการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ดังสรุปได้ต่อไปนี้

1. ใช้คำพูดในแง่บวกต่อตนเอง และต่อผู้อื่น
2. ใช้พลังจินตนาการในแง่บวก
3. มีสมาธิ
4. ใช้พลังแห่งความรัก

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวในข้างต้นสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ เทคนิคการสร้าง ความเชื่อมั่นและยอมรับในตนเอง นั้นจะทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิและรู้จักมองโลกในแง่บวก รวมไปถึงความพร้อมการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้และเข้าใจผู้อื่น

Lawrence (1988) กล่าวถึงการเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองกับการเรียนการสอนว่า คุณครูสามารถพัฒนาประสิทธิภาพในการสอนของตนเองไปพร้อมๆกับการให้ความสนใจไปที่ความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนเพิ่มมากขึ้นด้วย การเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนเปรียบเสมือนกับการฝึกกับการฝึกทักษะการเรียนรู้พื้นฐานที่จำเป็นอื่นๆ และได้ให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การให้คำปรึกษาที่ดี

การมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ให้ความอบอุ่นกับนักเรียนในการให้ความปรึกษา และการมีส่วนร่วมของเด็กจะทำให้เกิดผลดีในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นของเด็กอันประกอบไปด้วย

- 1) การยอมรับ ไม่ตัดสินในการเชื่อมั่นตนเองของเด็ก การแสดงออกของเด็ก

เช่น การใช้คำพูดเชิงปรับปรุงมากกว่าเชิงตำหนิ

2) การแสดงตัวตนที่แท้จริงของครูซึ่งจะแสดงความจริงใจกับเด็กมากกว่าการ
แสดงออกของครูในบทบาทตามวิชาชีพอย่างเป็นทางการ

3) ความเข้าอกเข้าใจ รู้จักเอาใจนักเรียนมาใส่ใจของครู

2. ความมั่นใจในตนเองของครู

ครูที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมักจะมีแนวโน้มการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของ
นักเรียนได้ดี

3. การสื่อสาร

การสื่อสารมีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนเป็นอย่างมาก

1) อวัจนภาษา การใช้ท่าทางต่างๆของครู จังหวะในการพูด น้ำเสียง การใช้
สายตา ท่าทางที่เป็นมิตร การแสดงออกในเชิงบวก มีผลต่ออารมณ์และความเชื่อมั่นของผู้เรียนมาก

2) การใช้คำพูดที่ดี การกระตุ้น ยกย่อง ให้คุณค่า ทำให้รู้สึกผ่อนคลายมีผลต่อ
การเพิ่มขึ้นของความเชื่อมั่นในตนเองของผู้เรียน

2.4 กิจกรรมการใช้บทบาทสมมติ (Role Playing)

2.4.1 ความหมายของบทบาทสมมติ

ทิตินา แชมมณี (2519) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการ
สอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียนโดยที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติ และ
บทบาทสมมติขึ้นมาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็นและถือเอาการแสดงออกทั้งทาง
ความรู้และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้

จรรยา คุณมี (2520) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้
ในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน เป็นการฝึกการแก้ปัญหา และการ
ตัดสินใจวิธีหนึ่ง เพราะในการสร้างสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมาให้คล้ายคลึงกับสิ่งที่จริงมักมีปัญหา
และความขัดแย้งต่างๆ ผ่างมาด้วย

สุกัญญา ธารีวรรณ (2521) ให้ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติไว้ว่า หมายถึง “การที่ให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติว่าตนอยู่ในเหตุการณ์อย่างนั้นจะตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างไร คำพูดของผู้แสดงไม่ต้องเขียนไว้ก่อน การแสดงนี้ไม่ต้องมีการเตรียมตัวและการฝึกซ้อมมาก่อนเลย”

สุมานิน รุ่งเรืองธรรม (2522) กล่าวถึงการแสดงบทบาทสมมติว่า เป็นวิธีการแก้ปัญหา และการตัดสินใจวิธีหนึ่ง เพราะในสถานการณ์และบทบาทที่สมมติขึ้นมาให้คล้ายคลึงกับสิ่งที่เป็นจริงนั้น มักจะมีปัญหาและข้อขัดแย้งต่างๆ แฝงมาด้วยการให้ผู้เรียนได้เลือกที่จะแสดงบทบาทต่างๆ โดยไม่ต้องฝึกหรือเตรียมตัวมาก่อนนั้น เป็นการช่วยให้ผู้แสดงได้เรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมและหาทางแก้ปัญหาตัดสินใจอย่างธรรมชาติ

สุจรีต เพียรชอบ (2528) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติคือ เทคนิคการแสดงที่ผู้แสดงพยายามแสดงบทบาทให้เหมาะสมตรงกับสภาพการณ์ที่เป็นจริงตามที่ตนเองได้รับมอบหมายให้แสดง

Taylor and Walford (1972) กล่าวถึงบทบาทสมมติสรุปได้ว่า บทบาทสมมติหมายถึงการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อฝึกว่าสมควรมีพฤติกรรมแบบใดจึงแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้แสดงและผู้ดูต้องรู้บทบาทของตนเพื่อให้มีความเข้าใจ และมีอารมณ์ในการแสดง นอกจากนั้นยังทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความต้องการที่ซ่อนเร้น (Hidden Agenda) อยู่ภายในตัวเอง อันได้แก่แรงจูงใจ ความต้องการซึ่งมีผลต่อการทำงานและการตัดสินใจของกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ของตนเองต่อบุคคลอื่นในสังคม ประเมินผลตนเองและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาและชีวิตประจำวัน สามารถเข้าใจสาเหตุแห่งพฤติกรรม เข้าใจถึงความรู้สึกของบุคคลอื่น ได้ระบายความเครียด เกิดความคิดรวบยอดในตัวเองได้ดีขึ้น ทำให้เกิดความสามัคคี รวมทั้งทำให้ครูรู้จักนักเรียนได้ดีขึ้นอีกด้วย

John (1974) กล่าวถึงบทบาทสมมติสรุปได้ว่าการแสดงบทบาทสมมติหมายถึงการเรียนรู้จากการดูบทบาทของผู้แสดงในสถานการณ์จำลองนั้น การแสดงบทบาทสมมติแตกต่างจากการแสดงละครคือ ผู้แสดงบทบาทจะต้องคิดคำพูดและแสดงท่าทางโดยทันทีไม่มีการเตรียมบทพูดไว้ล่วงหน้า การแสดงบทบาทสมมติเป็นการสนทนาที่กระทำซ้ำใหม่ได้เสมอจนกว่าการแสดงจะเป็นที่พอใจตามที่ต้องการ และการแสดงบทบาทสมมติเป็นเพียงส่วนย่อยของการแสดงละคร

Shaftel and Shaftel (1970) ให้ความหมายบทบาทสมมติว่า เป็นวิธีการที่จะฝึกเพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมที่ควรในการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ ซึ่งต้องมีเทคนิคหลายอย่าง เช่น การอภิปราย การนิยาม การวิเคราะห์ปัญหาการแสดง และปฏิกิริยาของผู้ดู

จากการศึกษาความหมายที่หลากหลายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า วิธีสอนแบบบทบาทสมมตินั้น หมายถึง การสอนที่ให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ซึ่งสมมติขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงสาเหตุ ความคิด ความรู้สึกของคนที่อยู่ภายใต้สถานการณ์นั้น และผู้เรียนสามารถเลือกคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาภายใต้สถานการณ์นั้นๆ ได้ และนำมาวิเคราะห์ อภิปราย เพื่อการเรียนรู้และเข้าใจผู้อื่นที่อยู่ภายใต้สถานการณ์นั้นๆ

2.4.3 ความสอดคล้องของวิธีสอนแบบบทบาทสมมติกับกิจกรรมการลอคคิต

ทิตนา แคมมณี (2519) และ อเนกกุล อเนกกุล กริแสง (2520) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมการลอคคิตไว้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ การแสดงบทบาทสมมตินั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ทำให้ผู้เรียนได้ทราบ รู้สึกและเข้าใจความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นที่อยู่ภายใต้สถานการณ์นั้นๆ สามารถคิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

2.4.4 ขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติ

การใช้บทบาทสมมติไม่ว่าจะเป็นการใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อมแล้วหรือการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเตรียมไว้ จะต้องคำนึงถึงขั้นตอนในการจัดบทบาทสมมติซึ่ง

ทิตนา แคมมณี (2519) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดบทบาทสมมติไว้ดังนี้คือ

1. ชั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1.1 การแจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา ครูต้องวิเคราะห์แยกแยะสถานการณ์ว่าอะไรคือปัญหา หรือจุดที่ต้องการชี้ให้ผู้เรียนเห็น และเรียนเพื่อความเข้าใจและกำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะสอน

1.2 เมื่อได้ปัญหาที่ชัดเจนแล้ว ครูต้องกำหนดสถานการณ์สมมติที่ง่ายและชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งเขียนบทบาทสมมติที่จะให้นักเรียนแสดง

2. ชั้นแสดง แบ่งออกเป็น 7 ตอน คือ

2.1 การอุ่นเครื่อง เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่จะเรียน ครูอาจเล่าเรื่องราวหรือสถานการณ์สมมติให้นักเรียนฟัง

2.2 การเลือกตัวผู้แสดง อาจเลือกบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบทบาทหรือบุคคลที่มีลักษณะตรงกันข้ามได้

2.3 การจัดฉากแสดง หลังจากที่ได้ตัวผู้แสดงแล้ว จึงจัดฉากแบบสมมติขึ้น เพื่อให้การแสดงใกล้เคียงกับความเป็นจริง อาจเป็นแบบง่ายๆ จนถึงแบบหรูหรา

2.4 การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ครูจะต้องช่วยให้ผู้เรียนหัดสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ไปด้วย มิฉะนั้นการอภิปรายและวิเคราะห์หลังการแสดงจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร

2.5 การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง ครูต้องช่วยขจัดความตื่นเต้นประหม่าและความวิตกกังวลของผู้แสดงออกไปด้วยวิธีการต่างๆ

2.6 การแสดง การแสดงควรเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีการขัดกลางคัน นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ครูอาจเข้าไปช่วยได้ตามโอกาส

2.7 การตัดบทการแสดง ควรมีการตัดบทและหยุดการแสดงเมื่อ

2.7.1 การแสดงได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายได้

2.7.2 กลุ่มพอจะเดาได้ว่าเรื่องราวจะเป็นอย่างไรถ้ามีการแสดง

ต่อไป

2.7.3 ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้เพราะเกิดความเข้าใจผิดบางประการ

2.7.4 การแสดงจบเรื่อง

3. ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง การวิเคราะห์การแสดงมักเป็นไปในรูปของการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้แสดง ผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ การอภิปรายเป็นไปในรูปใดนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียน บางครั้งอาจให้ผู้แสดงได้เปิดเผยความรู้สึกและเสนอความคิดเห็นก่อน แล้วจึงให้ผู้สังเกตการณ์เสนอความคิดเห็น การอภิปรายนี้จะต้องเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา และเน้นที่เหตุผลของการแสดงออก และพฤติกรรมที่แสดงออก การอภิปรายจะไม่มุ่งถึงว่าใคร

แสดงไม่ตัวอย่างไร การเรียนรู้ทั้งหลายอยู่ตรงขั้นนี้เป็นขั้นสำคัญ ครูจะต้องช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้คิด และหาคำตอบ โดยอาจใช้วิธีการตั้งคำถามช่วย

4. ชั้นแสดงเพิ่มเติม ในกรณีที่การแสดงครั้งแรกได้ผลไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอ แนวความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็อาจมีการแสดงใหม่อีก

5. ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป หลังจากอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงแล้ว ครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายทุกๆ ไป ทำให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปหรือแนวความคิดรวบยอด

อเนกกุล กริแสง (2520) ได้เสนอขั้นตอนในการแสดงบทบาทสมมติไว้สรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา
2. การเลือกผู้แสดง
3. การเตรียมตัวผู้ดู
4. เตรียมสถานที่
5. การแสดง
6. การอภิปรายและประเมินผล
7. การแสดงซ้ำ
8. การอภิปรายและประเมินผลครั้งใหม่
9. การถ่ายโยงและการนำไปใช้

นอกจากนี้ สุจริต เพียรชอบ (2528) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการแสดงบทบาทสมมติ มี 3 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการแสดง เป็นขั้นที่สำคัญมาก ผู้แสดงบทบาทต้องเข้าใจว่าการแสดงบทบาทสมมติเป็นการแสดงที่ผู้แสดงพยายามใช้เทคนิคและวิธีการแสดงต่างๆ เพื่อที่จะได้แสดงบทบาทที่กำหนดขึ้นอย่างเหมาะสม ผู้ที่แสดงบทบาทปฏิบัติดังนี้

1.1 ฝึกสังเกตการณ์แสดงบทบาทของบุคคลที่มีอาชีพต่างกัน การสังเกตอาจจดบันทึกไว้หรือบันทึกเสียง การใช้คำพูด การใช้สำเนียง เพื่อพิจารณาว่าบุคคลนั้นแสดงบทบาทได้เหมาะสมหรือไม่

1.2 ลองเลียนแบบการแสดงบทบาทนั้นๆ การเลียนแบบอาจจับคู่ให้คนสองคนไปสังเกตการณ์แสดงบทบาทของบุคคลใดบุคคลหนึ่งพร้อม ๆ กัน แล้วให้ผู้ที่เป็นสังเกตร่วมกันช่วยวิจารณ์การแสดงบทบาทแสดงได้เหมือนหรือไม่ หรือผลัดกันแสดงบทบาทนั้น แล้วผลัดกันติชมหรือวิจารณ์

1.3 การกำหนดสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ การแสดงบทบาทสมมติจะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับกำหนสถานการณ์และบทบาท และการกำหนดสถานการณ์และบทบาทควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

- ก. ความยากง่ายของสถานการณ์ที่กำหนดขึ้นควรเป็นเรื่องง่ายๆ เนื้อเรื่องไม่ยุ่งยากซับซ้อน
- ข. ผู้มีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทสมมติทั้งผู้แสดงและผู้ชมควรมีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ที่กำหนดขึ้นเป็นอย่างดี
- ค. สถานการณ์ที่กำหนดขึ้นควรเหมาะสมกับผู้แสดงทั้งในด้าน วัย เพศ ระดับการศึกษา และความสนใจของผู้แสดง
- ง. สถานการณ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงบทบาทสมตินั้น ควรเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการแสดง ในรายบุคคลและกลุ่ม และเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้แสดงและผู้ชมอยากอภิปรายและควรเป็นเครื่องช่วยให้ผู้แสดงเข้าใจตนเองและเข้าใจบุคคลในกลุ่ม
- จ. สถานการณ์ที่กำหนดขึ้น ควรเป็นเครื่องช่วยปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมแก่ผู้มีส่วนร่วมในการแสดงบทบาท
- ฉ. สถานการณ์ที่กำหนดขึ้นนั้นควรจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือขัดแย้งของคนกลุ่มมาก ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวหรือประสบการณ์จริงของใครคนใดคนหนึ่ง

2. ชั้นแสดง ชั้นแสดงนี้มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ชี้นำเข้าสู่การแสดง ชั้นนี้เป็นชั้นที่สำคัญมากเพราะผู้แสดงจะต้องเข้าใจหรือทำความเข้าใจกับเรื่องหรือปัญหาที่จะแสดงเป็นอย่างดี ชั้นนี้จะต้องมีการโน้มน้าวใจทั้งผู้แสดงและผู้ชมให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม เกิดอารมณ์ร่วม เข้าใจตัวละคร ตลอดจนปัญหาของตัวละคร จึงจะแสดงบทบาทได้สมจริง

2.2 การเลือกตัวผู้แสดง ผู้เลือกอาจเป็นบุคคลหลายฝ่ายด้วยกัน เช่น ครูเป็นผู้เลือก ครูกับนักเรียนช่วยกันเลือก นักเรียนช่วยกันเลือก หรือนักเรียนอาสาเอง การเลือกผู้แสดงควรคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการแสดงและประโยชน์ที่จะได้รับคือ

ก. เลือกผู้ที่มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่กำหนดขึ้น

ข. เลือกผู้ชมที่มีไหวพริบในการแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจได้

รวดเร็ว

ค. เลือกผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีจินตนาการ

ง. เลือกบุคคลทั่วไปเพื่อทุกคนจะได้มีโอกาสแสดงบทบาทได้อย่าง

ทั่วถึง

จ. เลือกบุคคลที่อาสาสมัครและเต็มใจแสดงบทบาท

2.3 การจัดฉาก ควรช่วยกันจัดฉาก และสถานที่ ตามที่สมมติขึ้นเพื่อให้บรรยากาศใกล้เคียงกับความเป็นจริง

2.4 การเตรียมผู้ชม ผู้สังเกตการณ์ เพื่อวิเคราะห์การแสดงบทบาทสมมติ เช่น สังเกตการณ์ใช้คำพูด ท่าทาง การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ของผู้แสดงว่าแสดงได้เนบเนียนหรือไม่ การรู้จักสังเกต และวิเคราะห์จะช่วยให้สามารถอภิปรายหลังการแสดงบทบาทได้คล่องแคล่วขึ้น ทำให้ทุกคนกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแข็งขัน

2.5 การเตรียมพร้อมก่อนการแสดง ผู้แสดงควรได้ปรึกษาหารือกัน และวางแผนร่วมกันว่าจะแสดงอย่างไร

2.6 การแสดง ควรเป็นไปอย่างธรรมชาติ ผู้แสดงบทบาทได้อย่างเสรี การแสดงมักจะแสดงตั้งแต่ต้นจนจบไม่มีการท้วงติงขณะแสดงตั้งแต่ต้นจนจบไม่มีการท้วงติงขณะแสดงให้แสดงให้จบเสียก่อนแล้ว จึงค่อยวิจารณ์ทีหลัง

2.7 การตัดบท ตัดบทเมื่อการแสดงดำเนินไปพอสมควรแล้วตามสถานการณ์ ที่กำหนดหรือตัดบทเมื่อผู้แสดงบทบาทเกิดอารมณ์คล้อยตาม มีความสะเทือนใจระงับอารมณ์ไม่ได้การตัดบทอาจตัดแบบจงใจ เช่น การแสดงนั้นเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลหรืออภิปรายร่วมกัน ก็ตัดบทได้ทันที

3. ชั้นวิเคราะห์และประเมินผลการแสดง ชั้นนี้สำคัญมาก เพราะเป็นชั้นที่ผู้แสดง บทบาทและผู้ชมจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การวิเคราะห์และ ประเมินผลมักจะออกมาในรูปของการอภิปราย อาจอภิปรายเป็นกลุ่มใหญ่หรือย่อยแล้วแต่จะตกลง กัน ผู้ร่วมอภิปรายจะอภิปรายโดยเสรี การอภิปรายเน้นทางด้านสร้างสรรค์ การวิเคราะห์และ ประเมินผลนี้ช่วยให้ผู้แสดงทราบจุดอ่อนของตน และได้รับทราบความในใจของบุคคลอื่นด้วย ส่วน ผู้ชมได้ฝึกการสังเกตการณ์วิเคราะห์ การเสนอความคิด และการแสดงเหตุผล

หลังจากวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดงแล้ว กลุ่มอาจเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหา ทำให้มีวิธีการแก้ปัญหาหลายๆแนว และอาจจะมีการแสดงบทบาทซ้ำถ้าการแสดงบทบาทครั้งแรกผลไม่ ชัดเจน เพื่อดูผลการแสดง หรือวิธีการแก้ปัญหา การตัดสินใจอีกครั้งหนึ่ง ชั้นวิเคราะห์นี้ผู้แสดง บทบาทได้รับความรู้และมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น เพราะอาจมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระหว่างกันและกันได้ ชั้นนี้จะเป็นชั้นที่ช่วยกันสรุปแนวความคิดหรือความคิดรวบยอดที่ได้จากการ แสดงบทบาทสมมตินั้น กิจกรรมนี้จะช่วยให้มีความเข้าใจในเรื่องที่แสดงบทบาทสมมติได้ดียิ่งขึ้น

จากการขั้นตอนของบทบาทสมมติดังกล่าวในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า บทบาทสมมตินั้น จะต้องเริ่มจากการกำหนดประเด็นปัญหา จากนั้นก็จะต้องมีการเตรียมบทบาทหรือสถานการณ์ที่ สมมติขึ้น ถ้าหากเป็นบทบาทสมมติที่ต้องมีการเตรียมหรือซ้อมก่อนก็เป็นไปตามขั้นตอนการจัดเตรียม แสดง จากนั้นมีการลงมือแสดงบทบาทสมมติ และอาจจะมีการให้ทวนซ้ำการแสดง และจากนั้นเป็น ขั้นตอนการอภิปรายของผู้แสดงบทบาทสมมติ และผู้ร่วมชั้นเรียน จึงเข้าสู่การสรุปบทเรียน

2.4.5 วิธีการและเทคนิคในการใช้บทบาทสมมติ

Tisana Tiansame (1972) ได้กล่าวถึงเทคนิคในการใช้บทบาทสมมติที่ชอร์ (Shaw) และไมเออร์ (Maier) และสมาคมการศึกษาผู้ใหญ่ของสหรัฐอเมริกา (The Adult Education of USA) ได้เสนอไว้หลายประการที่สามารถนำไปใช้ในชั้นเรียน และสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้การลวดคติดังต่อไปนี้

1) การแลกเปลี่ยนบทบาท (Role Reversal) เป็นวิธีการที่ผู้แสดงจะหมุนเวียนกันแสดงบทบาทที่กำหนดไว้ในสภาพการณ์หนึ่งจนครบทุกบทบาท วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้แสดงเข้าใจ

บทบาททุกบทบาท เกิดความคล่องตัวในการแสดง สามารถแสดงได้ทุกบทบาท เกิดความเข้าใจ ในสิ่งที่ทำอย่างแท้จริง และสามารถปรับตัวในการแสดงเป็นบุคคลต่าง ๆ ได้

2) การแสดงบทบาทผสม (Multiple Role-Playing) คือ หลายๆ กลุ่มแสดงบทบาทเดียวกันนั้นไปพร้อม ๆ กัน เช่น เรื่องการใช้โทรศัพท์สาธารณะ จะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มก็จะมีคนแสดงเป็นผู้กำลังใช้โทรศัพท์ คนรอจะใช้โทรศัพท์ และโทรศัพท์เป็นต้น ให้แต่ละกลุ่มต่างแสดงและนำมาอภิปรายหาข้อสรุป วิธีการเช่นนี้จะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการตัดสินใจเป็นกลุ่ม (Group decision-making) ช่วยให้นักเรียนไม่ประหม่าและข้อมูลที่ได้จากการแสดงวิธีนี้จะให้เกิดการเปรียบเทียบและหาข้อสรุปได้ง่ายขึ้น

3) การหมุนเวียนบทบาท (Role-Rotation) วิธีการนี้ คือ ให้หลาย ๆ คนเปลี่ยนกันมาแสดงเป็นตัวละครตัวเดิม เช่น การสอนเรื่องการทำความสะอาดฟันและปาก ก็ให้นักเรียนหลายๆ คนออกมาแสดงการแปรงฟันซ้ำๆ กันหลายครั้ง เพื่อให้ได้วิธีการแปรงฟันหลายๆ แบบนำมาเปรียบเทียบและสรุปแบบที่ดีที่สุดใ้ภายหลัง วิธีการนี้จะใช้ได้ดีถ้าต้องการคำตอบจากปัญหาใดปัญหาหนึ่งให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และจะช่วยให้ได้รับการตอบสนองเกี่ยวกับปัญหานั้นได้หลายวิธี เพื่อนำมาเปรียบเทียบวิเคราะห์และสรุปปัญหานั้นได้

4) การใช้วิธีดูภาพสะท้อน (The Mirror Technique) วิธีการนี้ใช้ในการแสดงเป็นหมู่ โดยนำปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มมาให้สมาชิกแสดง เพื่อให้เจ้าของปัญหามองเห็นตนเองว่าเป็นอย่างไร จากการดูเพื่อนแสดงบทบาทของตนซึ่งเปรียบเสมือนกระจกเงาสะท้อนให้เห็นภาพของตนเอง

5) การแสดงบทบาทของผู้ชม (Audience Role-Playing) วิธีการนี้ใช้เมื่อมีสมาชิกในกลุ่มเป็นจำนวนมากๆ โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญ คือ เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มผู้ชมเกิดความรู้สึก และทัศนคติ วิธีการนี้จะเริ่มจากการสร้างทัศนคติในทางลบให้แก่ผู้ชม แล้วจะจัดประสบการณ์ใหม่ๆ ที่จะช่วยให้ผู้ชมค้นพบทัศนคติที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง จากการเปลี่ยนทัศนคตินี้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทุกครั้งที่ได้รับประสบการณ์ใหม่

เท่าที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามีเทคนิคในการใช้การแสดงบทบาทผสมดีมากมาย ซึ่งในสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ประเด็นปัญหาที่ต้องการใช้ได้อย่างแตกต่างกัน ทั้งนี้

ผู้สอนจะต้องสามารถวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้องว่าควรจะนำเทคนิคและวิธีการใดไปใช้กับสถานการณ์สมมติแบบใด ผู้เรียนระดับใด และเนื้อหาที่เรียนรู้เป็นเรื่องใด

จากทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนแบบบทบาทสมมติในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า วิธีสอนแบบบทบาทสมมตินั้นเป็นวิธีสอนที่ครูกำหนดสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทสมมติขึ้นภายใต้สถานการณ์นั้นๆ ซึ่งการแสดงบทบาทสมมติมีทั้งแบบ เตรียมการมาก่อน ไม่ได้เตรียมการ และทั้งสองรูปแบบผสมผสานกัน เพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจ และเห็นใจผู้อื่นภายใต้สถานการณ์นั้นๆ ที่ถูกสมมติขึ้น รวมถึงการแก้ไขปัญหาภายใต้สถานการณ์นั้นๆ การตัดสินใจ การคิดวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อแก้ไขปัญหา รวมไปถึงการร่วมอภิปรายในประเด็นต่างๆ สำหรับสถานการณ์นั้นๆ เพื่อร่วมกันหาทางออกที่ดีที่สุด

จากการศึกษาและการสรุปแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวในข้างต้นผู้วิจัยจึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการใช้บทบาทสมมตินั้นเป็นวิธีการสอนที่ตอบสนองการลอคคิต เนื่องจากเป็นวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสถานการณ์ต่างๆ โดยสมมติว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ ผู้เรียนจึงได้ฝึกฝนการตัดสินใจจากสถานการณ์เหล่านั้น และยังช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นจากการที่ต้องอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันที่ครูได้สมมติมันขึ้นมา ซึ่งเมื่อครูสมมติสถานการณ์ที่แตกต่างหลากหลายเกี่ยวกับประเด็นเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ และเข้าใจมุมมองของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตน ฝึกคิดและตัดสินใจ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิพากษ์วิเคราะห์ วิจารณ์ อภิปรายเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการเข้าสู่สถานการณ์ต่างๆ ในอนาคตในสังคมโลกภายนอกในชีวิตประจำวัน

CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.5 กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion)

2.5.1 ความหมาย

ทิตนา แคมมณี (2552) วิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 4 – 8 คน และให้ผู้เรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนด และสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่ม

2.5.2 ความสอดคล้องของวิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยกับกิจกรรมการลดอคติ

ทิตินา แชมมณี (2552) ได้เสนอจุดประสงค์และจุดเด่นของวิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยไว้ว่า เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนกว้างขึ้น และมีจุดเด่น คือ เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนกลุ่มใหญ่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนได้ข้อมูลและความคิดเห็นที่หลากหลาย ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขึ้น และยังช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะต่างๆ จำนวนมาก เช่น ทักษะการพูด การแสดงความคิดเห็น การโต้แย้ง การวิพากษ์วิจารณ์ และทักษะการคิด เป็นต้น

2.5.3 เทคนิค ขั้นตอนและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยให้มีประสิทธิภาพ

1. การจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย จำนวนสมาชิกในกลุ่มย่อยควรมีประมาณ 4 – 8 คน จำนวนที่เหมาะสมที่สุดคือ ระหว่าง 4 – 6 คน คือ เป็นกลุ่มที่ไม่เล็กเกินไป และไม่ใหญ่เกินไป เพราะถ้ากลุ่มเล็กเกินไป กลุ่มจะไม่ได้ความคิดที่หลากหลายเพียงพอ ถ้ากลุ่มใหญ่เกินไปสมาชิกกลุ่มจะมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้น้อยหรือได้ไม่ทั่วถึง การแบ่งผู้เรียนเข้ากลุ่ม อาจทำโดยวิธีสุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมกลุ่มกับเพื่อนไม่ซ้ำกัน หรืออาจจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มตามความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียนที่เก่งช่วยเหลือผู้ที่เรียนอ่อน หรืออาจจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มจำแนกตามเพศ วัย (ถ้าผู้เรียนมีหลายวัย) ความสนใจ ความสามารถหรือเลือกเฉพาะอย่างเจาะจงตามปัญหาที่มีก็ได้ ขึ้นกับวัตถุประสงค์ของผู้สอนและสิ่งที่จะอภิปรายเทคนิคที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มมี เมื่อจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มแล้ว ผู้สอนควรดูแลให้กลุ่มจัดที่นั่งภายในกลุ่มให้เรียบร้อย ให้อยู่ในลักษณะที่ทุกคนมองเห็นกัน และรับฟังกันได้ดี นอกจากนั้นในกรณีที่มีหลายกลุ่ม ผู้สอนควรจัดกลุ่มให้ห่างกันพอสมควร เพื่อให้ไม่เสียอภิปรายจากกลุ่มรบกวนกันและกัน

2. ประเด็นการอภิปราย การอภิปรายจำเป็นต้องมีประเด็นในการอภิปรายมีวัตถุประสงค์ของการอภิปรายที่ชัดเจน ประเด็นการอภิปรายอาจจะมาจากผู้สอนหรือผู้เรียนก็ได้ แล้วแต่กรณี การอภิปรายแต่ละครั้งไม่ควรมีประเด็นมากจนเกินไป เพราะจะทำให้ผู้เรียนอภิปรายได้ไม่เต็มที่

3. การอภิปราย การจัดกลุ่มอภิปรายมีหลายแบบ ผู้สอนควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ในการอภิปรายที่ดีโดยทั่วไป ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่จำเป็นในการอภิปราย เช่น ประธานหรือผู้นำในการอภิปราย เลขานุการผู้จัดบันทึกการประชุม และผู้รักษาเวลา เป็นต้น นอกจากนั้นสมาชิกกลุ่มทุกคนควรมีความเข้าใจตรงกันว่า ตนมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องช่วยให้กลุ่มทำงานให้สำเร็จ มิใช่ปล่อยให้เป็นการรับผิดชอบของสมาชิกเพียงบางคน หากสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจว่า สมาชิกกลุ่มที่ดีควรทำอะไรบ้าง การอภิปรายจะเป็นไปได้ดี ผู้สอนจึงควรให้ความรู้ความเข้าใจหรือคำแนะนำแก่กลุ่มก่อนการอภิปราย และควรย้ำถึงความสำคัญของการให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการอภิปรายอย่างทั่วถึง ไม่ให้มีการผูกขาดการอภิปรายโดยผู้ใดผู้หนึ่ง เพราะวัตถุประสงค์หลักของการอภิปรายก็คือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสดูแลความคิดเห็นอย่างทั่วถึง และได้รับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย อันจะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดที่ลึกซึ้ง และรอบคอบขึ้น การอภิปรายที่ดีควรดำเนินการไปที่ละประเด็นจะได้ไม่เกิดความสับสน และในกรณีที่มีหลายประเด็น ควรมีการจำกัดเวลาของการอภิปรายแต่ละประเด็น มิฉะนั้นการอภิปรายอาจยืดเยื้อ ยืนย้อ และประเด็นที่อยู่ท้าย ๆ จะไม่ได้รับการอภิปราย เพราะหมดเวลาเสียก่อน ประเด็นการอภิปรายกับเวลาที่ใช้ ควรมีความพอเหมาะกัน

4. การสรุปผลการอภิปราย ก่อนที่การอภิปรายจะยุติลง กลุ่มจำเป็นต้องมีการสรุปผลการอภิปราย เพื่อให้ได้คำตอบตามประเด็นที่กำหนด ผู้สอนควรบอกหรือให้สัญญาณแก่กลุ่มอภิปรายประมาณ 3 – 5 นาที ก่อนหมดเวลา เพื่อกลุ่มจะได้สรุปผลการอภิปรายเป็นข้อสรุปของกลุ่ม ซึ่งหลังจากนั้นผู้สอนอาจให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปรายแลกเปลี่ยนกัน หรือดำเนินการในรูปแบบอื่นต่อไป

5. การสรุปบทเรียน เมื่อการอภิปราย สิ้นสุด ผู้สอนจำเป็นต้องเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดกับบทเรียนที่กำลังเรียนรู้ โดยมีการนำข้อสรุปของกลุ่มมาใช้ในการสรุปบทเรียนด้วย

(ทศนา แคมมณี, 2552)

นอกจากนี้ ทิศนา ขัมมณี (2552) ยังได้เสนอแนะขั้นตอนสำคัญ ของการสอนแบบอภิปราย กลุ่มย่อยไว้ดังนี้

- 1 ผู้สอนจัดผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละประมาณ 4 – 8 คน
- 2 ผู้สอน/ผู้เรียนกำหนดประเด็นในการอภิปราย
- 3 ผู้เรียนพูดคุยกแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตามประเด็นอภิปราย
- 4 ผู้เรียนสรุปสาระที่สมาชิกกลุ่มได้อภิปรายร่วมกันเป็นข้อสรุปของกลุ่ม
- 5 ผู้สอนและผู้เรียนนำข้อสรุปของกลุ่มย่อยมาใช้ในการสรุปบทเรียน
- 6 ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.5.4 เทคนิควิธีการนำไปใช้ในห้องเรียนของวิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย

เกี่ยวกับการจัดกลุ่มอภิปรายแบบต่างๆ การจัดกลุ่มอภิปรายมีมากมายหลายแบบ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างแบบที่สามารถนำไปปรับใช้กับบริบทชั้นเรียนกิจกรรมการลดอคติ อาทิเช่น

1) **การจัดกลุ่มอภิปรายแบบระดมสมอง (Brainstorming Group)** กลุ่มแบบนี้ ประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 2 – 6 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์พอสมควรในเรื่องที่จะอภิปราย จุดประสงค์ของกลุ่มนี้ก็เพื่อให้ได้ความคิดมากที่สุด ในเวลาที่จำกัด และเพื่อแสวงหาความคิดสร้างสรรค์จากกลุ่ม กลุ่มจะมีประธานนำการอภิปรายและกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยไม่มีการตัดสินว่าถูกผิด ดีไม่ดี เพื่อให้ได้ความคิดจำนวนมาก เลขานุการกลุ่มจดบันทึกความคิดทั้งหมดไว้ ขึ้นต่อไปจึงนำความคิดที่ได้มาวิเคราะห์ และปรับปรุง เพื่อให้ได้ความคิดที่สร้างสรรค์ในเรื่องนั้น

2) **การจัดกลุ่มอภิปรายแบบโต๊ะกลม (Round Table Group)** กลุ่มแบบนี้ มีลักษณะเหมือนการอภิปรายแบบซินดิเคต คือ เป็นการอภิปรายในประเด็นที่ได้รับมอบหมายจากที่ประชุมใหญ่หรือที่สมาชิกเลือกตามความสนใจ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกัน เพียงแต่การจัดกลุ่มจะอยู่ในลักษณะเป็นรูปวงกลมซึ่งสมาชิกทุกคนสามารถ

มองเห็นกันได้ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันกลุ่มแบบนี้อาจไม่จำเป็นต้องจัดในรูปร่างกลม สามารถจัดในลักษณะอื่นได้

3) **การจัดกลุ่มอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion Group)** การจัดกลุ่มแบบนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อในการประชุมประมาณ 3 – 6 คน มาร่วมอภิปรายต่อหน้าผู้ฟัง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีผู้ดำเนินการอภิปราย (moderator) เป็นผู้เชื่อมโยงความคิดเห็น ซักถาม ควบคุมเวลาในการอภิปรายและสรุปผลการอภิปราย

4) **การจัดกลุ่มอภิปรายแบบฮัตเดิล (Huddle Group)** กลุ่มแบบนี้เป็นการจัดกลุ่มย่อยที่แยกออกมาจากกลุ่มใหญ่โดยใช้วิธีการสุ่มเพื่อให้สมาชิกกลุ่มคละกันไป จุดประสงค์และการดำเนินการมีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มอภิปรายแบบกันเอง (ทิศนา แคมมณี, 2552)

จากแนวคิด ทฤษฎีในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าวิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยเป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนร่วมกันแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น และประสบการณ์ เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันอันจะทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา แสดงออก โดยครูต้องจัดผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย 4-6 คน กำหนดประเด็นอภิปราย ร่วมกันอภิปราย และร่วมกันสรุปบทเรียนร่วมกัน

2.6 กิจกรรมการแสดงละคร (Dramatization)

2.6.1 ความหมาย

ทิศนา แคมมณี (2552) วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนแสดงละคร ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเนื้อหาและบทละครที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา และสามารถทำให้ทั้งผู้แสดงและผู้ชมเกิดความเข้าใจและจดจำเรื่องนั้นได้นาน

2.6.2 ความสอดคล้องของวิธีสอนแบบการใช้การแสดงละครกับกิจกรรมการลดอคติ

ทิศนา แคมมณี (2552) ได้เสนอจุดประสงค์และจุดเด่นของวิธีสอนโดยใช้การแสดงละครไว้ว่า วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพของเรื่องราวที่ต้องการ

เรียนรู้ประจักษ์ชัดด้วยตนเอง ทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจน และจดจำได้นาน และมีจุดเด่นคือ เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นสิ่งที่เรียนมีชีวิตขึ้นมา ทำให้การเรียนรู้มีความเป็นจริง และมีความหมายสำหรับผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่างๆจำนวนมาก เช่น ทักษะการพูด การเขียน การแสดงออก การจัดการ การแสวงหาข้อมูลความรู้ และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นต้น

2.6.3 ขั้นตอนสำคัญของการสอน

- 1) ผู้สอน/ผู้เรียนเตรียมบทละคร
- 2) ผู้เรียน ศึกษาบทละครและเลือก (หรือผู้สอนกำหนด) บทบาทที่จะแสดง
- 3) ผู้เรียนศึกษาบทที่จะแสดงและซ้อมการแสดงผู้สอนให้คำแนะนำในการชมการแสดงแก่ผู้เรียนที่เป็นผู้ชม
- 4) ผู้สอนและผู้เรียนจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการแสดง เช่น เครื่องแต่งกาย ฉาก เฟอร์นิเจอร์ ฯลฯ
- 5) ผู้เรียนแสดงหรือชมละคร
- 6) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงของผู้เล่น เรื่องราวหรือเนื้อหาการแสดง และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการแสดงละคร
- 7) ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (ทิตนา แชมมณี, 2552)

2.6.4 เทคนิคและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการใช้วิธีสอนโดยการแสดงละครให้มีคุณภาพ

ทิตนา แชมมณี (2552) การแสดงละครเพื่อการเรียนรู้มีหลายแบบที่สอดคล้องกับกิจกรรมการลัดอกคิดตามแนวคิดพัฒนาธรรมศึกษา ดังนี้

การแสดงละครแบบไม่เป็นทางการ หรือเรียกสั้นๆ ได้ว่า เป็นการแสดง (acting) ขึ้น การแสดงแบบนี้ ผู้สอนสามารถใช้สอนสอดแทรก ในการสอนเนื้อหาสาระต่างๆ ได้มาก เช่น การแสดงวิธีการจัดโต๊ะอาหาร การแสดงพิธีแต่งงาน พิธีทำขวัญ วิธีผายปอด วิธีการช่วยเหลือผู้ประสบ

อุปถัมภ์ วิธีการป้องกันตัวตลอดจนการแสดงบทบาทหน้าที่ของบุคคลในอาชีพต่างๆ เป็นต้น เรื่องราวหรือเหตุการณ์สั้นๆ เฉพาะจุดเฉพาะประเด็น เพื่อช่วยทำให้เรื่องราว / เหตุการณ์ / จุด/ประเด็น เหล่านั้นมีความกระจ่างชัด

การแสดงละครล้อเลียน เป็นการแสดงละครที่มีเนื้อหาสาระเสียดสีบุคคล สังคม เรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อเน้นเจตคติ ค่านิยม หรือพฤติกรรมใด ๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน โดยการแสดงถึงความไม่ชอบด้วยเหตุและผลของสิ่งนั้น เช่น การแสดงละครล้อเลียนพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมือง การแสดงละครล้อเลียนเรื่องราวหรือเหตุการณ์ทางสังคม เป็นต้น

การแสดงละครไม่ว่าจะเป็นแบบใด หากจะให้มีประสิทธิภาพ คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ผู้สอนควรมีการเตรียมการและดำเนินการอย่างเหมาะสมดังนี้

1) **การเตรียมบทละคร** ผู้สอนและผู้เรียนควรมีการอภิปรายกันถึงวัตถุประสงค์ของการที่จะใช้ละครเป็นวิธีการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดผู้เรียนควรมีบทบาทในการเลือกเรื่องราวที่จะแสดง ผู้สอนอาจเตรียมบทละครให้ผู้เรียนแสดงโดยต้องเตรียมเนื้อหาการแสดงตั้งแต่ต้นจนจบ และต้องเตรียมบทละคร คือ บทพูดของตัวละครต่างๆ หรืออาจให้ผู้เรียนช่วยกันเขียน ซึ่งในทั้งสองกรณี ทั้งผู้สอนและผู้เรียนจำเป็นต้องศึกษาเนื้อหาหรือเรื่องราวจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ได้เนื้อหา/เรื่องราว ที่ตรงกับความเป็นจริงให้มากที่สุด และอาจจำเป็นต้องแสวงหาบุคคลผู้มีประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นมาให้คำปรึกษา การแสดงละครที่ใช้เป็นวิธีสอนนี้จะแตกต่างจากการแสดงละครที่เป็นศิลปะการแสดง การใช้ละครในการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องจัดทำทุกสิ่งทุกอย่างให้สมบูรณ์เหมือนความเป็นจริงแต่ต้องพิถีพิถันในจุดที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จุดนั้นจะต้องเด่นชัดการแสดงในจุดนั้นต้องให้เห็นสาระที่ต้องการชัดเจน องค์ประกอบอื่น ๆ ที่เป็นส่วนเสริม ไม่จำเป็นต้องจัดทำให้สมบูรณ์ แต่ควรจะตรงตามความเป็นจริง

2) **การศึกษาบทละคร** และเลือกบทบาทที่จะแสดง ผู้สอนและผู้เรียนควรช่วยกันเลือกว่าใครควรแสดงบทอะไร โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความสามารถของผู้เรียนกับบทที่จะแสดง ควรจะเลือกผู้ที่มีบุคลิกลักษณะตรงกับเรื่องและมีความสามารถที่จะตีบทแตก คือ เล่นได้ดี เล่นได้ตรงกับเนื้อหาของเรื่องมากที่สุดเนื่องจากการแสดงละครเน้นที่การให้ผู้เรียนเห็นภาพหรือเรื่องราวที่ตรงกับเรื่องราวและความเป็นจริงมากที่สุด

3) การศึกษาบท ซ้อมการการแสดง เตรียมผู้ชม และเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการแสดง เมื่อได้ตัวแสดงแล้ว ผู้แสดงแต่ละคนต้องศึกษาเรื่องราว และบทของตนเป็นพิเศษ ต้องพยายามจำบทของตนให้คล่องเพื่อการแสดงจะได้ไม่ติดขัด และจะต้องมีการฝึกซ้อมการแสดงร่วมกัน ในบางกรณีหลังการฝึกซ้อมอาจจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนตัวแสดง หากพบว่า ผู้ที่เลือกไว้ไม่สามารถแสดงได้ดี โดยปกติ การสอนด้วยวิธีนี้ ผู้เรียนจะไม่ได้แสดงทั้งหมด ผู้ที่ไม่แสดงจะเป็นผู้ชมการแสดง และผู้ช่วยจัดการแสดง ดังนั้นผู้สอนจึงควรจัดแบ่งงานตามความสนใจและความสามารถของผู้เรียน และให้คำแนะนำในการชมละครว่าควรสังเกตและให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องอะไรบ้าง จุดไหนบ้าง

4) การแสดงละครและชมละคร เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้วจึงเริ่มการแสดงในขณะที่แสดงผู้สอนและผู้ชมไม่ควรขัดการแสดงกลางคัน และควรให้กำลังใจผู้แสดงโดยการตั้งใจชมการแสดง ปรบมือให้กำลังใจ ผู้ชมควรตั้งใจสังเกตการณ์แสดงในจุดสำคัญที่ครูให้คำแนะนำเป็นพิเศษ และอาจจดบันทึกสิ่งที่สังเกตไว้เพื่อกันลืม ผู้แสดงก็ควรแสดงให้สมบทบาทมากและการแสดงของผู้แสดงว่าสามารถแสดงได้สมจริงเพียงใด

สรุปวิธีการสอนแบบการแสดงละคร คือ เป็นวิธีการสอนที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากละครที่ผู้เรียนได้ทำการแสดง ทำให้การเรียนรู้มีชีวิตชีวา สนุกสนาน ผู้เรียนมีส่วนร่วม พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความกล้าแสดงออก การสื่อสาร การจัดการ การแสวงหาความรู้ โดยการที่ครูและผู้เรียนเลือกเรื่องที่จะมาแสดงและกำหนดหัวข้อการเรียนรู้ทั้งผู้แสดงผู้ชม การซ้อม และการแสดง เมื่อแสดงแล้วมีการแลกเปลี่ยน และสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการแสดงละครทั้งจากนักแสดงและผู้ชม

2.7 กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)

2.7.1 ความหมาย

ทิตนา แคมมณี (2552) กล่าวว่า วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่น ที่สะท้อนความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ที่อยู่ใน

สถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริง ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

2.7.2 ความสอดคล้องของวิธีสอนแบบการใช้สถานการณ์จำลอง กับกิจกรรมการลดอคติ

ทิตานา แชมมณี (2552) ได้เสนอจุดประสงค์และจุดเด่นของวิธีสอนโดยการใช้สถานการณ์จำลองไว้ว่า วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง และเกิดความเข้าใจในสถานการณ์หรือเรื่องที่มีตัวแปรจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน และยังเป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่มีความสัมพันธ์ซับซ้อนได้อย่างเข้าใจ เกิดความเข้าใจ เนื่องจากได้มีประสบการณ์ที่เห็นประจักษ์ชัดด้วยตนเอง เป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูงมาก ผู้เรียนได้เรียนอย่างสนุกสนาน การเรียนรู้มีความหมายต่อตัวผู้เรียน รวมทั้งผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกทักษะกระบวนการต่างๆจำนวนมาก เช่น กระบวนการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กระบวนการสื่อสาร กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการคิด เป็นต้น

2.7.3 ขั้นตอนสำคัญของวิธีสอนแบบสถานการณ์จำลอง

- 1) ผู้สอนเตรียมสถานการณ์จำลอง
- 2) ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์จำลอง
- 3) ผู้เรียน เลือกบทบาทที่จะเล่น หรือผู้สอนกำหนดบทบาทให้ผู้เรียน
- 4) ผู้เรียนเล่นตามกติกาที่กำหนด
- 5) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ ข้อมูล และกติกาของสถานการณ์
วิธีการเล่น พฤติกรรมการเล่น และผลการเล่น
- 6) ผู้สอนและผู้เรียนสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับจากการเล่น
- 7) ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (ทิตานา แชมมณี, 2552)

2.7.4 เทคนิคและข้อเสนอแนะของวิธีการสอนแบบการใช้สถานการณ์จำลอง

1) การเตรียมการ ผู้สอนเตรียมสถานการณ์จำลองที่จะใช้สอน โดยอาจสร้างขึ้นเอง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยตรง ซึ่งถ้าจะสร้างขึ้นเอง ผู้สร้างจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการสร้าง รวมทั้งมีประสบการณ์ในสถานการณ์นั้นในความเป็นจริง หรือผู้สอนอาจเลือกสถานการณ์จำลองที่มีผู้สร้างไว้แล้ว หากตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการสถานการณ์จำลองที่วางจำหน่ายมีจำนวนไม่น้อย ผู้สอนสามารถศึกษาได้จากรายการและคำอธิบายซึ่งจะบอกวัตถุประสงค์และลักษณะของสถานการณ์จำลองไว้ สถานการณ์จำลองโดยทั่วไปมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ เป็นสถานการณ์จำลองแท้ กับสถานการณ์จำลองแบบเกม หรือที่เรียกว่า เกมจำลองสถานการณ์ สถานการณ์จำลองแท้จะเป็นสถานการณ์การเล่นที่ให้ผู้เรียนได้เล่น เพื่อเรียนรู้ความจริง ส่วนเกมจำลองสถานการณ์ มีลักษณะเป็นเกมการเล่น แต่เกมการเล่นนี้มีลักษณะที่สะท้อนความเป็นจริง ในขณะที่เกมธรรมดาทั่วไป อาจจะไม่ได้สะท้อนความเป็นจริงอะไร เกมจำลองสถานการณ์นี้มีอยู่ 2 ประเภทคือ เป็นเกมจำลองสถานการณ์แบบไม่มีการแข่งขัน เช่น เกมจำลองสถานการณ์การเลือกตั้ง เกมจำลองสถานการณ์การเลือกอาชีพ และเกมจำลองสถานการณ์แบบมีการแข่งขัน

เมื่อมีสถานการณ์จำลองแล้ว ผู้สอนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจในสถานการณ์จำลองนั้น และควรลงเล่นด้วยตนเอง เพื่อจะได้ทราบถึงอุปสรรคข้อขัดข้องต่างๆ ในการเล่น จะได้จัดเตรียมการป้องกันหรือแก้ไขไว้ให้พร้อม เพื่อช่วยให้การเล่นเป็นไปอย่างสะดวกและราบรื่น ต่อจากนั้นจึงจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการเล่นไว้ให้พร้อม รวมทั้งการจัดสถานที่เล่นให้เอื้ออำนวยต่อการเล่น

2) การนำเสนอสถานการณ์จำลอง บทบาท และกติกา เนื่องจากสถานการณ์จำลองส่วนใหญ่จะมีความซับซ้อนพอสมควรไปถึงระดับมาก การนำเสนอสถานการณ์ บทบาทและกติกา จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมการอย่างดี ผู้สอนควรนำเสนออย่างเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ไม่สับสน และควรจัดข้อมูลทุกอย่างไว้ให้พร้อม ในการนำเสนอ ผู้สอนควรเริ่มด้วยการบอกเหตุผลและวัตถุประสงค์กว้างๆ แก่ผู้เรียนว่า การเล่นในสถานการณ์จำลองนี้จะให้อะไรและเหตุใดจึงมาเล่นกัน ต่อไปจึงให้ภาพรวมของสถานการณ์จำลองทั้งหมด แล้วจึงให้รายละเอียดที่จำเป็น

3) การเลือกบทบาท เมื่อผู้เรียนเข้าใจภาพรวม และกติกาแล้ว ผู้เรียนทุกคนควรได้รับบทบาทในการเล่น ซึ่งผู้เรียนอาจเป็นผู้เลือกเอง หรือในบางกรณี ครูอาจกำหนดบทบาทให้ผู้เรียนบางคนรับบทบาทบางบทบาทซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการหรือความจำเป็นของผู้เรียนคนนั้น

4) การเล่นในสถานการณ์จำลอง ในขณะที่ผู้เรียนกำลังเล่นในสถานการณ์จำลองนั้น ผู้สอนควรติดตามอย่างใกล้ชิด เพื่อสังเกตพฤติกรรมการเล่นของผู้เรียน และจดบันทึกข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ นอกจากนี้ต้องคอยดูแลให้การเล่นดำเนินไปอย่างไม่ติดขัด ให้คำปรึกษาตามความจำเป็น รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น

5) การอภิปราย เนื่องจากการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองเป็นการสอนที่มุ่งช่วยผู้เรียนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงที่สถานการณ์นั้นจำลองขึ้นมา ดังนั้น การอภิปรายจึงควรมุ่งประเด็นไปที่การเรียนรู้ความเป็นจริงว่า ในความเป็นจริง สถานการณ์เป็นอย่างไร และอะไรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งผู้เรียนมักได้เรียนรู้จากการเล่นของตนในสถานการณ์นั้น จึงทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เมื่อได้เรียนรู้ความเป็นจริงแล้ว การอภิปรายอาจขยายต่อไปว่า เราควรจะให้สถานการณ์นั้นคงอยู่ หรือเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร และจะอย่างไรจึงจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ (ทิตินา แคมมณี, 2552)

จากการศึกษาในข้างต้นสามารถสรุปวิธีสอนแบบสถานการณ์จำลองได้ว่า เป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสถานการณ์ที่สมมติขึ้นให้เสมือนจริง มีกฎกติกา ที่ต้องทำตาม เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามสถานการณ์นั้นๆ และอภิปราย สรุปประเด็นที่ลงมือทำนั้น เป็นการฝึกความสัมพันธ์กับผู้อื่น การคิด การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาภายใต้สถานการณ์ กติกา ที่กำหนดขึ้นเหล่านั้น

2.8 กิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่าง (Case Study)

2.8.1 ความหมาย

ทิตินา แคมมณี (2552) วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริง

และตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาของคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

2.8.2 ความสอดคล้องของวิธีสอนแบบการใช้สถานการณ์จำลอง กับกิจกรรมการลดอคติ

ทิตนา แคมมณี (2552) ได้เสนอจุดประสงค์และจุดเด่นของวิธีสอนโดยการใช้กรณีตัวอย่าง ไว้ว่า วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น นอกจากนี้ยังมีจุดเด่นคือ เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง และได้ฝึกแก้ปัญหาโดยไม่ต้องเสี่ยงกับผลที่จะเกิดขึ้น ช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะแก้ปัญหาเมื่อเผชิญปัญหานั้นในสถานการณ์จริง ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้จากกันและกัน

2.8.3 ขั้นตอนสำคัญของการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง

- 1) ผู้สอน/ผู้เรียนนำเสนอกรณีตัวอย่าง
- 2) ผู้เรียนศึกษากรณีตัวอย่าง
- 3) ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ
- 4) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ
- 5) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียน และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ
- 6) ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (ทิตนา แคมมณี, 2552)

2.8.4 เทคนิคและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการใช้วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างให้มีประสิทธิภาพ

- 1) การเตรียมการ ก่อนการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมกรณีตัวอย่างให้พร้อม กรณีตัวอย่างที่เหมาะสมจะต้องมีสาระ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ มีลักษณะ

ใกล้เคียงกับความเป็นจริง กรณีที่นำมาใช้ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องที่มีสถานการณ์ปัญหาชัดเจน ซึ่งจะ
ช่วยกระตุ้นความคิดของผู้เรียน หากไม่มีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาชัดเจน ผู้สอนอาจใช้วิธีการตั้ง
ประเด็นคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนคิดก็ได้ ผู้สอนอาจนำเรื่องจริงมาเขียนเป็นกรณีตัวอย่างหรืออาจใช้
เรื่องจากหนังสือพิมพ์ ข่าวและเหตุการณ์รวมทั้งการสื่อ เมื่อได้กรณีที่ต้องการแล้วผู้สอนจะต้อง
เตรียมประเด็นคำถามสำหรับการอภิปรายเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการ

2) **การนำเสนอกรณีตัวอย่าง** ผู้สอนอาจเป็นผู้นำเสนอกรณีตัวอย่าง หรืออาจใช้เรื่องจริง
จากผู้เรียนเป็นกรณีตัวอย่างก็ได้ (แต่ครูต้องมีความชำนาญในการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างนั้น และตั้ง
ประเด็นคำถามได้เร็ว) วิธีการนำเสนอทำได้หลายวิธี เช่น การพิมพ์เป็นข้อมูลมาให้ผู้เรียนอ่าน
การเล่ากรณีตัวอย่างให้ฟัง หรือนำเสนอโดยใช้สื่อ เช่น สไลด์ วิดิทัศน์ ภาพยนตร์ หรืออาจให้
ผู้เรียน แสดงเป็นละครหรือบทบาทสมมติก็ได้

3) **การศึกษากรณีตัวอย่างและการอภิปราย** ผู้สอนควรแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย
และให้เวลาอย่างเพียงพอในการศึกษากรณีตัวอย่าง และคิดหาคำตอบ ไม่ควรให้ผู้เรียนตอบประเด็น
คำถามทันที ผู้เรียนแต่ละคนควรมีคำตอบของตนเตรียมไว้ก่อน แล้วจึงร่วมกันอภิปรายเป็นกลุ่ม และ
นำเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนกัน ผู้สอนพึงตระหนักว่าการสอนโดยใช้
กรณีตัวอย่างนี้ มิได้มุ่งที่ความถูกต้องของคำตอบ คำถามสำหรับการอภิปรายนี้ ไม่มีคำตอบที่ถูก
หรือผิดอย่างชัดเจนแน่นอน แต่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นคำตอบและเหตุผลที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วย
ให้ผู้เรียนมีความคิดที่กว้างขึ้น มองปัญหาในแง่มุมที่หลากหลายขึ้น อันจะช่วยให้การตัดสินใจมี
ความรอบคอบขึ้น ด้วยเหตุนี้การอภิปรายจึงควรมุ่งความสนใจไปที่เหตุผลหรือที่มาที่ผู้เรียนใช้ในการ
แก้ปัญหาเป็นสำคัญ (ทิสนา แชมมณี, 2552)

สรุปการวิธีสอนโดยการกรณีตัวอย่าง การนำกรณีตัวอย่างมาให้ผู้เรียนได้ศึกษา คิดอย่างมี
วิจารณญาณ อภิปราย เปิดมุมมอง แก้ไขปัญหา เข้าอกเข้าใจผู้อื่น จากการศึกษาของตนเองและของผู้อื่น
เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรุปบทเรียนจากการศึกษา
กรณีตัวอย่างนั้นๆ

2.9 กิจกรรมการเผชิญสถานการณ์

2.9.1 ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2553) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนี้ขึ้นมาจากแนวคิดที่ว่า การศึกษาที่แท้จริงสัมพันธ์สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งมี ทั้งทุกข์ สุข ความสมหวัง และความผิดหวังต่างๆ การศึกษาที่แท้จริงช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ เหล่านั้น และสามารถเอาชนะปัญหาเหล่านั้นได้ โดย (1) การเผชิญ ได้แก่การเรียนรู้ที่จะเข้าใจภาวะที่ต้องเผชิญ (2) การผจญ คือ การเรียนรู้วิธีการต่อสู้กับปัญหาอย่าง ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและมีหลักการ (3) การผสมผสานได้แก่ การเรียนรู้ที่จะผสมผสาน วิธีการต่างๆ เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาให้สำเร็จ และ (4) การเผด็จ คือ การลงมือแก้ปัญหาให้หมดไป โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาสืบเนื่องต่อไปอีก

สุมน อมรวิวัฒน์ ได้นำแนวคิดดังกล่าวผสมผสานกับหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการสร้าง ศรัทธาและโยนิโสมนสิการ และจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอนขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียน การสอน

2.9.2 ความสอดคล้องของวิธีสอนแบบการสอนทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์กับกิจกรรม การลดอคติ

ทิตินา เขมมณี (2552) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า รูปแบบนี้มุ่งพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและ ทักษะกระบวนการต่างๆ จำนวนมาก อาทิ กระบวนการคิด (โยนิโสมนสิการ) กระบวนการเผชิญ สถานการณ์ กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการประเมินค่าและตัดสินใจ และกระบวนการ สื่อสาร ฯลฯ รวมทั้งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิต ผลที่เกิดกับ ผู้เรียนคือ ผู้เรียนจะได้พัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหา และสามารถคิดและตัดสินใจได้อย่าง เหมาะสม

2.9.3 กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

กระบวนการดำเนินการมีดังนี้

1. ชี้นำ การสร้างศรัทธา

1.1 ผู้สอนจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียน และเข้าใจให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของบทเรียน

1.2 ผู้สอนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อ ผู้เรียน

2. ขั้นสอน

2.1 ผู้สอนหรือผู้เรียนนำเสนอสถานการณ์ปัญหา หรือกรณีตัวอย่าง มาฝึกทักษะการคิด และการปฏิบัติในกระบวนการเผชิญสถานการณ์

2.2 ผู้เรียนฝึกทักษะการแสวงหาและรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการต่างๆ โดยฝึกหัดการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารกับแหล่งอ้างอิงหลายๆ แหล่ง และตรวจสอบลักษณะของ ข้อมูลข่าวสารว่า เป็นข้อมูลข่าวสารที่ง่ายหรือยาก ธรรมดาหรือซับซ้อน แคบหรือกว้าง คลุมเครือ หรือชัดเจน มีความจริงหรือความเท็จมากกว่า มีองค์ประกอบเดียวหรือหลายองค์ประกอบ มีระบบ หรือยุ่งเหยิงสับสน มีลักษณะเป็นนามธรรมหรือรูปธรรม มีแหล่งอ้างอิงหรือเลื่อนลอย มีเจตนาดี หรือร้าย และเป็นสิ่งที่ควรรู้หรือไม่ควรรู้

2.3 ผู้เรียนฝึกสรุปประเด็นสำคัญ ฝึกการประเมินค่า เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาว่าทางใดดีที่สุด โดยใช้วิธีคิดหลายๆ วิธี (โยนิโสมนสิการ) ได้แก่ การคิดสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบ แยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณะ คือ คิดแบบแก้ปัญหาคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ คือ คิดให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหลักการและความมุ่งหมายคิดแบบคุณโทษทางออก คิดแบบ คุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม คิดแบบใช้อุบายปลุกเร้าคุณธรรมและคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน

2.4 ผู้เรียนฝึกทักษะการเลือกและตัดสินใจโดยการฝึกการประเมินค่าตามเกณฑ์ที่ถูกต้อง ดี งาม เหมาะสม ฝึกการวิเคราะห์ผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากทางเลือกต่างๆ และฝึกการใช้หลักการ ประสบการณ์ และการทำนาย มาใช้ในการเลือกหาทางเลือกที่ดีที่สุด

2.5 ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามทางเลือกที่ได้เลือกไว้ ผู้สอนให้คำปรึกษาแนะนำฉันท์ถยาณมิตร โดยปฏิบัติให้เหมาะสมตามหลักสัปปุริสธรรม 7

3. ขั้นสรุป

3.1 ผู้เรียนแสดงออกด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การพูด เขียน แสดง หรือกระทำในรูปแบบ ต่างๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถและวัย

3.2 ผู้เรียนและผู้สอนสรุปบทเรียน

3.3 ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

สรุปรูปแบบการเรียนการสอนทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ คือ รูปแบบการเรียนรู้ที่ เตรียมให้ผู้เรียนจะต้องออกไปเผชิญสถานการณ์จริงจากการนำเสนอสถานการณ์มาให้ผู้เรียนเผชิญนั้นเรียน โดยการกำหนดสถานการณ์กระตุ้นผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ วิจาร์ณ สืบสาวเหตุปัจจัย แสวงหาความรู้ แก้ไขปัญหาโดยใช้คุณธรรม จริยธรรม และหลักฐานที่น่าเชื่อถือ และเพียงพอ ทำให้ และการสรุปบทเรียน ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสืบเสาะ การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา (สุมน อมรวิวัฒน์, 2542)

จากการศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมลวดอกคิดตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมศึกษาได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องต่อการจัดกิจกรรมการลวดอกคิด

กิจกรรมการเรียนรู้	จุดเด่นของกิจกรรมที่สอดคล้องต่อการจัดกิจกรรมการลวดอกคิด
กิจกรรมบทบาทสมมติ	ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสาเหตุพฤติกรรม เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ	ช่วยให้ผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ ทักษะทางสังคม และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
กิจกรรมการอภิปราย	ช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงออก คิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา
กิจกรรมการแสดงละคร	ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา และมีความหมายกับผู้เรียน
กิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง	ช่วยให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิด เข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ที่ซับซ้อนได้อย่างเข้าใจเชิงประจักษ์
กิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่าง	ช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการคิดวิจารณ์ การแก้ไขปัญหา
กิจกรรมการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์	ช่วยฝึกการคิดอย่างวิจารณ์ การสืบสอบ การแก้ไขปัญหา
กิจกรรมการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ช่วยให้ผู้เรียนฝึกการคิดที่ซับซ้อน เป็นเหตุเป็นผล ไม่ด่วนตัดสินผู้อื่น
กิจกรรมการเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง	ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งจะเรียนรู้ คิด และร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับเชื้อชาติ (Race) ในภูมิภาคอาเซียน

3.1.1 ความหมายของเชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์

อมรา พงศาพิชญ์ (2541) ได้กล่าวถึงศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ ดังนี้
 กลุ่มเชื้อชาติ (Racial Group) คือ กลุ่มที่มีลักษณะทางกายภาพคล้ายคลึงกัน การแบ่งกลุ่มเชื้อชาติ (Race) มักแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ นิกรอยด์ (Negroid) มองโกลอยด์ (mongoloid) คอเคซอยด์ (Caucasoid) ในตอนหลังได้เพิ่มออสเตรเลีย (Australoid) และโพลินีเซียน (Polynesian) อีกด้วยในความหมายนี้ กลุ่มเชื้อชาติจึงเป็นส่วนย่อยของกลุ่มเชื้อชาติ

กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic group) กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษุดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกะเหรี่ยง คนจีน คนลาว เป็นต้น

กลุ่มสัญชาติ (National group) คือ กลุ่มคนที่เป็นสมาชิกของประเทศเดียวกัน และหมายความรวมถึงการเป็นสมาชิกของประเทศนั้นๆตามกฎหมาย โดยที่มีลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันได้

3.1.2 ลักษณะของความแตกต่างทางชาติพันธุ์

อมรา พงศาพิชญ์ (2541) กล่าวว่า การแบ่งแยกกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้อยกลุ่มใหญ่สามารถสรุปได้ 5 ลักษณะ คือ

1. เกิดจากการแบ่งแยกโดยวัฒนธรรม ในบางสังคมมีการแบ่งชนชั้นที่ตามกฎหมายไม่มีการบังคับใช้ แต่ในทางปฏิบัติทางสังคมยังมีอยู่ เช่น จัณฑาลในอินเดีย หรือ บุราคูในญี่ปุ่น ซึ่งเป็นคนในชาติพันธุ์เดียวกันแต่สังคมระบุว่าเป็นผู้ไม่สะอาด ไม่ควรอยู่ร่วมกับสังคมส่วนใหญ่

2. เกิดจากการแบ่งแยกจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ห่างจากกลุ่มชนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น ชาวเขา ซึ่งมักจะขาดการติดต่อกับส่วนกลางหรือคนส่วนใหญ่ หรือมีการสื่อสารกันน้อย

3. เกิดจากการผนวกรวมดินแดน ซึ่งอาจเกิดจากสนธิสัญญาหรือการชนะสงคราม เช่น สหรัฐอเมริกาในการผนวกรัฐต่างๆทางตะวันตก หรือ การผนวกรัฐต่างๆของอยุธยาซึ่งทำให้ดินแดนของรัฐขยายออกไปแต่อาจเกิดปัญหาที่ดินแดนที่ขยายออกไปประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ

4. เกิดจากการย้ายถิ่น เกิดจากคนจำนวนหนึ่งอพยพเข้าไปสู่สังคมอื่นซึ่งมีวัฒนธรรมแตกต่างจากเดิม เกิดขึ้นได้หลายกรณี เช่น การอพยพของคนยุโรปไปสู่อเมริกา แรงงานอพยพเข้าสู่สหรัฐอเมริกา การว่าจ้างอพยพเพื่อเป็นแรงงาน การโอนสัญชาติ เป็นต้น

5. เกิดจากการตกเป็นอาณานิคม แตกต่างไปจาก 4 กรณีข้างต้น เนื่องจากประเทศเจ้าอาณานิคมซึ่งมีอำนาจมากกว่าแต่มีจำนวนน้อยกว่าเข้าไปปกครองชนชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่มีจำนวนมากกว่า

3.1.3 ความหลากหลายทางเชื้อชาติในสมาคมอาเซียน

กลุ่มประชากร กลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถแบ่งออกเป็น

- 1) กลุ่มมองโกลอยด์ (Mongoloids) มีผิวสีเหลือง ผมเหยียดดำ หน้าแบนกว้าง โหนกแก้มสูง จมูกเล็กแพบ ตาเรียว เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 2) กลุ่มนิกรอยด์ (Negroids) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะผิวดำ ผมหยิก ปากหนา ร่างกายสูงใหญ่ อาศัยบริเวณหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ในมาเลเซีย อินโดนีเซีย นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มวัฒนธรรมย่อยกระจายอยู่ตามประเทศต่างๆ ในทั่วทั้งภูมิภาค (दनัย ไชโยธา, 2554)

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับศาสนา (Religion) ในภูมิภาคอาเซียน

3.2.1 ความหมายของศาสนา

พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน (2539) ให้ความหมายของ “ศาสนา” ว่า “ลัทธิความเชื่อของมนุษย์อันมีหลัก คือ แสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลก เป็นต้น อันเป็นไปในฝ่าย ปรมัตถ์ ประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาป อันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิ พิธีที่กระทำตามความเห็น หรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อนั้นๆ”

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2540) อธิบายความหมายคำว่า “ศาสนา” ไว้ว่า

1. ศาสนา คือ ที่รวมแห่งความเคารพนับถืออันสูงส่งของมนุษย์
2. ศาสนา คือ ที่พึ่งทางจิตใจ ซึ่งมนุษย์ส่วนมากยอมเลิกลี้ภัยเหนี่ยวตามความพอใจ และความเหมาะสมแก่เหตุแวดล้อมของตน
3. ศาสนา คือ คำสั่งสอน อันว่าด้วยศีลธรรม และอุดมคติสูงสุดในชีวิตของบุคคล รวมทั้งแนวความเชื่อถือและแนวการปฏิบัติต่าง ๆ กันตามคติของแต่ละศาสนา

จากความหมายของศาสนา (Religion) ในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ศาสนา คือ หลักความเชื่อ คำสอน ของมนุษย์ที่ประกอบไปด้วยระบบความเชื่อ คุณธรรมศีลธรรม จริยธรรม และพิธีกรรม อันนำไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของแต่ละศาสนา

3.2.2 ที่มาของศาสนา

ศาสนาทั้งหลายบนโลกนั้นย่อมมีที่มาแตกต่างกันไปตามแต่บริบทของศาสนานั้นๆ แต่ศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดของโลกนั้นมีแหล่งที่มาจากความไม่รู้ ความไม่รู้จักรักรรรมชาติ ความเปลี่ยนแปลงของ ธรรมชาติ ดังที่ สุจิตรา อ่อนค้อม (2545) ได้กล่าวถึงมูลเหตุของการเกิดศาสนาไว้ดังนี้

1. เกิดจากอวิชชา หรือความไม่รู้ ความไม่เข้าใจธรรมชาติรอบตัว เมื่อ เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ก็เข้าใจว่าเป็นการกระทำของเหล่าเทพ หรือสิ่งศักดิ์ สิทธิที่มีอำนาจเหนือมนุษย์

2. เกิดจากความกลัว เมื่อความไม่รู้มีมากขึ้นก็ทำให้เกิดความกลัวจึงกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์
3. เกิดจากความกลัวดี ในทางศาสนาหมายถึงความเลื่อมใสในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือตนและอำนาจประโยชน์แก่ตนได้
4. เกิดจากเหตุผล ศาสนาบางศาสนามีที่มาจากการคิดไตร่ตรองโดยปัญญาเพื่อค้นหาความจริงของชีวิต

นอกจากนี้ โจเซฟ แกร์ โจเซฟ แกร์ (2554) กล่าวถึงพัฒนาการทางศาสนาไว้ใน หนทางสี่สาย ที่นำไปสู่ประสบการณ์ความจริง ดังนี้

ก. ความรู้

มนุษย์ในยุคแรกเริ่ม มีความรู้ความเข้าใจถึงกาลเวลา ดิน ฟ้า อากาศ และความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ กลางคืน กลางวัน ฤดูกาลต่างๆ จากการสังเกตและรวบรวมเป็นองค์ความรู้

ข. ความเข้าใจ

มนุษย์พยายามทำความเข้าใจในกฎใหญ่ของธรรมชาติรอบๆตัวเขา ซึ่งถูกควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างในธรรมชาติ เพื่อแสวงหาปัญญาและจัดระบบ ชาวกรีกเรียกสิ่งนี้ว่า ปรัชญา

ค. ความเชื่อ

ความรู้และความเข้าใจพัฒนามาไกลและเกิดคำถามเกี่ยวกับความทุกข์ ความสุข สิ่งต่างๆเกิดขึ้นเมื่อใด ใครเป็นผู้สร้าง ซึ่งไม่สามารถหาคำตอบได้โดยการใช้เหตุผล ทำให้เกิดมีจุดมุ่งหมายของชีวิตของแต่ละคนขึ้น และแต่ละบุคคลเลือกที่จะเชื่อในจุดมุ่งหมายของตน จึงเกิดสถาบันศาสนาขึ้น

ฅ. การสร้างสรรค์

ความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบ รูปปั้น ภาพวาด พิธีกรรม

3.2.3 องค์ประกอบของศาสนา

สุจิตรา อ่อนค้อม (2545) กล่าวว่า ศาสนาประกอบไปด้วย

1. ศาสดา คือ ผู้ก่อตั้งศาสนา
2. ธรรม คือ คำสั่งสอนของแต่ละศาสนา
3. พิธีกรรม คือ การปฏิบัติ แนวปฏิบัติของศาสนา
4. ศาสนบุคคล คือ บุคคลผู้สืบทอดศาสนา

3.2.4 กลุ่มศาสนาในภูมิภาคอาเซียน

บรรดาศาสนาทั้งหมด เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับถือศาสนา อิสลามมากที่สุด โดยมากอยู่ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน รองลงมาเป็นศาสนาพุทธในประเทศไทย พม่า ลาว คริสต์ในประเทศฟิลิปปินส์ ในเวียดนามมีศาสนาพุทธมหายานและขงจื้อ นอกจากนี้ยังผสมผสานความเชื่อของฮินดู และศาสนาพื้นเมือง นับถือผีดั้งเดิมของตน (दनัย ไชโยธา, 2554)

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Culture) ในภูมิภาคอาเซียน

3.3.1 ความหมายของวัฒนธรรม

นางเยาว์ ชาญณรงค์ (2539) กล่าวว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำที่มาจากภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต แปลว่า “ธรรมเป็นเหตุให้เจริญ ธรรมคือความเจริญ” มีใช้หลักฐานทางราชการครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อพุทธศักราช 2483

จิราภรณ์ นากพิมพ์ กล่าวว่า การบัญญัติคำว่า “วัฒนธรรม” ขึ้นใช้นี้ มุ่งหมายให้เป็นคำเทียบกับคำว่า “Culture” ในภาษาอังกฤษ ส่วนในภาษาอังกฤษนั้นมาจากภาษาฝรั่งเศส และภาษาฝรั่งเศสได้ดัดแปลงมาจากภาษาลาตินอีกต่อหนึ่ง (จิราภรณ์ นากพิมพ์, 2521 อ้างถึงใน นางเยาว์ ชาญณรงค์, 2539)

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม (2524) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ที่อยู่รวมกัน ในรูปขององค์กรทาสังคมสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ หรืออีกนัยหนึ่งวัฒนธรรมก็คือวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ นั้นเอง โดยเหตุที่วัฒนธรรมเป็นเรื่องของกลุ่มชนหรือสังคม วัฒนธรรมจึงมีการอยู่สืบเนื่อง และวัฒนธรรมก็ไม่ได้อยู่ในลักษณะที่หยุดนิ่งอย่างที่แลเห็นว่าเคยเป็นมาอย่างไรก็เป็นอยู่อย่างนั้น หากเป็นการเปลี่ยนแปลง และคลี่คลายอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับชีวิตของบุคคล และการดำรงอยู่ของสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะโดยธรรมชาติ มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่สร้างวัฒนธรรมจากการเรียนรู้ หาได้เกิดจากสัญชาตญาณที่ถ่ายทอดกันตามกรรมพันธุ์ เช่น บรรดาสัตว์สังคมอื่นๆ ไม่ มนุษย์เมื่อได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์มากขึ้น ก็อาจคิดประดิษฐ์เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของตนได้รวดเร็วขึ้น เพื่อความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในสังคม โดยทั่วไปลักษณะทางวัฒนธรรมประกอบด้วยระบบความเชื่อ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม สถาบันเหล่านี้มีความหมายต่อกันและกันในอันที่จะทำให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ต่อไป

นางเยาว์ ชาญณรงค์ (2539) วัฒนธรรม ตามความหมายขององค์การยูเนสโก หมายถึง “วิถีชีวิต” ซึ่งหมายรวมถึง แนวทางดำรงชีวิต ระเบียบประเพณี ขนบธรรมเนียม ข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติ ค่านิยม และพฤติกรรมโดยส่วนรวมที่สังคมยอมรับ และถือปฏิบัติสืบต่อมา โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงไปตามสภาพแวดล้อม และกาลเวลา

จากความหมายในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์และได้รับการปฏิบัติสืบต่อกันมา และสามารถเปลี่ยนแปลงได้

3.3.2 ความสำคัญของวัฒนธรรม

นงเยาว์ ชาญณรงค์ (2539) กล่าวว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของชาติ เป็นกระจกเงาส่องความเป็นมาของชาตินั้นๆ ชาติที่จะเจริญโดยสมบูรณ์ ย่อมเจริญด้วยวัฒนธรรมทั้งในทางวัตถุ และจิตใจ

วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาคารที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ และ วัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ ความคิด ความเชื่อถือ ศีลธรรมจรรยา ขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีการต่างๆ

วัฒนธรรมจำพวกที่เกี่ยวกับวัตถุ มีความสำคัญแก่ชาติในการแสดงออกซึ่งรูปแบบที่เกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง เป็นเครื่องแสดงถึงสัญลักษณ์ของชาตินั้นๆ โดยเฉพาะ ความประณีตงดงามของศิลปกรรม สถาปัตยกรรมแต่ละสมัย เป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติ สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องดึงดูด รั้งใจแก่ผู้พบเห็นให้รู้สึกเกิดความนิยมยกย่อง เป็นสิ่งสำคัญในการเชิดชูเกียรติแก่ชาติ

วัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ การมีศีลธรรม จรรยา ระเบียบประเพณี และพิธีการต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญแก่ชาติเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการแสดงออกถึงแบบฉบับอันดีงามประจำชาติ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยบรรเทาความวุ่นวายในสังคมให้ลดน้อยลง เพราะการประพฤติปฏิบัติของผู้จรรโลงวัฒนธรรมในชาตินั้น เป็นไปในทางที่ดีงาม มีจรรยา มารยาทเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน จัดเป็นผู้สูงส่งด้วยวัฒนธรรมทางจิตใจ มีขนบธรรมเนียมอันเป็นแบบแผนที่น่านิยมยกย่อง ตลอดจนพิธีการที่เป็นระเบียบเรียบร้อย ชาติที่จะอยู่เป็นชาติได้ และเจริญรุ่งเรือง จะต้องมีความจำพวกนี้เป็นเครื่องจรรโลงจิตใจอีกด้วย

3.3.3 กลุ่มภาษาในภูมิภาคอาเซียน

ภาษาที่ใช้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบไปด้วย

- 1) กลุ่มภาษา จีน ใช้ใน พม่า เวียดนาม และลาว
- 2) กลุ่มภาษาอิน แอฟริกา ใช้ในประเทศหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- 3) กลุ่มภาษาไทย ไซในประเทศไทย
- 4) และภาษาถิ่น (दन्य षयโยठा, 2554)

ตอนที่ 4 การจัดการศึกษาตามแนวคิดอาเซียนศึกษา

4.1 แนวทางการจัดการศึกษาอาเซียนศึกษา

สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ASEAN (<http://www.asean.org/resources/publications/aseanpublications/item/asea>) กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษาใน ASEAN Curriculum Sourcebook ว่า อาเซียนได้จัดทำกลยุทธ์อันเป็นแนวทางสำหรับครูในประเทศสมาชิกในการจัดการเรียนรู้ซึ่งไม่เพียงแต่จะต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับ อาหาร การแต่งกาย วัฒนธรรม ความรู้เกี่ยวกับประเทศสมาชิก ผู้คน ศาสนา แต่จะต้องเข้าใจซึ่งกันและกันด้วย ได้แบ่งออกเป็น 5 หัวเรื่อง (Themes) ดังต่อไปนี้

1. การรู้จักอาเซียน (Knowing ASEAN): เรียนรู้เกี่ยวกับ ASEAN (โครงสร้างของสมาชิก ASEAN วัตถุประสงค์ และแนวคิดของ ASEAN) การศึกษาความสำคัญ ความสำเร็จของ ASEAN และความท้าทายในอนาคต

2. การให้คุณค่า อัตลักษณ์ และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity): สืบค้นความเชื่อมโยงอันซับซ้อนและอิทธิพลต่างซึ่งมีผลต่อการก่อกำเนิดวัฒนธรรมและความเชื่อ ตลอดจนความเข้าใจ เคารพ ชื่นชม ความเข้มแข็งของประชาชนใน ASEAN ในระดับบุคคลและกลุ่มคน และลักษณะอันโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล

3. การเชื่อมโยงสากลสู่ท้องถิ่น (Connecting Global and Local): สืบค้นประเด็นท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงหรือได้รับผลกระทบโดยการพัฒนาและแนวโน้มในอนาคตระดับสากลได้อย่างไร รวมทั้งเหตุการณ์ ปัญหาในท้องถิ่นในประเทศสมาชิกของ ASEAN มีผลต่อระดับสากลอย่างไร

4. การส่งเสริมความเท่าเทียมและยุติธรรม (Promoting Equity and Justice): ส่งเสริมหลักการของความเท่าเทียมและยุติธรรม และจัดให้ผู้เรียนได้มีเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ (วิธีการทางวิทยาศาสตร์ วิธีการทางการเมืองการปกครอง วิธีการทางปรัชญา) ที่สามารถนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ที่ซับซ้อนและมีการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

5. การทำงานร่วมกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน (Working together for a Sustainable Future): เข้าใจความกดดันของทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัดและการเพิ่มขึ้นของประชากร รวมทั้งการปรับตัว การนำไปใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเรียนรู้และทำงานร่วมกันภายในชุมชนของตนเองและขยายขอบเขตไปยังระดับประเทศ ภูมิภาคและสากล ดังนั้นผู้เรียนจะต้องสร้างอนาคต ความรุ่งเรืองของ ASEAN ด้วยความรับผิดชอบ สันติ และความยั่งยืน

นอกจากนี้ Sourcebook ยังได้กำหนดเส้นทางสำคัญในการบูรณาการเนื้อหา (Pathway) ที่ประกอบเชื่อมโยงกันใน 4 ประเด็นได้แก่

- **คน (People):** ปัจเจกบุคคล กลุ่มเชื้อชาติ มรดกทางวัฒนธรรม รัฐบาลและประชากร สุขภาพ ความมั่นคง บทบาททางเพศ บทบาทของคนรุ่นต่างๆภายในครอบครัว ในวัฒนธรรมที่ขยายออกไป

- **สถานที่ (Places):** ลักษณะทางด้านกายภาพ รูปแบบของการใช้พื้นที่ว่าง (spatial patterns) ระบบนิเวศ สภาพภูมิอากาศ ความเป็นพลวัตและปฏิสัมพันธ์ทางธรรมชาติต่างๆ

- **วัสดุ (Materials):** ผลิตภัณฑ์ที่เป็นวัสดุ สิ่งของที่จับต้องได้รวมถึงสินค้าที่เป็นผลิตผลจากทรัพยากรทางธรรมชาติ ศิลปกรรมและงานฝีมือ สิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ได้จากวิธีการทางโบราณคดี

- **ความคิด (Ideas):** ศาสนา ระบบความเชื่อ ระบบของปรัชญา ค่านิยม มุมมองในการมองโลก รูปแบบการเมืองการปกครอง เทคโนโลยี การเลือกรับและปรับใช้

เส้นทางการเรียนรู้นี้จะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบ เรียนรู้ และวิเคราะห์ประเด็นที่ซับซ้อน ผ่านมุมมองที่หลากหลายและมองเห็น ASEAN ที่เป็นประชาคม

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2554) ได้วิเคราะห์หมโนทัศน์การสอนเรื่องประชาคมอาเซียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับอาเซียนศึกษา ดังนี้

1. Concept of self- identity and community

การเข้าใจตนเอง รู้จักอัตลักษณ์ของตนเอง รู้จักถิ่นฐานของตนเอง ซึ่งรวมถึงการเข้าใจความต้องการของตนเอง ค่านิยม และวัฒนธรรมของตนเอง รวมทั้งค่านิยมและวัฒนธรรมผู้อื่น จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ขยายความเข้าใจไปสู่ผู้อื่น มโนทัศน์นี้เป็นสิ่งสำคัญเพราะถือว่าเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจกันและกัน และเกิดสันติภาพ

2. Concept of ASEAN identity (Unity in diversity)

2.1 Concept of awareness of cultural diversity

2.2 Concept of respect of cultural diversity

2.3 Concept of appreciation of multicultural

2.4 Concept of prejudice reduction

2.5 Concept of mutual understanding

มโนทัศน์ข้อ 2.1-2.4 เป็นมโนทัศน์ย่อยที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันและนำมาสู่ ASEAN identity มโนทัศน์ของความตระหนัก (awareness) ในวัฒนธรรมของภูมิภาคที่มีความหลากหลาย (Cultural Diversity) ซึ่งจะทำให้เกิดความเคารพ (respect) ในวัฒนธรรมของสิ่งคนอื่น ซึ่งสิ่งสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เช่น สังคมของประชาคมอาเซียน มีวัฒนธรรมที่คล้ายกันและกัน ซึ่งสะท้อนจากการมีพื้นฐานสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย โดยสรุป วัฒนธรรมทั้งหมดก็คือ มรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน (ASEAN heritage) ร่วมกัน

การเกิดความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักในวัฒนธรรมที่หลากหลายจะนำไปสู่การเกิดความชื่นชม (appreciation) ในวัฒนธรรมอื่น นอกเหนือจากวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งทำให้มีเกิดความลำเอียง/อคติ (prejudice/bias) โดยจะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน (mutual understanding) โดยสรุป เมื่อผู้เรียนเกิดความตระหนักในวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ของอาเซียน ที่ประกอบด้วย การเคารพในวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจกันและกัน อันนำไปสู่

ความเป็นหนึ่งเดียวในความหลากหลาย (unity in diversity) ดังคำขวัญของอาเซียนว่า “One Vision, One identity, One Community”

3. Concept of human dignity

มโนทัศน์นี้เป็นเจตคติที่แสดงให้เห็นการเห็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งหมายถึง ประชาชนในประชาคมอาเซียนล้วนมีคุณค่าต่อประเทศของตนเองและต่อภูมิภาคอาเซียน

4. Concept of ASEAN citizen

มโนทัศน์นี้เน้นการเป็นพลเมืองอาเซียนที่ดี มีความรู้ มีลักษณะ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมาจากพื้นฐานของความเป็นพลเมืองดีของประเทศตน

5. Concept of sustainability

5.1 Concept of cooperation/interdependence

5.2 Concept of conflict resolution

มโนทัศน์ข้อ 5.1 และ 5.2 เป็นมโนทัศน์ย่อยที่เชื่อมโยงกันและนำมาสู่ความยั่งยืน (Sustainability) ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยประเทศในกลุ่มอาเซียนจะต้องร่วมมือหรือพึ่งพาอาศัยกัน (cooperation/interdependence) เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับพลเมืองอาเซียน โดยไม่ไปเบียดเบียนพลเมืองในรุ่นต่อไป และในกรณีที่ประเทศในกลุ่มอาเซียนเกิดมีปัญหาหรือข้อพิพาทต่างๆ เกิดขึ้น การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง (Conflict resolution) ด้วยสันติวิธีจะเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นหัวใจที่ทำให้ประชาอาเซียนเกิดความมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืน

นอกจากนี้ยังได้สรุปหลักการสำคัญของอาเซียนศึกษา ดังนี้

1. ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยชาติต่างๆ ที่มีพื้นฐาน ภูมิหลังที่หลากหลาย ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ จึงจะทำให้เกิดวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งมีตั้งแต่ต่างกัน และคล้ายกัน

2. ถึงแม้ว่าชาติต่างๆ ในประชาคมอาเซียน มีความหลากหลายของวัฒนธรรม แต่ทุกชาติก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและร่วมกันบนพื้นฐานของการเคารพและพึ่งพาซึ่งกันและกัน

3. ทุกชาติในอาเซียนล้วนเป็นผู้ที่มีส่วนสร้างวัฒนธรรมเป็นมรดกของอาเซียนร่วมกัน

4. จากการร่วมเป็นเจ้าของมรดกอาเซียนร่วมกันสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์สำคัญของอาเซียนคือความเป็นหนึ่งเดียวในความหลากหลาย
5. ประชาชนทุกคนในอาเซียนล้วนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ดังนั้น จึงควรได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียมกัน
6. เมื่อพลเมืองของแต่ละประเทศในอาเซียนเป็นพลเมืองดี มีความรู้ความสามารถ ก็ย่อมส่งผลให้ประชาคมอาเซียนมีพลเมืองที่มีคุณภาพดีด้วย
7. เมื่อประชาชนในภูมิภาคอาเซียนร่วมมือถือกันทั้งด้านการเมืองและความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม ย่อมจะทำให้ประชาคมอาเซียนมีความเข้มแข็ง
8. ความร่วมมือของประเทศกลุ่มอาเซียนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธีเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พลเมืองอาเซียนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

4.2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ อาเซียน

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

10. วิเคราะห์พระพุทธรูปศาสนาในการฝึกตนไม่ให้ประมาท มุ่งประโยชน์และสันติภาพบุคคล สังคมและโลก หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

16. เชื่อมั่นต่อผลของการทำความดี ความชั่ว สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องเผชิญ และตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักธรรม จริยธรรม และกำหนดเป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์

18. ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของค่านิยม จริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของศาสนิกชนศาสนาต่างๆ เพื่อขจัดความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

21. วิเคราะห์หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนาอื่นๆ และ ชักชวน ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของการทำความดีต่อกัน

22. เสนอแนวทางการจัดกิจกรรม ความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ดังต่อไปนี้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่าง สันติสุข

3. ปฏิบัติตนและมีส่วนสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดี ของ ประเทศชาติ และสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

1. ตระหนักถึงความสำคัญของเวลาและ ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการ เปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้าน ความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

1. วิเคราะห์อิทธิพลของอารยธรรมโบราณ และการติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับ โลกตะวันตกที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของโลก

2. วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญต่างๆที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เข้าสู่โลกสมัยปัจจุบัน

4. วิเคราะห์สถานการณ์ของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

1. ใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วิเคราะห์อิทธิพลของสภาพภูมิศาสตร์ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาทางกายภาพหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศไทยและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

4. อธิบายการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในการสร้างสรรค์วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นทั้งในประเทศไทยและโลก

5. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและ การดำเนินชีวิตตามแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

- ได้เรียนรู้และศึกษาความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
- ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาตนเองเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้
- เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆในสังคมได้ตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ตอนที่ 5 การวัดเจตคติ

5.1 ความหมายของเจตคติ

ทัศนคติหรือเจตคติ (Attitude) เป็นนามธรรม เป็นความรู้สึก ความเชื่อของบุคคลที่จะมีต่อสิ่งต่างๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์ และมีสภาพความพร้อมที่จะโต้ตอบ และแสดงให้ทราบถึงแนวทางของการตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งเร้าต่างๆ ได้มีผู้ให้ความหมายของเจตคติในแนวทางต่างๆ ตามความเชื่อของแต่ละคน ดังนี้

Allport (1958) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง สภาพความพร้อมของจิตใจที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาพความพร้อมนี้จะเป็นแรงกำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

Anastasi กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อกลุ่มของสิ่งเร้าในทางชอบหรือไม่ชอบ เจตคติไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง แต่สามารถอ้างอิงจากพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกทางภาษาและท่าทาง (Anastasi, 1980 อ้างถึงในสมจิตรา เรืองศรี, ม.ป.ป.)

ลัวน สายยศ and อังคณา สายยศ (2542) กล่าวถึง เจตคติหรือทัศนคติ ถือว่าเป็นความรู้สึกเชื่อ ศรัทธา ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด จนเกิดความพร้อมที่จะกระทำออกมา ซึ่งอาจจะเป็นไปในทิศทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคติเป็นตัวการทำให้เกิดพฤติกรรม จึงเป็นสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน

จากการให้ความหมายที่หลากหลายในช่วงต้น สามารถสรุปได้ว่า ทัศนคติหรือเจตคติ (Attitude) หมายถึง ความรู้สึกที่อาจมีทิศทางบวกหรือลบ ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายในจิตใจยังไม่แสดงออกเป็นพฤติกรรม จึงมีลักษณะเป็นนามธรรม แต่เป็นสิ่งที่มื่ออิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมภายนอก

5.2 ลักษณะของเจตคติ

สมจิตรา เรืองศรี (ม.ป.ป.) กล่าวถึงลักษณะทั่วไปของทัศนคติ ไว้ดังนี้

1. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้มากกว่ามีมาแต่กำเนิด เจตคติเกิดจากการเรียนรู้ในสิ่งที่ได้ปฏิสัมพันธ์มา ถ้าเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นมีคุณค่าก็จะมีเจตคติดีต่อสิ่งนั้น ถ้าการเรียนรู้พบว่า สิ่งนั้นไม่ดีไม่มีคุณค่าก็จะเกิดเจตคติไม่ดีต่อสิ่งนั้น สิ่งใดที่ไม่เคยเรียนรู้มาก่อนก็จะไม่เกิดเจตคติต่อสิ่งนั้น การเรียนรู้สิ่งต่างๆ อาจจะได้หลายทางเช่น เรียนรู้โดยตรง หรือผ่านสื่อต่างๆ ที่อยู่รอบตัว

2. เจตคติสามารถเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลได้ เช่น ถ้าเรามีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนคนหนึ่ง เรามักจะอยากคบหาสมาคม กับเพื่อนคนนั้น เช่น จะเป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือพบปะพูดคุยด้วย แต่ถ้าเรามีเจตคติไม่ดีต่อใครคนหนึ่ง เราก็จะไม่อยากคบหรือพูดคุย ไม่อยากทำกิจกรรมร่วมกัน หรืออาจจะไม่ให้ความร่วมมือ และบางครั้งอาจจะมีปฏิกิริยาต่อต้านอีกด้วย

3. เจตคติสามารถประเมินได้ และสามารถประเมินในช่วงของความรู้สึกเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย สามารถประเมินโดยตนเอง หรือจากการประเมินโดยบุคคลอื่น เช่น สังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออก เพื่อสรุปอ้างอิงไปสู่เจตคติของบุคคลนั้นได้

4. เจตคติสามารถถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นๆ ได้ เช่น จากพ่อแม่ไปสู่ลูก จากผู้ใหญ่ไปสู่เด็ก หรือจากครูไปสู่นักเรียน จากบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือนับถือไปยังบุคคลอื่นได้ เช่น ดารา นักแสดง นักร้อง เป็นต้น

5. เจตคติเป็นการอ้างอิงลักษณะเฉพาะของสังคม ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมหรือรูปธรรม

6. เจตคติมีความเข้มหลายระดับและมีทิศทาง คน 2 คน อาจจะมีเจตคติต่อสิ่งหนึ่งอย่างเดียวกัน แต่ทั้ง 2 คน อาจจะมีระดับความเข้มของความรู้สึกต่อสิ่งนี้ต่างกัน หรือทั้ง 2 คน อาจจะมีระดับความรู้สึกอยู่คนละช่วง คือ คนหนึ่งมีในทางบวก แต่อีกคนหนึ่งมีในทางลบ แต่มีระดับความเข้มของความรู้สึกเท่ากันก็ได้

7. มีบางเจตคติที่เชื่อมโยงกับอารมณ์ของบุคคล เพราะเจตคติมีลักษณะซับซ้อน เพราะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ที่ได้รับ เป็นต้น

8. เจตคติมักจะมีความสัมพันธ์กับเจตคติอื่นๆ เช่น ต่อสิ่งที่มีลักษณะคล้ายกัน หรือทำนองเดียวกัน จะมีความสัมพันธ์กันมากกว่าสิ่งที่มีลักษณะแตกต่างกัน

9. เจตคติค่อนข้างจะมีความคงที่ และทนทานเปลี่ยนแปลงได้ยาก นั่นคือ ถ้าเป็นความรู้สึกระดับเจตคติการเปลี่ยนแปลงและทำได้ช้าและยาก เช่น ความรู้สึกเกลียดชัง ถ้าเกิดขึ้นจะเปลี่ยนยากต้องใช้เวลานาน ต้องเกิดการเรียนรู้ใหม่ ได้รับประสบการณ์ใหม่ เจตคติที่ไม่ดีนั้นอาจจะเปลี่ยนมาเป็นดีได้ หรือบางคน ได้รับการเรียนรู้หรือประสบการณ์ตรงกับสิ่งนั้นเพิ่มขึ้นจนสามารถปรับเปลี่ยนเจตคติได้ในที่สุด

Shaw & Wright (1967 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2542) ได้รวบรวมลักษณะทั่วไปหรือมิติของเจตคติจากแนวคิดของนักจิตวิทยาหลายคน ส่วนใหญ่แล้วมองเจตคติมีลักษณะดังนี้

1. เจตคติขึ้นอยู่กับการประเมินมโนภาพของเจตคติ แล้วเกิดเป็นพฤติกรรมแรงจูงใจ เจตคติเป็นเพียงความรู้สึกโน้มเอียงจากการประเมินยังไม่ใช่พฤติกรรม ตัวเจตคติเองไม่ใช่แรงจูงใจ แต่เป็นตัวการทำให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม แต่ถ้าแสดงออกเป็นพฤติกรรมแล้วจะเป็นลักษณะ 4 กลุ่มคือ Positive-approach ตัวอย่างเช่น ความกลัว ความเกลียด ฯลฯ ประเภทนี้เป็นเจตคติที่ไม่ดีแบบไม่ยากพบเห็น คือ อยากหลีกเลี่ยงให้ไกลนั่นเอง และอีกกลุ่มหนึ่งคือ Positive-avoidance เป็นลักษณะเจตคติดีทางบวกแต่ก็อยากจะหลบหลีกเลี่ยงหรือไม่รบกวน ตัวอย่างเช่น การปล่อยให้เขาอยู่เฉยๆ เมื่อเขามีทุกข์ เป็นต้น

2. เจตคติเปลี่ยนแปรความเข้มข้นตามแนวของทิศทาง ตั้งแต่บวกจนถึงลบนั้นคือ เป็นการแสดงความรู้สึกว่าไปทางบวกมากหรือน้อย ไปทางลบมากหรือน้อย ความเข้มข้นศูนย์ก็คือ ไม่รู้สึกนั่นเอง หรือเป็นกลางระหว่างบวกกับลบ แต่จุดที่เป็นกลางนั้นเป็นปัญหาต่อการแปลผล เพราะตามธรรมชาติจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการตอบ (Central error) บางคนไม่คิดอะไร มักจะขีดตรงกลางก็มีมาก

3. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้มากกว่ามีมาเองแต่กำเนิด เจตคติเกิดจากการเรียนรู้สิ่งที่เป็นปฏิสัมพันธ์รอบตัวเรา ซึ่งเป็นเป้าเจตคติทั้งหลาย ถ้าเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นมีคุณค่าก็จะเกิดเจตคติทางดี ถ้าเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นไม่มีคุณค่าก็จะเกิดเจตคติไม่ดี สิ่งใดเราไม่เคยรู้จักไม่เคยเรียนรู้เลยจะไม่เกิดเจตคติ เพราะไม่ได้ศึกษารายละเอียดของสิ่งนั้น การเรียนรู้เป้าเจตคติอาจผ่านตัวจริงหรือผ่านสื่อทั้งหลายที่มีต่อเป้าเจตคติตัวจริงก็ได้ สามารถเกิดเจตคติขึ้นได้

4. เจตคติขึ้นอยู่กับเป้าเจตคติหรือกลุ่มสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง สิ่งเร้าทั้งหลายอาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ สถาบัน มโนภาพ อุดมการณ์ อาชีพหรือสิ่งอื่นๆ ก็ได้ เจตคติจะมีลักษณะอย่างไร จึงขึ้นอยู่กับเป้าเจตคติที่ได้สัมผัสเรียนรู้มาอย่างน้อยแตกต่างกันเป็นสำคัญ เป้าเจตคติที่มีลักษณะเป็นกลุ่มใกล้เคียงกัน จะมีเจตคติแตกต่างจากเป้าเจตคติที่มีลักษณะของกลุ่มแตกต่างกันมาก

5. เจตคติมีค่าสหสัมพันธ์ภายในเปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่ม นั่นคือ กลุ่มที่มีลักษณะเดียวกัน เจตคติจะมีความสัมพันธ์กันสูง กลุ่มที่มีลักษณะต่างกันเจตคติจะมีความสัมพันธ์กันต่ำ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งเดียวกันย่อมมีความสัมพันธ์กันด้วย

6. เจตคติมีลักษณะมั่นคงและทนทานเปลี่ยนแปลงยาก นั่นคือ ถ้าเป็นเจตคติจริง ๆ แล้ว การเปลี่ยนแปลงจะช้าและทำได้ยาก เช่น เรารักใครคนหนึ่ง เมื่อรักแล้วก็ยังรักอยู่ไม่ว่าใครจะให้ ข้อมูลไม่ตัวอย่างไร หรือแม้แต่คนที่เรารักมีความผิดพลาดเรื่องใด เราก็มักยังรักอยู่ แต่ถ้าพฤติกรรมของ คนที่เรารักเบี่ยงเบนไปบ่อย ๆ นานๆ เข้าเจตคติก็เปลี่ยนแปลงจากรักไปเป็นเกลียดได้

ส่วนแนวความคิดของ Sax (1980 อ้างถึงในล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2542) มอง คุณลักษณะของเจตคติแปรเปลี่ยนไป 5 ประการดังนี้

1. มีทิศทาง (Direction) เจตคติมีทิศทาง เพราะความรู้สึกของคนที่มีต่อเป้าเจตคติเป็น บวกและลบ หรือชอบและไม่ชอบ กรณีวัดเจตคติต่อเป้าเจตคติชนิดหนึ่ง นักเรียนตอบว่า ชอบ แปลว่าไปในทิศทางบวก ถ้าตอบว่าไม่ชอบแปลว่าไปทิศทางลบ

2. มีความเข้มข้น (Intensity) เจตคติเป็นความรู้สึกต่อเนื่องตั้งแต่บวกถึงลบ เนื่องจากเจต คติเป็นความรู้สึกต่อเนื่อง ถ้าไปทางบวกก็จะมีตั้งแต่บวกน้อย ๆ จนถึงบวกมาก ๆ ถ้าลบก็จะมี ตั้งแต่ลบมาก ๆ จนถึงลบน้อยๆ ความมากน้อยของความรู้สึกนี้คือ ความเข้มข้นนั่นเอง

3. มีการแผ่ซ่าน (Pervasiveness) เจตคติมีลักษณะแพร่กระจายหรือแผ่ซ่านจากกลุ่ม หนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่งได้ เช่น กลุ่มเล็ก ๆ มีเจตคติไม่ดีต่อการสร้างเขื่อนเจตคติไม่ดีลักษณะนี้อาจ แพร่กระจายไปสู่คนหมู่มากได้ ในที่สุดเจตคติที่ไม่ดีต่อการสร้างเขื่อนก็อาจลุกลามไปทั่วทั้งกลุ่มใหญ่ ของประชากรเกิดการต่อต้านการสร้างเขื่อนได้

4. มีความคงเส้นคงวา (Consistency) เจตคติเป็นความรู้สึกที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงง่ายๆ เป็นความรู้สึกค่อนข้างคงที่ เจตคติของบุคคลในระยะสั้นๆ จะเหมือนๆ เดิม เจตคติจึงมีลักษณะฝัง แน่นตรึงในแบบใดแบบหนึ่งนานพอสมควร

5. มีความพร้อมที่จะแสดงออกเด่นชัด (Salience) หมายถึง ระดับขั้นของความเต็มใจหรือ ความพร้อมในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของเจตคติ ความจริงเป็นเรื่องของความ ตรงใจนั่นเอง การที่คนจะมีลักษณะนี้ของเจตคติต้องเป็นคนที่มีมองเห็นความเด่นความสำคัญและมี ความรอบรู้อย่างมากต่อเป้าเจตคติ ความประทับใจเด่นชัดนี้จะวัดได้เมื่อเจตคติแสดงออกมา ปราศจากการตะล่อมกล่อม มาตราของเจตคติที่วัดจากข้อความ ให้แสดงความรู้สึกเห็นด้วยหรือไม่

เห็นด้วย ไม่สามารถวัดความประทับใจได้ ดังนั้นความประทับใจนี้จะวัดได้จากการสัมภาษณ์หรือการสังเกตเหตุการณ์ที่มีโอกาสของการแสดงความคิดเห็นแบบดังกล่าวออกมาเท่านั้น

จากการกล่าวถึงลักษณะของเจตคติของผู้เชี่ยวชาญในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ลักษณะเจตคติหรือทัศนคตินั้นประกอบไปด้วย เป็นลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายใน มีอิทธิพลต่อการแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก เกิดจากการเรียนรู้ได้ มีทิศทาง ความเข้ม มีความคงทน เปลี่ยนแปลงได้ยาก สะท้อนสภาพสังคมได้ สามารถถ่ายทอดได้ และสามารถวัดได้

5.3 การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

ตามที่ Kelman (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สมจิตรา เรืองศรี, ม.ป.ป.) ได้เสนอกระบวนการ 3 ประการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ คือ

1. การยินยอม (Compliance) จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับอิทธิพลจากผู้อื่น เพราะต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติตนในทางที่ตนต้องการพึงพอใจ เช่น อาจจะได้รับรางวัล หรือการยอมรับจากบุคคลอื่น
2. การลอกเลียนแบบ (Identification) จะเกิดจากการที่บุคคลนั้นยอมรับอิทธิพลจากผู้อื่น เพราะต้องการสร้างพฤติกรรมของตนขึ้นให้เหมือนกับบุคคลอื่นในสังคม เพื่อที่จะติดต่อหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ดี
3. การเปลี่ยนแปลงเพราะเหมาะสมกับระบบค่านิยมที่มีอยู่ในตัวเอง (Internalization) เกิดขึ้นจากการที่บุคคลยอมรับอิทธิพลหรือพฤติกรรมต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านั้นเห็นว่าเหมาะสมกับระบบค่านิยมที่มีอยู่ในตัวของเขาเอง สอดคล้องกับความต้องการซึ่งเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

5.4 องค์ประกอบของเจตคติ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2542) กล่าวว่า เจตคติจะมีองค์ประกอบอะไรบ้าง จำนวนเท่าไร นักจิตวิทยามีความเชื่อแตกต่างกันยังไม่มีบทสรุปแน่นอน เพราะแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มพยายามศึกษาค้นคว้าไปเรื่อย ๆ ปัจจุบันมีแนวความคิดเห็นแตกต่างกันอยู่ 3 กลุ่ม

ก. เจตคติมีองค์ประกอบเดียว ตามความคิดหรือแนวความเชื่อนี้พิจารณาได้จากนิยามเจตคตินั้นเอง กลุ่มนี้จะมองเจตคติเกิดจากการประเมินเป้าของเจตคติว่า รู้สึกชอบหรือไม่ชอบ

ข. เจตคติมี 2 องค์ประกอบ ตามแนวคิดนี้มองเจตคติประกอบด้วย องค์ประกอบด้านสติปัญญา (Cognitive) และด้านความรู้สึก (Affective)

ค. เจตคติมี 3 องค์ประกอบ แนวความคิดนี้เชื่อว่าเจตคติมี 3 องค์ประกอบหรือ 3 ส่วน ได้แก่

1) ด้านสติปัญญา (Cognitive component) ประกอบไปด้วยความรู้ ความคิด และความเชื่อที่ผู้นั้นมีต่อเป้าเจตคติ ถ้าสมมติให้รัสเซียเป็นเป้าเจตคติ คำกล่าวที่ว่า “รัสเซียเป็นประเทศดี” ถือเป็นความเชื่อต่อประเทศรัสเซีย ดังนั้น ข้อคิดเห็นต่อเป้าใดเป้าหนึ่งถือเป็นความเชื่อ ตัวอย่างความเชื่อต่างๆ เช่น “คนไทยรักสงบ” “ครูทำให้ชาติเจริญ” “วัดผลมีประโยชน์ต่อสังคม” ฯลฯ ความเชื่อที่กล่าวมาแล้วเป็นเพียงด้านสติปัญญาเท่านั้น

2) ด้านความรู้สึก (Affective component) หมายถึง ความรู้สึกหรืออารมณ์ของคนใดคนหนึ่งที่มีต่อเป้าเจตคติ ว่ารู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้น พอใจหรือไม่พอใจ หลังจากการสัมผัสหรือรับรู้เป้าเจตคติแล้ว สามารถแสดงความรู้สึกโดยการประเมินสิ่งนั้นว่าดีหรือไม่ดี ตัวอย่างเช่น “ข้าพเจ้าไม่ชอบประเทศเผด็จการ” “ข้าพเจ้าชอบนิสัยคนไทย” “ข้าพเจ้าชอบวัดผล” “ครูเป็นอาชีพที่ดี” ฯลฯ ความรู้สึกเป็นการแสดงอยู่ในใจของคน ๆ นั้น

3) ด้านพฤติกรรม (Behavioral component) บางทีเรียกว่า Action component เป็นด้านแนวโน้มของการจะกระทำหรือจะแสดงพฤติกรรม เจตคติเป็นพฤติกรรมซ่อนเร้น ในขั้นนี้เป็นการแสดงแนวโน้มของการกระทำต่อเป้าเจตคติเท่านั้น ยังไม่แสดงออกจริงดังตัวอย่าง “ถ้าใครพูดถึงประเทศเผด็จการข้าพเจ้าจะเดินหนี” “ถ้าเห็นคนไทยที่เินข้าพเจ้าจะเข้าไปคบหา” “ถ้ามีการอภิปรายทางวัดผลข้าพเจ้าจะไปฟัง” ในขั้นนี้เป็นแนวโน้มที่จะกระทำอยู่ในใจ

5.5 วิธีการวัดและประเมินเจตคติ

Krathwohl (1964 อ้างถึงใน ญัฎฐกรณีย์ หลาวทอง, 2551) ได้ลำดับคุณลักษณะด้านจิตพิสัย โดยเริ่มต้นจากการเกิดความรู้สึกความสนใจ (interest) เป็นลำดับแรก ตามด้วยความซาบซึ้ง

(appreciation) เจตคติ (attitude) ค่านิยม (value) และการปรับตัว (adjustment) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้มีลำดับความรู้สึกรั้ง 5 ชั้น ร่วมกันในบางส่วนดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แนวคิดการจัดลำดับความรู้สึกรั้งตามของแคโรลและคณะ (ณัฐภรณ์ หลาวทอง, 2541)

1. การรับรู้	1.1 การตระหนัก								
	1.2 ความเต็มใจในการรับรู้								
	1.3 การควบคุมหรือเลือกให้ความใส่ใจ								
2. การตอบสนอง	2.1 ความยินยอม								
	2.2 เต็มใจที่จะตอบสนอง								
	2.3 สร้างความพึงพอใจในการตอบสนอง								
3. การเห็นคุณค่า	3.1 การรับรู้คุณค่า								
	3.2 การชื่นชมคุณค่า								
	3.3 การผูกพันยึดถือ								
4. การจัดระบบ	4.1 การสร้างมโนทัศน์ในค่านิยม								
	4.2 การจัดระบบค่านิยม								
5. การสร้างลักษณะนิสัยตามค่านิยม	5.1 การสรุบนัยทั่วไป								
	5.2 การสร้างลักษณะนิสัย								

จากตารางดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้จิตพิสัยหรือเจตคตินั้น อยู่ในลำดับการรับรู้ อยู่ในช่วงชั้นที่ 2 การตอบสนองไปจนถึงระดับที่ 4 การจัดระบบ ซึ่งประกอบไปด้วยลำดับการรับรู้ย่อยๆ คือ เต็มใจที่จะตอบสนอง สร้างความพึงพอใจที่จะตอบสนอง การรับรู้คุณค่า การชื่นชมคุณค่า การ

ผูกพันยึดถือ และการสร้างมโนทัศน์ในค่านิยม ซึ่งเจตคติอยู่ในระดับเดียวกับค่านิยมซึ่งเป็นพฤติกรรมภายใน

5.6 เครื่องมือวัดทัศนคติ

ณัฐภรณ์ หลาวทอง (2551) กล่าวว่า วิธีที่ใช้วัดเจตคติที่เป็นที่นิยมและมีประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

1. การรายงานตนเอง (self-report) เป็นการให้ผู้รับการทดสอบแสดงความรู้สึกของตนเองตามสิ่งเร้าที่ได้สัมผัส ซึ่งสิ่งเร้าอาจเป็นข้อความหรือสถานการณ์ต่างๆ โดยผู้ตอบมีโอกาสตอบได้ตามความคิด ความรู้สึกของตนเอง (การตอบแบบปลายเปิด) หรือเลือกคำตอบที่มีการจัดเตรียมให้แล้ว (การตอบปลายปิด) จากมาตรวัดต่างๆ เช่น มาตรอันตรภาคปรากฏเท่ากัน (Equal-appearing intervals scale) ของเทอร์สโตน (Thorstone) มาตรรวมการประมาณค่า (Summated rating scale) ของลิเคิร์ต (Likert) และมาตรจำแนกความหมาย (Semantic different scale) ของออสกู๊ด (Osgood) เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีวัดที่เกิดการปฏิสัมพันธ์พูดคุยระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้รับการสัมภาษณ์ โดยอาจเป็นการสัมภาษณ์เป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ สำหรับรูปแบบของการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีข้อคำถามเตรียมไว้เรียบร้อยแล้วเหมือนกับแบบสอบถามปลายเปิด ส่วนการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง จะมีเพียงแต่ประเด็นในการสัมภาษณ์ การซักถามจึงมีความยืดหยุ่น และข้อคำถามที่หลากหลาย ผู้สัมภาษณ์จึงต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่มากพอ เพื่อให้ผู้รับการสัมภาษณ์เกิดความไว้วางใจ เชื่อถือ และอยากตอบคำถามตามความเป็นจริง โดยในระหว่างการสัมภาษณ์นอกจากผู้สัมภาษณ์จะต้องมีทักษะในการพูดที่ดีแล้ว ยังต้องมีทักษะการพูดที่ดีแล้ว ยังต้องมีทักษะการฟังที่ดีด้วย

จากการศึกษาดังกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปการวัดทัศนคติได้ดังนี้ทัศนคติเป็นสิ่งที่วัดได้ยากเพราะเป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายในจึงใช้วิธีการวัดที่หลากหลายเพื่อสรุปไปถึงเจตคติที่มีอยู่ภายใน ซึ่งวิธีการวัดมีหลากหลายวิธี อาทิ การสัมภาษณ์ การรายงานตนเอง

5.7 ขั้นตอนการพัฒนามาตรวัดทัศนคติ

จากการศึกษาวิจัยด้านคุณลักษณะด้านจิตพิสัยที่ผ่านมา พบว่า การใช้มาตรวัด เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมใช้มากที่สุด เนื่องจากมีความเป็นปรนัยสูง สามารถวัดได้กับคนจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น และใช้งบประมาณน้อยกว่าวิธีอื่นๆ ผู้เขียนจึงขอกล่าวถึงรายละเอียดขั้นตอนของการพัฒนามาตรวัดจิตพิสัย โดย Devellis (1991 อ้างถึงใน ธรรมนูญ หลาวทอง, 2545) มีข้อเสนอแนะทั่วไป 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดให้แน่ชัดว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องการวัด ซึ่งประกอบไปด้วยความชัดเจนในเชิงทฤษฎี และลักษณะที่เฉพาะเจาะจงของโครงสร้างที่จะวัด ไม่กว้างหรือแคบจนเกินไป

ขั้นที่ 2 สร้างข้อคำถาม โดยต้องเลือกข้อคำถามที่สะท้อนถึงจุดมุ่งหมายในการวัด สร้างข้อคำถามให้มีลักษณะเท่าเทียมกันหรือคู่ขนานกัน จำนวนข้อคำถามควรมีจำนวนมากเป็น 3 หรือ 4 เท่าของมาตรสุดท้ายที่ต้องการ แล้วแยกข้อคำถามที่มีลักษณะที่ดีออกจากข้อคำถามที่มีลักษณะที่ไม่ดี โดยพิจารณาจากความกำวมของข้อคำถาม การที่ข้อความยาวเกินไป อ่านแล้วเข้าใจยากหรือมีหลายแนวความคิดอยู่ในข้อเดียว ไม่เป็นข้อความที่เป็นข้อเท็จจริงอยู่แล้ว และข้อความในข้อคำถามไม่ควรเป็นบวกหรือเป็นลบมากเกินไป

ขั้นที่ 3 กำหนดรูปแบบสำหรับการวัดว่าจะมีลักษณะของมาตรวัดเช่นไร อาทิ มาตรฐานเทอร์สโตน (Thurstone scales) มาตรฐานกัทแมน (Guttman or Cumulative scales) มาตรฐานออสกู๊ด (Osgood or Semantic differential scales) จำนวนช่วงของการวัดจะเป็นเท่าไร มีรูปแบบการตอบลักษณะแบบสองทางหรือแบบทางเดียว พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาในการตอบให้ชัดเจน

ขั้นที่ 4 ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามที่สร้างขึ้นในรอบแรก โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการให้นิยามเชิงปฏิบัติการของสิ่งที่จะวัดว่ามีความสัมพันธ์กับข้อคำถามที่สร้างขึ้นหรือไม่อย่างไร แล้วตัดสินใจว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธคำแนะนำใดบ้าง ซึ่งในขั้นตอนนี้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้สร้างมาตรเอง

ขั้นที่ 5 พิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีความตรง ถ้าเป็นไปได้ควรเพิ่มเติมข้อคำถามที่คล้ายคลึงกันหรือคู่ขนานในมาตรวัด เพื่อช่วยในการตรวจสอบความตรงของมาตรวัด และมีความเป็นไปได้ที่

ผู้ตอบจะตอบตามความต้องการของสังคม (Social desirability) นอกจากนั้นควรตรวจสอบถึงความลำเอียงในการตอบก็จะช่วยให้ได้มาตรที่มีความตรงอย่างสมบูรณ์

ขั้นที่ 6 นำมาตรไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มากพอ ซึ่งประเด็นนี้ยังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอน ตามหลักเหตุผลแล้วกลุ่มตัวอย่างควรมีขนาดใหญ่ กล่าวว่าการคำนวณของกลุ่มตัวอย่างมีความเกี่ยวข้องกับจำนวนข้อคำถาม โดยเสนอว่า กลุ่มตัวอย่างควรมีจำนวน 300 คน จึงถือว่าเพียงพอ ทั้งนี้ เพื่อลดความเสี่ยงในเรื่องความแปรปรวนร่วมระหว่างข้อที่อาจไม่คงที่ และความไม่เป็นตัวแทนของประชากรที่ตั้งใจจะใช้มาตรวัด

ขั้นที่ 7 การประเมินข้อคำถาม โดยการทดสอบข้อคำถามที่สร้างขึ้นว่ามีความสัมพันธ์กับคะแนนจริงหรือตัวแปรแฝงที่ต้องการวัดหรือไม่ โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างข้อ (inter-correlation) หากมีค่าสูง แสดงว่ามีตัวแปรแฝงร่วมกัน หากค่าความสัมพันธ์เป็นลบควรพิจารณาว่า ได้มีการกลับขั้วการให้คะแนนหรือไม่ เมื่อพบว่ายังไม่ได้กลับขั้วการให้คะแนนก็กลับคะแนนให้เรียบร้อย แล้วจึงหาความสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นหาความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมของมาตรวัด (item-scale correlation) ซึ่งประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ the corrected item-scale correlation เป็นการหาความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมโดยที่ไม่ได้รวมคะแนนของข้อที่จะหาความสัมพันธ์ไปด้วย และ the uncorrected correlation คือ การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนในข้อนั้นกับคะแนนรวมทั้งหมดของมาตร

การตรวจสอบความแปรปรวนรายข้อ หากข้อคำถามมีความแปรปรวนสูงแสดงว่ากลุ่มผู้ตอบมีความหลากหลายในการตอบ แล้วคำนวณค่าเฉลี่ยของข้อคำถามเพื่อหาจุดกึ่งกลางของพิสัยการตอบ ตรวจสอบความเที่ยงของมาตรวัด โดยเฉพาะสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา ซึ่งจะบ่งชี้สัดส่วนของความแปรปรวนในคะแนนของมาตรวัด หรือการหาค่าความเที่ยงอื่นๆ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง 1 เสนอว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.70 ขึ้นไปจึงจะสามารถยอมรับได้

ขั้นที่ 8 กำหนดความยาวที่เหมาะสมของมาตรวัด เนื่องจากความยาวของมาตรวัดหรือจำนวนข้อสอบมีผลต่อความเที่ยง ทำให้มีความแปรปรวนร่วมระหว่างข้อคำถามสูง ดังนั้น การเพิ่มจำนวนข้อเข้าไปในมาตรทำให้มีความเที่ยงสูงขึ้น แต่ถ้ามาตรมีขนาดยาวก็จะทำให้ผู้ตอบเกิดความ

เป้าหมาย ดังนั้นผู้สร้างมาตรฐานจะพิจารณาถึง ความยาวที่เหมาะสมของมาตรฐาน หากต้องตัด
ข้อความออกควรพิจารณาข้อความที่มีความสัมพันธ์ต่อกับข้อความอื่นๆ เป็นต้น

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

บังอร บังอร ร้อยกรอง (2553) ทำการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเลือกชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม 3 ชุมชนโดยการลงภาคสนามเก็บข้อมูลโดยการสังเกต สนทนา สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาควรใช้การสร้างเสริมลักษณะพหุวัฒนธรรมที่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และแนวทางสร้างสัมพันธ์ไมตรีในมนุษย์ ซึ่งส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมและความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างนักเรียน

สริตา เจือศรีกุล (2553) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการสอนศิลปะพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาจากแนวคิดศิลปะการสอนแบบพหุวัฒนธรรมของ Jane K. Bates 4 ชั้น คือ ชั้นแนะนำวัฒนธรรม ชั้นวิเคราะห์วัฒนธรรม ชั้นสร้างผลงาน และชั้นสรุป ผลวิจัยพบว่าผลการเรียนเพิ่มขึ้นหลังจากการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อิสมาแอ สมาลัย (2552) ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสำรวจอัตลักษณ์ส่วนบุคคล แผนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่บูรณาการแนวคิดการเห็นคุณค่าในตนเองกับศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของ Coopersmith ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นหลังจากการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เยาวชนส่วนใหญ่มีผลระดับการเห็นคุณค่าในตนเองปานกลาง

มัทนียา พงษ์สุวรรณ (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเสนอแนวทางการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาจากการวิเคราะห์เนื้อหาประวัติศาสตร์ในหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา พบว่า แบบเรียนกัมพูชามีเนื้อหาไปในแนวทางที่ไทยรับอารยธรรมจากกัมพูชา และเมื่ออยุธยาใช้อำนาจก็มารุกรานกัมพูชากวาดต้อนผู้คน ทรัพย์สินมีค่าไปจากกัมพูชา ส่วนเนื้อหาในแบบเรียนไทยนั้นแสดงออกว่าไทยรับอารยธรรมกัมพูชา และดูแลกัมพูชาในฐานะประเทศราช และขอขมาโอกาสแข็งข้อกับไทยเมื่อไทยประสบภาวะอ่อนแอ สิ่งที่จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชานั้นก็คือ การลดเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับสงครามและความขัดแย้ง เพิ่มเนื้อหาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ใช้เอกสารหลักฐานที่หลากหลาย ไม่บิดเบือนประวัติศาสตร์ ใช้ภาษาที่เป็นกลาง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศพบว่า โดยมากเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาธรรมศึกษาซึ่งพบว่าการสอนตามแนวคิดพัฒนาธรรมศึกษามีส่วนช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ มีความรับรู้คุณค่าในตนเองและมีผลสัมฤทธิ์เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการศึกษาทางด้านแบบเรียนประวัติศาสตร์ของไทยและกัมพูชาซึ่งพบว่าทั้งสองประเทศมีเนื้อหาประวัติศาสตร์แบบเรียนที่เป็นไปในทางลบต่อกันและกันเป็นจำนวนมากซึ่งส่งผลต่อความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Brauer and Er-rafiy (2011) ได้ศึกษาเรื่อง Increasing perceived variability reduces prejudice and discrimination พบว่า การเพิ่มการรับรู้ข้อมูลที่หลากหลายทางพัฒนาธรรมที่หลากหลายสามารถช่วยลดอคติได้ จากการทดลองของ 4 กลุ่มทดลอง โดยการให้ผู้เข้าร่วมเพิ่มความสนใจระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่าง และวัดทัศนคติและพฤติกรรม การรับรู้ความหลากหลายสามารถแบ่งกลุ่มย่อยโดยสิ่งที่โดดเด่นออกมา โดยการสอบถามผู้เข้าร่วมเกี่ยวกับความคิดเห็นในกลุ่มอื่น อคติและการแบ่งแยกถูกวัดโดยการรายงานทัศนคติของตนเอง ทุกการทดลองพบว่าการรับรู้ที่หลากหลายอคติลดลงอาจเนื่องมาจาก ข้อเท็จจริงที่ว่า การรับรู้ที่หลากหลายลดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มในการสร้างทัศนคติที่ดีและพฤติกรรมของปัจเจก

Abrams (2010) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง Processes of prejudice: Theory, evidence and intervention พบว่า ธรรมชาติของอคติ คำว่าอคติ ในวิจัยนี้ได้นิยามว่า ความลำเอียง (Bias) ในการลดคุณค่าของบุคคลเนื่องจากการรับรู้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม วรรณกรรมทางจิตวิทยาได้เน้นย้ำอคติที่ต้องทำความเข้าใจ ได้แก่

1. บริบทระหว่างกลุ่ม (The Intergroup Context) บริบทนี้กล่าวถึงมุมมองของกลุ่มคนหนึ่งที่ไข่มองกลุ่มอื่นๆในบริบทที่แตกต่างกัน การรับรู้บริบทระหว่างกลุ่มนี้ทำให้ภายในกลุ่มพัฒนาทัศนคติและอคติ

2. พื้นฐานจิตวิทยาเกี่ยวกับอคติ (The psychological bases for prejudice) แนวทางนี้รวมไปถึงคุณค่าที่สำคัญของบุคคล วิธีที่เรามองตนเองและผู้อื่น รวมถึงบรรทัดฐานทางสังคมที่จัดว่าใครสามารถอยู่รวมกลุ่มหรือไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้ อคติมีแนวโน้มที่จะคงที่และพัฒนาจาก

- กลุ่มที่มีความแตกต่าง หรือมีความขัดแย้งที่สำคัญ
- คนอื่นที่ถูกมองว่าแตกต่าง
- บุคคลที่เห็นอัตลักษณ์ของตนเองในลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และกลุ่มของเขาแบ่งแยกเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ กับกลุ่มอื่นๆ

3. กระบวนการของอคติ (Manifestations of prejudice) มีหลากหลายวิธีที่จะทำให้เกิดความมีอคติปรากฏขึ้น การรับรู้คุณลักษณะภายนอกมีทั้งในแง่บวกและแง่ลบ บางครั้งอาจเชื่อมโยงไปถึงความกลัวต่อกลุ่มต่างๆ และอาจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหรือลดลง การรับรู้ภายนอกที่แตกต่างแสดงถึงอารมณ์ตอบสนองที่แตกต่าง เช่น การใช้ภาษาท่าทาง ปฏิกริยาที่สะท้อนถึงความมีอคติ

4. ผลของประสบการณ์ (The effect of experience) ข้อนี้ประกอบไปด้วยหลายมิติประการแรก ประสบการณ์ของทุกคนแตกต่างกันทำให้ขอบเขตของอคติของแต่ละคนแตกต่างกัน. ประการที่สอง การติดต่อกันระหว่างกลุ่มคล้ายจะเพิ่มความเข้าใจร่วมระหว่างกลุ่ม แม้ว่าจะต้องการการติดต่อย่างมีความหมายก็ตาม. ประการที่สาม ขอบเขตของบุคคลที่ต้องการหลีกเลี่ยงอคติ ขอบเขตนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมส่วนบุคคล และการขยายขอบเขตของบรรทัดฐานทางสังคม สิ่งเหล่านี้มีความหมายสำหรับการป้องกันอคติที่จะเกิดขึ้น

การวัดอคติ (Measuring prejudice)

การสำรวจในสหราชอาณาจักร มีการใช้ข้อคำถามที่หลากหลายที่ช่วยตรวจสอบองค์ประกอบของอคติ แต่อย่างไรก็ตามข้อคำถามเหล่านั้นก็ยังไม่ได้พัฒนาให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของการวัดอคติ รวมถึงคำถามที่แสดงถึงจุดแข็งและจุดอ่อน

วิธีการลดอคติ (Ways of reducing prejudice)

การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกันมากขึ้น การใช้สื่อก็มีความสำคัญกับการลดอคติ แต่ต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ

อคติเกิดขึ้นในวัยเด็ก ส่วนอคติทางเพศเกิดขึ้นได้รวดเร็วกว่าและยังเชื่อมโยงกับสัญชาติ อคติเหล่านี้ยังคงอยู่และมีการพัฒนาต่อไป การทำงานร่วมกับเด็กๆ จะช่วยส่งผลถึงความเข้าใจอันดี ความเหมือนความแตกต่างระหว่างกัน และโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทัศนคติเชิงบวก

Lawson, McDonough, and Bodle (2010) ได้ศึกษาในหัวข้อ Method and Techniques Confronting Prejudiced Comments: Effectiveness of a Role-Playing Exercise โดยการตรวจสอบการแสดงบทบาทสมมติที่คล้ายกับ Plous (2000) พัฒนาขึ้น พบว่าความสามารถของนักเรียนเพิ่มขึ้นสร้างการตอบสนองต่อความเห็นเกี่ยวกับอคติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินด้านจิตวิทยาสังคมของนักเรียนจำนวน 23 คน ประเมินความสามารถการตอบสนองต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับอคติก่อนและหลังการแสดงบทบาทสมมติ และทำการเปรียบเทียบการแสดงระหว่าง 2 กลุ่ม (ทั้งหมดจำนวน 38 คน) ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทสมมติ ผลการศึกษาพบว่าการแสดงบทบาทสมมติส่งผลต่อการสร้างการตอบสนองต่อความเห็นเกี่ยวกับอคติได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากนักเรียนนำทักษะนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันจะช่วยลดอคติในท่ามกลางการใช้ชีวิตอยู่ในกลุ่มสังคมกลุ่มต่างๆ

Wright and Tolan (2009) ทำงานวิจัยเรื่อง Prejudice Reduction Through Shared Adventure: A Qualitative Outcome Assessment of a Multicultural Education Class โดยได้วิเคราะห์เชิงคุณภาพจากผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) ของนักศึกษาที่ผ่านการเรียนในชั้นเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัย โดยเฝ้าชั้นเรียนมีนักเรียนที่มีพื้นเพที่หลากหลาย วิธีการเรียนที่ตอบสนองเป้าหมายการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม ในชั้นเรียน

ผสมผสานประสบการณ์จากการผจญภัยเป็นฐานการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง การสำรวจชุมชน รายงาน หรือ การอภิปรายเกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลาย จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 134 คน เมื่อจบภาคเรียนนักเรียนจะเขียนรายงานส่งแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบผลเชิงบวกในผลการเรียนรู้ของนักเรียนใน อัตลักษณ์ส่วนบุคคล ประสบการณ์กลุ่ม การตระหนักถึงความหลากหลาย และการลดของอคติ นอกจากนี้นักเรียนยังบ่งชี้ไปถึงบริบทนอกห้องเรียนอีกด้วย รายงานการศึกษานี้มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างประสบการณ์เฉพาะกับผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

Choi-Pearson, Castillo, and Maples (2004) ได้ทำการทดลอง Reduction of Racial Prejudice in Student Affairs Professionals เกี่ยวกับผลของเพศ เชื้อชาติ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และการทดลองฝึกอบรมเกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลายทางอคติทางเชื้อชาติของผู้เชี่ยวชาญด้านกิจการนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่าอคติทางเชื้อชาติลดลงเมื่อมีการฝึกอบรมเพิ่มมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องพบว่า การใช้กิจกรรมการลดอคติที่ช่วยให้ผู้เรียนมีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการขยายองค์ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานซึ่งกันและกันนั้นจะช่วยให้เกิดการยอมรับ และเข้าใจระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมมากขึ้น รวมไปถึงงานวิจัยเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของความมีอคติ หรือความลำเอียงซึ่งเกิดขึ้นในวัยเด็ก และมีผลมาจากกลุ่มสังคมของแต่ละบุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วยซึ่งกลุ่มสังคมที่มีอคติสูงสมาชิกในกลุ่มก็มีแนวโน้มจะมีอคติสูงไปด้วย

การการศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศสามารถสรุปได้ว่า งานวิจัยของประเทศไทยนั้นยังพบเฉพาะการศึกษาในแง่บริบทของพหุวัฒนธรรมซึ่งโดยมากเป็นวิจัยเชิงทดลอง ผลวิจัยพบว่าการใช้กิจกรรมพหุวัฒนธรรมมีผลทำให้ผู้เรียนเข้าใจในทางที่ดีต่อวัฒนธรรมอื่นๆ ยังไม่ได้ลงเฉพาะเจาะลึกไปในการลดอคติต่อกันระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม และมีการศึกษาด้านความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ของประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ซึ่งพบว่าทำให้เกิดความเข้าใจในแง่ลบของทั้งสองประเทศอยู่มาก ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศนั้นพบว่ามี การศึกษาทางพหุวัฒนธรรมและอคติระหว่างเชื้อชาติศาสนาและวัฒนธรรมอยู่มาก โดยการทดลองส่วนใหญ่พบว่าเมื่อนำคนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมมาทำกิจกรรมร่วมกัน รับรู้พื้นฐานความเป็นตัวตนและที่มาที่แตกต่างกันและทำให้อคติลดลงได้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

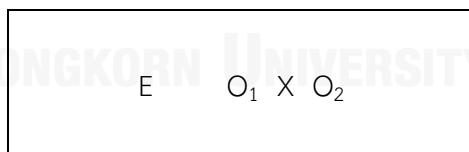
งานวิจัยเรื่องผลของการใช้กิจกรรมลวดคติดตามแนวคิดพัฒนาธรรมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยก่อนการทดลอง (Pre-Experimental Research) โดยการทดลองแบบหนึ่งกลุ่มวัดสองครั้ง (The One-Group Pretest-Posttest) ซึ่งมีขั้นตอนการทำวิจัยดังต่อไปนี้

1. การออกแบบการวิจัย
2. การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. การสร้างเครื่องมือการวิจัย
5. การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. การนำเสนอข้อมูล

การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยก่อนการทดลอง (Pre-Experimental Research) โดยการทดลองแบบหนึ่งกลุ่มวัดสองครั้ง (The One-Group Pretest-Posttest) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเจตคติความเข้าใจอันดีระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

เมื่อ

O₁ แทน เจตติต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ในประชาคมอาเซียน ก่อนการทดลอง (pretest) ของกลุ่มทดลอง

O ₂	แทน	เจตคติต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ในประชาคมอาเซียน หลังการทดลอง (posttest) ของกลุ่มทดลอง
X	แทน	กิจกรรมการลอคคิตตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา (treatment variable)
E	แทน	กลุ่มทดลอง (experimental group)

การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีพหุวัฒนธรรมศึกษา การลอคคิต รูปแบบ วิธีสอน และเทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมการลอคคิต เพื่อวิเคราะห์และเชื่อมโยงแนวคิดกิจกรรมการลอคคิตตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษา และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาและการจัดทำแผนการจัดการการเรียนรู้

2.3 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับการวัดทัศนคติ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดทัศนคติเรื่องความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศึกษานารี จำนวน 48 คน ซึ่งสามารถนำไปใช้สรุปอ้างอิงกับกลุ่มประชากรได้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมากกว่า 20

คน (สุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2546 อ้างถึงในอวยพร เรืองตระกูล, 2553) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โดยมีการดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

การเลือกกลุ่มตัวอย่างระดับโรงเรียน

3.2.1. โรงเรียนที่ใช้ในงานวิจัย ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ โรงเรียนศึกษานารี เป็นสถานศึกษาด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

3.2.1.1 เป็นสถานศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับอาเซียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในรายวิชาอาเซียนศึกษา 1 เช่นเดียวกับโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยม

3.2.1.2 เป็นสถานศึกษาที่มีนักเรียนต่อห้องจำนวนเฉลี่ยมากกว่า 20 คน และมีการจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ

3.2.1.3 ผู้บริหาร และครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้การสนับสนุนการทำวิจัย

3.2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นเรียน

คุณสมบัติเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ลงทะเบียนเรียนวิชาอาเซียนศึกษา 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การเลือกกลุ่มตัวอย่างระดับห้องเรียน

วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้ากลุ่มทดลอง (Random Assignment) โดยการวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก เนื่องจากแต่ละห้องมีนักเรียนที่มีความสามารถคละกันแล้ว จากนั้นจัดให้กลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการลอคคิตตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองดังต่อไปนี้

4.1 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่

4.1.1 แบบวัดเจตคติ (Attitude) ความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน ใช้วัดทัศนคติของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง มีขั้นตอนการสร้าง การหาคุณภาพเครื่องมือและการนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บข้อมูลดังนี้

1) ศึกษาหลักการและแนวทางปฏิบัติในการวัดเจตคติจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยยึดองค์ประกอบเจตคติใน ลักษณะ ก. คือ เจตคติมีองค์ประกอบเดียว ซึ่งเกี่ยวข้องกับรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2542) และแบ่งการวัดออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งในแต่ละด้านจะเลือกวัดเจตคติใน 3 ระดับ ได้แก่ การชื่นชม ยอมรับ และเห็นคุณค่า (Krathwohl, 1964 อ้างถึงใน ญัตติกรณณ์ หลาวทอง, 2545)

2) สร้างแบบวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน โดยสร้างแบบเครื่องมือวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert' Method) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2542) จำนวน 30 ข้อคำถาม แบ่งออกเป็นด้านเชื้อชาติ 10 ข้อ ด้านศาสนา 10 ข้อ ด้านวัฒนธรรม 10 ข้อ เป็นแบบแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้

ตัวเลือกหมายเลข 1 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตัวเลือกหมายเลข 2 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วยน้อยมาก

ตัวเลือกหมายเลข 3 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วยน้อย

ตัวเลือกหมายเลข 4 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วย

ตัวเลือกหมายเลข 5 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วยมาก

ตัวเลือกหมายเลข 6 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วยมากที่สุด

เกณฑ์การประเมินผลมีดังนี้

1.0 – 1.5 เท่ากับ มีความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมมากที่สุด

1.51 – 2.5 เท่ากับ มีความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมน้อยมาก

2.51 – 3.5 เท่ากับ มีความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมน้อย

3.51 – 4.5 เท่ากับ มีความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมปานกลาง

4.51 – 5.5 เท่ากับ มีความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมมาก

5.51 – 6.0 เท่ากับ มีความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมมากที่สุด

3) นำแบบวัดเจตคติที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบภาษา และความครอบคลุมในด้านต่างๆ เช่น ข้อคำถาม ที่กำหนดไว้แล้วนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอ

4) นำแบบวัดเจตคติต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน ที่ปรับปรุงจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน (รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในภาคผนวก ก) เพื่อตรวจสอบคุณภาพหาความตรงตามเนื้อหาจากค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/
จุดประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนผลการตัดสินข้อคำถามของผู้ทรงคุณวุฒิ

N คือ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้าค่า $IOC > 0.5$ ถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องสามารถวัดได้

ถ้าค่า $IOC < 0.5$ ถือว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องไม่สามารถวัดได้

(วรรณิ แกมเกตุ, 2551)

จากการตรวจคุณภาพเครื่องมือของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าแบบวัดทั้งฉบับมีค่าดัชนี IOC สูงกว่า 0.5 และผู้วิจัยปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

- 1) การปรับข้อคำถามให้สั้นและกระชับมากขึ้น
- 2) การปรับข้อคำถามให้เข้าใจง่ายและชัดเจนขึ้น
- 3) การปรับข้อคำถามที่เน้นให้เป็นการวัดเจตคติทั้งหมด

จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบค่า IOC แล้วไปทดลองใช้ เครื่องมือกับนักเรียนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 45 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงแบบ ความสอดคล้องภายใน (Measure of Internal Consistency) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคที่มีค่าสูงกว่า 0.7

สามารถนำไปใช้ได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของข้อคำถามมีค่าดังต่อไปนี้

3.1) ด้านเชื้อชาติมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ 0.70

3.2) ด้านศาสนามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ 0.78

3.3) ด้านเชื้อชาติมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ 0.78

3.4) แบบวัดทั้งหมดมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ 0.8

4) นำแบบวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มทดลอง ทั้งก่อนและหลังการทดลอง

4.1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interviews) ชนิดมีโครงสร้าง ความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนโดยใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มีผลคะแนนความเข้าใจอันดีต่อความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนหลังเรียนสูงโดยมีขั้นตอนการสร้าง การหาคุณภาพเครื่องมือและการนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บข้อมูลดังนี้

1) ศึกษาหลักการและแนวทางปฏิบัติในการเจตคติจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2) สร้างแบบโครงสร้างคำถามแบบสัมภาษณ์ความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน โดยยึดตามแนวข้อคำถามจากแบบวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยมีประเด็นคำถามหลักตามโครงสร้างข้อคำถามดังต่อไปนี้

1. นักเรียนมีความเข้าใจในด้าน เชื้อชาติ หรือศาสนา หรือวัฒนธรรมประเทศ.....อย่างไรก่อนเรียน

2. เมื่อได้เรียนวิชานี้แล้วนักเรียนมีความเข้าใจเปลี่ยนไปอย่างไร จากก่อนเรียน

3. การเรียนวิชานี้แตกต่างจากการเรียนวิชาสังคมศึกษาอื่นๆ อย่างไร

4. การเรียนวิชานี้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ดี ระหว่างเชื้อชาติ หรือศาสนา หรือวัฒนธรรมในประเทศอื่นๆ หรือในประชาคมอาเซียนอย่างไร

5. กิจกรรมในการเรียนการสอนส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

อย่างไรบ้าง

3) นำแบบสัมภาษณ์ความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนที่ปรับปรุงจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน (รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในภาคผนวก ก) เพื่อตรวจสอบคุณภาพหาความตรงตามเนื้อหาจากค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/
จุดประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนผลการตัดสินข้อคำถามของผู้ทรงคุณวุฒิ

N คือ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้าค่า $IOC > 0.5$ ถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องสามารถวัดได้

ถ้าค่า $IOC < 0.5$ ถือว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องไม่สามารถวัดได้

(วรรณิ แกมเกตุ, 2551)

จากการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าทุกข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนี IOC สูงกว่า 0.5 และผู้วิจัยได้นำคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงโดยปรับข้อคำถามให้สั้นและกระชับมากขึ้น

4) นำแบบสัมภาษณ์ความเข้าใจอันดีต่อความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนซึ่งได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มทดลองที่มีคะแนนเจตคติแตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังเรียนสูงหลังการทดลอง ซึ่งใช้เกณฑ์การเลือกคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าเจตคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมากกว่า 1 ระดับ ผลปรากฏว่ามีจำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลือกมาสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

- 1) ด้านเชื้อชาติจำนวน 8 คน
- 2) ด้านศาสนาจำนวน 6 คน
- 3) ด้านวัฒนธรรมจำนวน 7 คน
- 4) ด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมรวมกัน จำนวน 2 คน

4.2 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้การลอคคิตตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1) ศึกษาแนวและวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาอาเซียนศึกษา

2) ศึกษาการ และวิเคราะห์จัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษาตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ ASEAN Curriculum Sourcebook และข้อเสนอแนะของ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เรื่อง มโนทัศน์การสอนเรื่องประชาคมอาเซียน

3) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

4) ศึกษาแนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การลอคคิตตามแนวพหุวัฒนธรรมศึกษา และการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อลอคคิต และวิเคราะห์เชื่อมโยงจากแนวคิดไปสู่การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

5) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้การลอคคิตตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา จำนวน 13 แผน 14 คาบ จำนวน 9 สัปดาห์ และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีโครงสร้างดังต่อไปนี้

5.1) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1. ใครเป็นใคร ในอาเซียน จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 คาบ ประกอบไปแผนการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

5.1.1) กำเนิดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 1

5.1.2) กำเนิดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2

5.1.3) กำเนิดประชาคมอาเซียน

5.1.4) ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ อาเซียน

5.1.5) อาเซียน ความเท่าเทียม และความยั่งยืน

5.2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2. อาเซียนมีอะไร จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 คาบ ประกอบไปแผนการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

5.2.1) ความเชื่อ ศาสนาในอาเซียน

5.2.2) มรดกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 1

5.2.3) มรดกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2

ได้

5.2.4) อาหารและ เครื่องแต่งกายเอเชียตะวันออกเฉียง

5.2.5) วัฒนธรรมร่วมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

5.2.6) การดูแลรักษาวัฒนธรรมร่วมกันในอาเซียน

5.3) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3.เราจะอยู่ร่วมกันอย่างไร จำนวน 2

แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 คาบ ประกอบไปแผนการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

5.3.1) อาเซียนและโลก

5.3.2) เราจะอยู่ร่วมกันอย่างไร

6) นำแผนการจัดการเรียนรู้การลอคติดตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 (รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในภาคผนวก ก) ท่านเพื่อตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ ความตรงตามเนื้อหาสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ ความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้กับมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551 ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับกิจกรรมการลอคติดตามพหุวัฒนธรรมศึกษา การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยการหาค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/
จุดประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนผลการตัดสินข้อคำถามของผู้ทรงคุณวุฒิ
N คือ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้าค่า $IOC > 0.5$ ถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้

ถ้าค่า $IOC < 0.5$ ถือว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องไม่สามารถ

นำไปใช้ได้ (วรรณิ แกมเกตุ, 2551)

จากการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏว่าแผนการจัดการเรียนรู้การลอคติดตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าดัชนี IOC สูงกว่า 0.5

7) นำแผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้การลอคติดตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษามาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีข้อแนะนำซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) การปรับเนื้อหาและโมทศน์ให้มีความเหมาะสมและทันสมัย
กับประเด็นการลอคคิตต่อเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2) การปรับปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาในแต่ละคาบ
- 3) การปรับปรับการใช้คำศัพท์ให้ถูกต้องแลเป็นระบบ
- 8) นำแผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้การลอคคิตตามแนวคิดพหุ
วัฒนธรรมศึกษาที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 2 แผน ไป
ทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4
โรงเรียนศึกษานารีจำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 50 คน ปรากฏว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้าง
ขึ้นมีความเหมาะสมในเรื่ององเวลาในแต่ละคาบ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 9) นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้การลอคคิตตามแนวคิด
พหุวัฒนธรรมศึกษาไปทดลองกับนักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 14 คาบเป็นเวลาทั้งหมด 9 สัปดาห์
โดยมีระยะเวลาในการทดลองคือ วันที่ 22 กรกฎาคม - 16 กันยายน พ.ศ. 2556

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 11.5 for windows ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจอันดีต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา
และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนโดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเจตคติ ความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา
และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนโดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน
(dependent sample t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเจตคติจากการสัมภาษณ์ (Interviews) ความเข้าใจในความหลากหลาย
ทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content
Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่องผลของการใช้กิจกรรมลวดคติดตามแนวคิดหุ้พัฒนธรรมศีกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยก่อนการทดลอง (Pre-Experimental Research) โดยการทดลองแบบหนึ่งกลุ่มวัดสองครั้ง (The One-Group Pretest-Posttest) มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ

1. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนระหว่างก่อนสอนและหลังสอนโดยใช้กิจกรรมการลวดคติดตามแนวคิดหุ้พัฒนธรรมศีกษา

2. เพื่อศีกษาการเปลี่ยนแปลงของความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการลวดคติดตามแนวคิดหุ้พัฒนธรรมศีกษา

โดยสามารถแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 วิเคราะห์เจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

- ตอนที่ 2 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

- 1.1 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมโดยการเปรียบเทียบทั้งสามด้านคือ ด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กลุ่มทดลอง	$\bar{x}$	S.D.	t-test
ก่อนทดลอง	4.38	0.57	0.009*
หลังทดลอง	4.61	0.54	

*P < 0.05

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าก่อนการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 คะแนน ส่วนหลังการทดลองคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนก่อนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 เมื่อทดสอบความแตกต่างคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนโดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) มีค่าเท่ากับ 0.009 (t-test < .05) พบว่าก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

1.2 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมโดยการเปรียบเทียบจำแนกเฉพาะรายด้าน

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กลุ่มทดลอง	$\bar{x}$	S.D.	t-test
ก่อนทดลอง	4.00	0.66	0.003*
หลังทดลอง	4.36	0.66	

*P < 0.05

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าก่อนการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติในประชาคมอาเซียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 คะแนน ส่วนหลังการทดลองคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ

ในประชาคมอาเซียนก่อนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 เมื่อทดสอบความแตกต่างคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติในประชาคมอาเซียนโดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) มีค่าเท่ากับ 0.003 ($t\text{-test} < 0.05$) พบว่าก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านศาสนาในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กลุ่มทดลอง	$\bar{x}$	S.D.	t-test
ก่อนทดลอง	4.69	0.64	0.078
หลังทดลอง	4.86	0.62	

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าก่อนการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางศาสนาในประชาคมอาเซียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 คะแนน ส่วนหลังการทดลองคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางศาสนาในประชาคมอาเซียนก่อนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 เมื่อทดสอบความแตกต่างคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางศาสนาในประชาคมอาเซียนโดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) มีค่าเท่ากับ 0.078 ($t\text{-test} > 0.05$) พบว่าก่อนและหลังการทดลองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กลุ่มทดลอง	$\bar{x}$	S.D.	t-test
ก่อนทดลอง	4.45	0.62	0.082
หลังทดลอง	4.61	0.59	

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าก่อนการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 คะแนน ส่วนหลังการทดลองคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนก่อนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 เมื่อทดสอบความแตกต่างคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนโดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) มีค่าเท่ากับ 0.082 ($t\text{-test} > 0.05$) พบว่าก่อนและหลังการทดลองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์

ประกอบได้ด้วยสองส่วน ได้แก่ การสัมภาษณ์ในส่วนที่เป็นเนื้อหาซึ่งประกอบไปด้วยคำถาม 4 คำถาม ได้แก่ 1. นักเรียนมีความเข้าใจในด้าน เชื้อชาติ หรือศาสนา หรือวัฒนธรรมประเทศ...อย่างไรก่อนเรียน 2. ได้เรียนวิชานี้แล้วนักเรียนมีความเข้าใจเปลี่ยนไปอย่างไรจากก่อนเรียน 3. การเรียนวิชานี้แตกต่างจากการเรียนวิชาสังคมศึกษาอื่นๆ อย่างไร 4. การเรียนวิชานี้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ดี ระหว่างเชื้อชาติ หรือศาสนา หรือวัฒนธรรมในประเทศนั้นๆ หรือในประชาคมอาเซียนอย่างไร และส่วนที่สองเป็นการสัมภาษณ์ในส่วนที่เป็นกิจกรรม ซึ่งประกอบไปด้วยคำถามดังต่อไปนี้ กิจกรรมในการเรียนการสอนส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไรบ้าง

1. ส่วนที่หนึ่งการสัมภาษณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ซึ่งจากการให้สัมภาษณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างนั้นสามารถวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างได้เป็นประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) กลุ่มตัวอย่างมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมน้อย

ตารางที่ 9 แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านเนื้อหาก่อนเรียน

ประเด็นจากการสัมภาษณ์	ความถี่ของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ (คน)
ก่อนเรียนมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียนน้อย	15/18
ก่อนเรียนรู้ว่าประเทศไทยชอบดูถูกประเทศอื่นๆ และมีบางประเทศดูถูกประเทศไทยเช่นกัน	12/18
ก่อนเรียนรู้ว่าประเทศในอาเซียนมีความหลากหลาย แต่ไม่ทราบมาก่อนว่าในแต่ละประเทศก็มีความหลากหลายเช่นกัน	4/18

2) ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น จากการที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้นจากกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านเนื้อหาหลังเรียน

ประเด็นจากการสัมภาษณ์	ความถี่ของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ (คน)
มีการเปิดใจให้กว้างขึ้นกับประเทศอื่นๆ ในประชาคมอาเซียน	10/18
ทราบว่า การปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นๆ วัฒนธรรมอื่นๆ ศาสนาอื่นๆ ที่มีความแตกต่างกันก็จะทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง	4/18

3) จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านคะแนนเจตคติสูงด้านเชื้อชาติจำนวน 8 คน ปรากฏว่ามีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 คน แสดงความคิดเห็นว่า “ก่อนเรียนไม่ชอบกลุ่มประเทศพม่า ลาว เขมร แต่หลังจากเรียนแล้วกลุ่มตัวอย่างก็รู้ว่าคนชาติอื่นๆ เป็นคนเช่นเดียวกันกับเราทำให้เข้าใจคนเหล่านั้นได้มากขึ้น รับผิดชอบมากขึ้น

2. ประเด็นการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างซึ่งสามารถวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ประเด็นการพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกันจากกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 11 แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านกิจกรรมในประเด็นพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกัน

ประเด็นจากการสัมภาษณ์	ความถี่ของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ (คน)
ทำให้รู้จักและคุยกับเพื่อนมากขึ้น ได้ช่วยเหลือกันทำงาน	6/18
การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ได้ดีขึ้น และคุ้นเคยกันมากขึ้น	4/18
ช่วยให้มีทัศนคติที่เกี่ยวกับทางด้านเชื้อชาติ มีความมั่นใจที่จะทำงานร่วมกันผู้ที่เป็นชาวต่างชาติ	3/8 (เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติด้านเชื้อชาติสูง)
ช่วยเพิ่มทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการทำงานระหว่างคนที่มีศาสนาที่แตกต่างกัน	3/6 (เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติด้านศาสนาสูง)

2) ประเด็นการใช้กระบวนการคิดในการปรับเปลี่ยนเจตคติจากกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 12 แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านกิจกรรมในประเด็นการใช้กระบวนการคิดในการปรับเปลี่ยนเจตคติจากกิจกรรมการเรียนรู้

ประเด็นจากการสัมภาษณ์	ความถี่ของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ (คน)
กิจกรรมที่ใช้ทดลองนั้นทำให้กลุ่มตัวอย่างได้ใช้ความคิดมากขึ้น	13/18

ประเด็นจากการสัมภาษณ์	ความถี่ของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ (คน)
กระบวนการคิดในกิจกรรมนั้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงเจตคติไปในทิศทางที่ดีขึ้น	8/18

3) ประเด็นการพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 13 แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านกิจกรรมในประเด็นการพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้

ประเด็นจากการสัมภาษณ์	ความถี่ของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ (คน)
กิจกรรมที่นำมาใช้ทดลองนั้นมีความกดดันและความเครียดต่อผู้เรียนน้อย	16/18 คน
ห้องเรียนที่ปลอดภัย ไม่กดดัน ไม่เครียด ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น มีความมั่นใจในการเรียนรู้อย่างมาก	10/18

4) ประเด็นเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นจากการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 14 แสดงการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้านกิจกรรมในประเด็นเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นจากการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

ประเด็นจากการสัมภาษณ์	ความถี่ของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ (คน)
กิจกรรมสถานการณ์จำลอง การเผชิญสถานการณ์มี มีส่วนช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในทิศทางที่ดีขึ้น	10/18
กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อยช่วยให้ผู้เรียนได้มีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น	7/18
กิจกรรมบทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง มีส่วนช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในทิศทางที่ดีขึ้น	4/18
กิจกรรมการแสดงละคร ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น เรียนรู้ได้ดีมากขึ้น	2/18
ทำให้เห็นผลเสียของการไม่เข้าใจกันมากขึ้น	2/18
กิจกรรมที่เพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น รู้จักเปิดใจกว้างมากขึ้น เพราะต้องอยู่กับคนที่แตกต่างกันมากขึ้น	4/18

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะงานวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ผลของการใช้กิจกรรมลวดคติดตามแนวคิดพุทธวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อเจตคติ ความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนระหว่างก่อนสอนและหลัง สอนโดยใช้กิจกรรมการลวดคติดตามแนวคิดพุทธวัฒนธรรมศึกษา 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของ ความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียน ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการลวดคติดตามแนวคิดพุทธวัฒนธรรมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ นักเรียนระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศึกษานารี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 48 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ 1) แบบวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน 2) แบบสัมภาษณ์ความเข้าใจในความหลากหลาย ทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน และเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การลวดคติดตามแนวคิดพุทธวัฒนธรรมศึกษาจำนวน 13 แผน ระยะเวลาในการทดลองจำนวน 13 แผน 14 คาบ 9 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s) ทดสอบค่า t (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปราย และเสนอแนะแนวทางได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 วิเคราะห์เจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และ วัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t แบบ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) พบว่านักเรียนมีเจตคติความเข้าใจอัน ดีต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนก่อนและหลังการ ทดลองมีความแตกต่างกันโดยมีเจตคติสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content

Analysis) จากการสัมภาษณ์พบว่า การเปลี่ยนแปลงเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมเกิดจากการได้เรียนรู้เนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับความแตกต่าง หลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม จากการได้ฝึกทักษะทางสังคมมากขึ้น มีกระบวนการคิดและการเรียนรู้จากมุมมองของผู้อื่น โดยผ่านการจัดกิจกรรมตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาโดย ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงละคร การใช้บทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กรณีตัวอย่าง และการเผชิญสถานการณ์

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อค้นพบจากการวิจัยตามจุดประสงค์ข้อที่หนึ่งคือ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีเจตคติความเข้าใจอันดีต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนมาก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันโดยมีเจตคติสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้อาจเกิดจากการที่ผู้เรียนนั้นได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนมากขึ้น และกิจกรรมต่างๆที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเจตคติทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมจากการจัดเนื้อหาสาระในรายวิชาอาเซียนศึกษาที่เน้นความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ตามที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Banks and Banks (2005) ที่กล่าวถึง การเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา ต่อกลุ่มชน ศาสนา และวัฒนธรรม ของผู้เรียนนั้นต้องบูรณาการเนื้อหา (Content) ที่แตกต่างหลากหลายในมุมมองที่ดีของกลุ่มชนต่างๆเข้าไปด้วย ซึ่งในส่วนเนื้อหาของเนื้อหานั้นผู้วิจัยได้จัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาชาติ (กระทรวงศึกษา, 2551) และ ASEAN Curriculum Sourcebook ASEAN, <http://www.asean.org/resources/publications/aseanpublications>) รวมทั้งข้อเสนอแนะของวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2554) เรื่อง มโนทัศน์การสอนเรื่องประชาคมอาเซียน ในการประชุมสมาคมครูสังคมศึกษา พ.ศ. 2554 ที่ได้ให้คำแนะนำในการจัดเนื้อหา และมโนทัศน์เกี่ยวกับการจัดอาเซียนศึกษาไว้ ว่าต้องเน้นความแตกต่างหลากหลายของประเทศต่างๆ การเคารพซึ่งกันและกัน และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ได้ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเห็นได้จากตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ของผู้เรียนที่ อาทิ “ได้รู้ว่าอาเซียนก็มีความหลากหลาย มีคนหลากหลาย ประเทศเราก็หลายหลาย แต่เราไม่เคยนึกมาก่อน” “ก่อนเรียนไม่ชอบพม่า ลาว เขมร

แต่หลังจากเรียนแล้วก็รู้ว่าเค้าเป็นคนเหมือนกันกับเรานี้แหละ เราก็เหมือนกันเขา รับผิดชอบมากขึ้น” “ก็แค่ศาสนาไม่เหมือนกัน เราทำงานด้วยกันได้ เราไม่ไปลบหลู่เค้าก็โอเคแล้ว” และการลดอคติ (Prejudice reduction) โดยใช้กิจกรรมการลดอคติซึ่งประกอบไปด้วย การพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม การเพิ่มซับซ้อนในการใช้สติปัญญา การพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง และการเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น อันช่วยให้ผู้เรียนได้ลดอคติลง และยังช่วยพัฒนาทัศนคติในแง่บวกให้แก่ผู้เรียนจากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง เช่น “เรียนกับครูแล้วได้คิดมากขึ้น ใช้ความคิดมากขึ้น” “พอได้คิดแล้วก็รู้ว่าเขาก็เหมือนกันเรา” “มันทำให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรามากขึ้น รู้มุมมองของคนอื่นมากขึ้น” ซึ่งจากการทดลองโดยใช้เครื่องมือดังกล่าวในช่วงต้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของผู้เรียนตามที่สมจิตรา เรืองศรี (ม.ป.ป.) กล่าวว่าเจตคติเกิดจากการเรียนรู้ในสิ่งที่ได้ปฏิสัมพันธ์มา ถ้าเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นมีคุณค่าก็จะมีเจตคติดีต่อสิ่งนั้น และกระบวนการการเปลี่ยนแปลงอคติที่ได้รับอิทธิพลหรือพฤติกรรมต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านั้นเห็นว่าเหมาะสมกับระบบค่านิยมที่มีอยู่ในตัวของเขาเอง

ในส่วนของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งลดอคตินั้นผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยลดอคติตามแนวคิดของ Kenneth, Averil and Phillip (2010) ซึ่งประกอบไปด้วย การพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม 2. การเพิ่มซับซ้อนในการใช้สติปัญญา 3. การพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง และ 4. การเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น ในส่วนที่ 1. กิจกรรมที่มีส่วนช่วยในการเพิ่มทักษะทางสังคม การเพิ่มกระบวนการคิด การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้และการเรียนรู้ที่จะเข้าใจผู้อื่นซึ่ง Johnson and Johnson (1994 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2551) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะทางสังคมเพิ่มมากขึ้น มีความสัมพันธ์การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนรู้มากขึ้น มีการพัฒนาทักษะทางการคิดมากขึ้น สอดคล้องกับ Allport (1954 อ้างถึงใน Banks and Banks, 2005) ที่กล่าวว่า การช่วยนักเรียนพัฒนาทัศนคติเชิงบวกนั้นจะต้องประกอบไปด้วยประกอบได้ด้วย การร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน

การจัดกิจกรรมการพัฒนากระบวนการคิดในชั้นเรียนนั้นเป็นการจัดกิจกรรมที่ช่วยฝึกที่มีกระบวนการขั้นตอนของการตัดสินใจโดยเฉพาะการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งมีลักษณะไม่เป็นการตัดสินใจอย่างเร่งด่วน และขณะเดียวกันจะมีการตั้งคำถาม วิเคราะห์ การคัดกรองและประเมินข้อมูล และยังเป็นการเปิดแนวทางการคิดในลักษณะต่างๆ ที่แตกต่างกัน อันจะนำไปสู่การแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผลมากกว่าเดิม เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545) ซึ่งกระบวนการคิดเหล่านี้จะมีส่วนช่วยยับยั้งอคติที่มีของผู้เรียน (Kenneth, Averil and Phillip, 2010)

รวมทั้งประเด็นการเรียนรู้ที่จะเข้าใจชนชาติอื่นๆจากมุมมองที่หลากหลาย จากกิจกรรมตามแนวคิดพุทธวัฒนธรรมศึกษา อาทิ บทบาทสมมติ การอภิปราย สถานการณ์จำลอง การเผชิญ

สถานการณ์ นั้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ผู้อื่นจากมุมมองที่หลากหลายทำให้เกิดความเข้าใจชนชาติมากขึ้น (ทีศนาแชนมณี, 2554; Kenneth, Averil and Phillip, 2010)

นอกจากนี้จากผลวิจัยยังมีข้อค้นพบว่าเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเจตคติเป็นรายด้านนั้นพบว่ามีความเห็นด้านเชื้อชาติเท่ากันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะนักเรียนไทยส่วนใหญ่มีประสบการณ์เดิมจากการเรียนในแบบเรียนที่เน้นความเป็นชาตินิยมมองตนเองเป็นศูนย์กลาง (สุนทร ชุตินทรานนท์, 2551) โดยเฉพาะในวิชาประวัติศาสตร์ที่บรรจุเนื้อหาที่มีความลำเอียง และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย ไม่ว่าจะเป็น พม่า ลาว กัมพูชา (สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ, 2552; มิตรชัย กุลแสงเจริญ บก., 2554; เขียน อธิระวิทย์ อติศร เสมอแก้ว และ ทานตะวัน มโนรมย์, 2554; มัทนียา พงษ์สุวรรณ, 2547) ซึ่งอคติเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่รอบตัวคนไทยทั้งสิ้น ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการรวมเป็นประชาคมอาเซียนที่มีประชากรแตกต่างหลากหลายมากขึ้น (อมรา พงศาพิชญ์, 2541) จึงเห็นได้ว่าคนไทยเกิดอคติต่อเพื่อนบ้านจากการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่บรรจุเนื้อหาที่เน้นความยิ่งใหญ่ของชาติไทยเป็นสำคัญ และเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมที่ได้ให้ความสำคัญกับความแตกต่างหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งด้านความคิดและมุมมองที่ต่างออกไป ซึ่งไม่ได้เน้นเฉพาะความยิ่งใหญ่ของประเทศไทยและความรู้สึกชาตินิยมและการจัดกิจกรรมการลดอคติที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้นจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติในทางบวก ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการลดอคติต่อตัวผู้เรียน

ประเด็นที่ 2 ผลการวิจัยตามจุดประสงค์ข้อที่สองที่ค้นพบคือ การเปลี่ยนแปลงเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่เพิ่มขึ้น 1 ระดับอย่างชัดเจนจากการวัดเจตคตินั้น เกิดจากการได้เรียนรู้เนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ได้ให้ความสำคัญกับความแตกต่างหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งด้านความคิดและมุมมองที่ต่างออกไป ซึ่งไม่ได้เน้นเฉพาะความยิ่งใหญ่ของประเทศไทยและความรู้สึกชาตินิยมที่ผู้วิจัยได้จัดสร้างขึ้นนั้นทำให้เห็นว่าการเรียนรู้เนื้อหาที่แตกต่างหลากหลายไปจากเดิมนั้นก็มีส่วนสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ซึ่งเห็นได้จากประเด็นการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างดังที่ปรากฏในการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติสูงดังตัวอย่างที่ปรากฏดังต่อไปนี้ “ก่อนเรียนมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียนน้อย” “ก่อนเรียนรู้ว่าประเทศไทยชอบดูถูกประเทศอื่นๆ และมีบางประเทศดูถูกประเทศไทยเช่นกัน” “ก่อนเรียนรู้ว่าประเทศในอาเซียนมีความหลากหลาย แต่ไม่ทราบมาก่อนว่าในแต่ละประเทศก็มีความหลากหลายเช่นกัน” “มีการเปิดใจให้กว้างขึ้นกับประเทศอื่นๆ ในประชาคมอาเซียน” “ทราบว่าการปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ๆ วัฒนธรรมอื่น ๆ ศาสนาอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกันก็จะทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง” จากการให้สัมภาษณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าก่อนได้รับการเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ของผู้วิจัยนั้นกลุ่มตัวอย่างมีความรู้พื้นฐานน้อยเกี่ยวกับภูมิภาคอาเซียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่ง

เมื่อได้รับการทดลองทำให้เรียนรู้ข้อมูลเพิ่มมากขึ้นจากเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้จัดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่ดีซึ่งสอดคล้องกับ Banks and Banks (2005) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา ต่อกลุ่มชน ศาสนา และวัฒนธรรม ของผู้เรียนนั้นต้องบูรณาการเนื้อหา (Content) และการลดอคติ (Prejudice reduction) ซึ่งการลดอคตินั้นผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการลดอคติตามแนวคิดของ Kenneth, Averil and Phillip (2010) ซึ่งประกอบไปด้วย. การพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม 2. การเพิ่มซับซ้อนในการใช้สติปัญญา 3. การพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง และ 4. การเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น

จากการวิเคราะห์การให้สัมภาษณ์พบว่าการพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนั้นทำให้ผู้เรียนคุ้นเคยกันมากขึ้น และพัฒนาทักษะการทำงานกับผู้อื่นรวมถึงเจตคติในการทำงานกับคนที่มีความแตกต่างได้มากขึ้น เห็นได้จากประเด็นการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง เช่น “การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ได้ดีขึ้น และคุ้นเคยกันมากขึ้น” “ช่วยให้มีทัศนคติที่เกี่ยวกับทางด้านเชื้อชาติ มีความมั่นใจที่จะทำงานร่วมกันผู้ที่เป็นชาวต่างชาติ” “ช่วยเพิ่มทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการทำงานระหว่างคนที่มีความเชื่อที่แตกต่างกัน”

ในประเด็นของการเพิ่มความซับซ้อนในการใช้สติปัญญานั้นปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ผู้วิจัยได้จัดสร้างขึ้นนั้นทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดมากขึ้น และกระบวนการคิดนั้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้นได้ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้ “กระบวนการคิดในกิจกรรมนั้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงเจตคติไปในทิศทางที่ดีขึ้น” “กิจกรรมที่ใช้ทดลองนั้นทำให้กลุ่มตัวอย่างได้ใช้ความคิดมากขึ้น”

ประเด็นกิจกรรมที่ช่วยการพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเองนั้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น เห็นได้จากความคิดเห็นจากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้ “กิจกรรมที่นำมาใช้ทดลองนั้นมีความกดดันและความเครียดต่อผู้เรียนน้อย” “ห้องเรียนที่ปลอดภัยไม่กดดัน ไม่เครียด ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น มีความมั่นใจในการเรียนรู้มากขึ้น” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าห้องเรียนที่เปิดกว้างให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นมากขึ้น ผู้เรียนรู้สึกไม่กดดัน มีความมั่นใจในการเรียนรู้มากขึ้น มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและช่วยพัฒนาเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ได้

ในส่วนของการเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นนั้นจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างพบว่า “กิจกรรมสถานการณ์จำลอง การเผชิญสถานการณ์มี มีส่วนช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในทิศทางที่ดีขึ้น” “กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อยช่วยให้ผู้เรียนได้มีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น” “กิจกรรมบทบาทสมมุติ กรณีตัวอย่าง มีส่วนช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในทิศทางที่ดีขึ้น” “กิจกรรมการแสดงละคร ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น เรียนรู้ได้ดีมากขึ้น” จะเห็นได้ว่ากิจกรรมในข้างต้นนั้นมีส่วนสำคัญในการเพิ่มมุมมองที่หลากหลายของผู้เรียนในเรื่องเชื้อชาติ

ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มีการเพิ่มเจตคติของผู้เรียน นอกจากนี้ความคิดเห็นอื่น ได้แก่ “กิจกรรมที่เพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นรู้จักเปิดใจกว้างมากขึ้น เพราะต้องอยู่กับคนที่แตกต่างกันมากขึ้น” “ทำให้เห็นผลเสียของการไม่เข้าใจกันมากขึ้น” จากประเด็นดังกล่าวพบว่าทำให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับความแตกต่างหลากหลายมากขึ้นซึ่งส่งผลต่อเจตคติที่เปลี่ยนแปลงมากกว่า 1 ระดับอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่สมจิตรา เรืองศรี (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดจากกระบวนการการเปลี่ยนแปลงอคติที่ได้รับอิทธิพลหรือพฤติกรรมต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านั้นเห็นว่าเหมาะสมกับระบบค่านิยมที่มีอยู่ในตัวของเขาเอง

อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้เลือกสำหรับการทดลองครั้งนี้เป็นนักเรียนหญิงทั้งหมด ซึ่งอาจมีความรู้สึก หรือเจตคติที่แตกต่างออกไปจากนักเรียนกลุ่มที่มีทั้งหญิงและชาย หรือนักเรียนที่เป็นชายทั้งหมดได้

จากการอภิปรายในข้างต้นจะเห็นได้ว่าการลดอคติของผู้เรียนนั้นไม่ได้เกิดจากเนื้อหาที่มีความแตกต่างหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่บรรจุลงไป ในรายวิชาที่สอนเท่านั้น กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผลต่อการลดอคติตามแนวทางของพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ผู้สอนจัดขึ้น สำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนก็เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนลดอคติได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเพื่อการลดอคตินั้นควรจะต้องจัดให้มีทั้งเนื้อหาที่ไม่มีความลำเอียง และกิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะทางสังคม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าใจมุมมองของผู้อื่นอย่างหลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

สำหรับครูผู้สอน

1. สามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปปรับใช้ในห้องเรียนที่สอนวิชาอาเซียนศึกษา หรือวิชาประวัติศาสตร์ หรือในรายวิชาอื่นๆ ที่เน้นการลดอคติได้
2. การจัดการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมต่อประเทศอื่นๆ นั้นจะต้องมีการบรรจุเนื้อหาพื้นฐานของประเทศนั้นๆ ไว้ในรายวิชาหรือหลักสูตร พร้อมทั้งมีกิจกรรมที่ช่วยฝึกทักษะทางสังคม การพัฒนาการคิด การเรียนรู้จากมุมมองต่างๆ

3. ครูผู้สอนควรเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในกิจกรรมที่สอดคล้องกับ พหุวัฒนธรรมศึกษาและการใช้ชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ในอนาคต เช่น การเตรียมผู้เรียนให้พร้อมกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น การฝึกการคิดขั้นสูง
4. สามารถนำกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปปรับใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในกิจกรรมนอกห้องเรียนได้ เช่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดค่าย เป็นต้น

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารควรสนับสนุนนโยบายการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนให้เน้นให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในประชาคมอาเซียนโดยเน้นการพัฒนาความคิดและเจตคติเป็นเป้าหมายที่สำคัญ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเชิงทดลองแบบสองกลุ่มวัดสองครั้งเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษากับการสอบแบบปกติ
2. ควรมีการทำวิจัยเชิงทดลองในโรงเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติศาสนาและวัฒนธรรมที่แท้จริง เช่น โรงเรียนบริเวณชายแดน โรงเรียนนานาชาติ เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับระดับจิตพิสัย ระดับพุทธิพิสัย หรือระดับทักษะรูปในแบบอื่นๆ เช่น เจตคติระดับที่ลึกซึ้ง ค่านิยม ระดับความรู้ความคิดที่สูงขึ้น
4. ควรศึกษาเพิ่มเติมในตัวแปรที่แตกต่างมากขึ้นในด้านการจัดลักษณะบทเรียน ระยะเวลา และกลุ่มตัวอย่าง เช่น ระยะเวลาในการทดลองที่ยาวนานขึ้น การทดลองโดยใช้รูปแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ การเปลี่ยนแปลงระดับกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มตัวอย่างในชั้นประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาตอนต้น
5. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอคติที่สำคัญระหว่างประชากรในประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และหาทางลดอคติเหล่านี้

รายการอ้างอิง

- Abrams, D. (2010). Processes of prejudice: Theory, evidence and intervention. *Equality and Human Rights Commission Research report*, 56.
- Allport, G. D. (1958). *The nature of prejudice*. New York: Doubleday & Company, Inc.,
- ASEAN. *ASEAN Curriculum Sourcebook*. Retrieved from <http://www.asean.org/resources/publications/aseanpublications/item/asea>.
- Banks, J. A. (1994). *An Introduction to Multicultural Education*. United States: Allyn and Bacon.
- Banks, J. A., & Banks, C. A. M. . (2005). *Multicultural Education Issue and Perspectives*. United States: John Wiley & Sons, Inc.,
- Bennet, N. (1995). *Managing Professional Teachers Middle Management in Primary and Secondary Schools*. United Kingdom: SAGE Publications Ltd.,
- Brauer, M. , & Er-rafiy, A. (2011). Increasing perceived variability reduces prejudice and discrimination. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47, 871–881.
- Choi-Pearson, C., Castillo, L. , & Maples, M. F. (2004). Reduction of Racial Prejudice in Student Affairs Professionals. *NASPA Journal*, 42(1).
- Cortes, C. E. (1996). *The Children Are Watching: How the Media Teach About Diversity*. New York: Teachers College Press.
- Department of Economic and Social Affairs Population Division, United Nations. (2009). "World Population Prospects, Table A.1". United Nations.
- Dewey, John. (1933). *How to think: a restatement of the relation of reflective thinking to the educative*. Boston: D.C. Heath.
- Grant, C. A., & Landson, B. G. (1997). *Dictionnary of multicultural Education*. Phoenix, Arizona: Oryx Press.
- John, R. L. (1974). *Teaching social studies in the elementary school*. United States: Free Press.
- Johnson, D.W., & Johnson, R. (1994). *Leading the cooperative school*. Editna MN: InteractionBook.
- Kenneth, C., Averil, M., & Phillip, S. (2010). *Human Diversity in Education an Integrative Approach* United States: McGraw-Hill.
- Lawrence, D. (1988). *Enhancing Self-esteem in the classroom*. Great Britain: St Edmundsbury Press.
- Lawson, T. J., McDonough, T. A., & H., Bodle J. (2010). Method and Techniques Confronting Prejudiced Comments: Effectiveness of a Role-Playing Exercise. *Teaching of Psychology*(37), 257–261.

- Lynch, James. (1986). *Multicultural education : principles and practice*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Miller-Lachman, L., & Taylor, L. S. (1995). *Educating Children in a Diverse Society*. United States: Thomson Delmar Learning.
- Mitchell, B. M. , & Salsbury, R. E. (1999). *Encyclopedia of multicultural Education*. United States: Greenwood Press.
- Panitz, T. (1996). *A Definition of Collaborative vs Cooperative Learning*.
- Peggy, M. (2006). *Interactive phases of personal and curricular re-vision with regard to race*. Washington, D.C.: National Education Association.
- Ponterotto, J. G., Utsey, S. O., & Pendersen, P. B. (2006). *Preventing prejudice a guide for councilors, educators and parents*. United states: Sage Publications Inc.,.
- Shaftel, F. R., & Shaftel, G. A. (1970). *People in Action: Role-playing and Discussion Photographs for Elementary Social Studies; Teacher's Guide*. United states: Holt, Rinehart and Winston, .
- Sharan, Shlomo, & Shachar, Hana. (1988). *Language and learning in the cooperative classroom*. New York: Opringer-Verlag.
- Slavin, R. E. (1995). *Cooperative Learning*. USA: Allyn and Bacon.
- Taylor, J. L. , & Walford, R. (1972). *Simulation in the Classroom*. New York: Penguin Books.
- Tiansame, T. (1972). *A Model for Pre-service Teacher Training in Human Relations for Thailand*. Arizona State University: Educational foundations.
- Wright, A. N., & Tolan, J. (2009). Prejudice Reduction Through Shared Adventure: A Qualitative Outcome Assessment of a Multicultural Education Class. *Journal of Experiential Education*, 32(2), 137–154.
- กรมอาเซียน. ประชาคมอาเซียน. Retrieved from <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/organize-Document-1808.pdf>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). *ผู้ชนะสิบคิด การคิดเชิงวิพากษ์*. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- เกสรี สุวรรณเรืองศรี. (2542). *การพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาลในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้*. (ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2551). *Self Esteem พลังแห่งความเชื่อมั่น*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- เขียน ธีระวิทย์, อติศร เสมอแย้ม, & ทานตะวัน มโนรมย์. (2544). ความสัมพันธ์ไทย-ลาวในสายตาของคนลาว กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คู่มือการเรียนการสอนคิดวิเคราะห์วิจารณ์. (2543). (อำพร ไตรภัทร Ed.). ขอนแก่น: คณะอนุกรรมการส่งเสริมการเรียนการสอนเน้นพัฒนาการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จรรยา คุณมี. (2520). การสอนวิชาสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์.
- จอห์น บาร์เรล และคณะ. (2554). *21st Century Skills Rethinking How Students Learn* ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง & อธิป จิตตฤกษ์, Trans. เจมส์ เบลล์นการ์ & รอน แบรินต์ Eds.). กรุงเทพฯ: โอเพนเวิร์ด.
- โจเซฟ แกร์. (2554). ศาสนาทั้งหลายนับถืออะไร ความเชื่อพื้นฐานของศาสนาต่างๆที่มีอยู่ในโลกปัจจุบัน (พื้น ดอกบัว, Trans.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). การสอนกระบวนการคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐภรณ์ หลาวทอง. (2551). การวัดและประเมินผลทางการศึกษา: เอกสารคำสอนรายวิชา 2757305. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- दनัย ไชโยธา. (2554). ภูมิศาสตร์ทวีปเอเชีย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทศนา แหมมณี. (2519). คู่มือสำหรับผู้ศึกษาเทปโทรทัศน์ เรื่อง บทบาทสมาชิกกลุ่ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศนา แหมมณี. (2551). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศนา แหมมณี. (2552). ศาสตร์การสอน :องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศนา แหมมณี และคณะ. (2554). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงเยาว์ ชาญณรงค์. (2539). ปรัชญาอินเดีย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นพมาศ อึ้งพระ. (2553). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรรจง อมรชีวิน. (2554). *Thinking School* สอนให้คิด. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- บังอร ร้อยกรอง. (2553). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม. (ดุฎฐิบัญญัติ), คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2553). การพัฒนาการคิด. กรุงเทพฯ: เทคนิคพรินติ้ง.
- ปรียาภรณ์ กันทะลา และคณะ. (2554). วารสารสมาคมประวัติศาสตร์ฯ ฉบับที่ 33 (มิตรชัย กุลแสง เจริญ Ed.). กรุงเทพฯ.
- มัทนียา พงษ์สุวรรณ. (2547). การเสนอแนวทางการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาจากการวิเคราะห์เนื้อหาประวัติศาสตร์ในหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา. (มหาบัณฑิต), คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ล้วน สายยศ, & อังคณา สายยศ. (2542). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ = *Research methodology in behavioral sciences*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2554). หลักสูตรอาเซียนศึกษา: กรอบแนวคิดสำคัญ. เอกสารประกอบการอบรมปฏิบัติการ เรื่อง การเตรียมเยาวชนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินัย พงษ์ศรีเพียร. (2543). ป่าใกล้ฟู-ป่าไปดำเตียน เชียงใหม่ในเอกสารจีนโบราณ. กรุงเทพฯ คณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารจีน สำนักเลขาธิการสำนักนายกรัฐมนตรี.
- ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. (2524). ข้อขัดแย้งเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมจิตรา เรื่องศรี. (ม.ป.ป.). การสร้างแบบวัดจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สรिता เจือศรีกุล. (2553). ผลการสอนศิลปะพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 5. (มหาบัณฑิต), คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา ธาวิวรรณ. (2521). หลักการสอนและเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตร และการสอนวิทยาลัยครูสวนสุนันทา.
- สุจิต เพียรชอบ. (2528). หนังสือเรียนภาษาไทย ท061 ภาษาไทยเพื่อ กิจกรรมการแสดง. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- สุจิตรา อ่อนค้อม. (2545). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). ศาสนาเปรียบเทียบ (4 ed.). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาภูมิภควิทยาลัย.
- สุนทร ชุตินทรานนท์. (2551). ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ. (2552). ชาตินิยมในแบบเรียนไทย. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.
- สุนน อมรวินวัฒน์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุนน อมรวินวัฒน์. (2553). การสอนโดยใช้โครงสร้างครัทธา และโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตรีสาส์น.
- สุนานิน รุ่งเรืองธรรม. (2522). กลวิธีสอน. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองธรรม.
- อนกกุล กริแสง. (2520). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์มณฑล.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2541). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อวยพร เรื่องตระกูล. (2553). สถิติประยุกต์ทางพฤติกรรมศาสตร์ 1 เอกสารประกอบการเรียนการสอน รายวิชา 2758602 สถิติประยุกต์ทางการศึกษา 1. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิสมาแอ สมาลัย. (2552). ผลของการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (มหาบัณฑิต), คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์. (2551). จิต 5 ป็นยอดมนุษย์ (ส. อัครเทววิช & ว. มาฆะศิริานนท์, Trans.). กรุงเทพฯ: ธรรมกมลการพิมพ์.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังต่อไปนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐภรณ์ หลาวทอง   อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อาจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ ลักษณะ   อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตร
และการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. อาจารย์สิริภัทร ชื่นคำ   อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองมีดังต่อไปนี้

1. อาจารย์ ดร. ดินาร์ บุญธรรม   อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อาจารย์จรงค์ษ์ แจ้งยุบล   อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม
โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
3. อาจารย์สิริภัทร ชื่นคำ   อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

ภาคผนวก ข
หนังสือเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ที่ ศธ 0512.6(2771)/56-1822

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

28 มิถุนายน 2556

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยและทดลองใช้เครื่องมือ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษานารี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสุรไกร นันทบุรุษย์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชา หลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดทหุ-วัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลและทดลองใช้เครื่องมือ คือ (1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดทหุ-วัฒนธรรมศึกษา (2) แบบวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน (3) แบบสัมภาษณ์ความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยและทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไปและขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(อาจารย์ ดร.จฑารัตน์ วิบูลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/56-1823

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

28 มิถุนายน 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

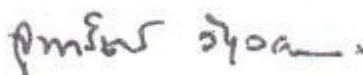
เรียน อาจารย์จรงค์ แจ็งยุบล

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสุรไกร นันทบุรณย์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชา หลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดทหุ-วัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.จuthาร์ตน์ วิบูลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/56-1824

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

28 มิถุนายน 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย
เรียน อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ ลักษณะ
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นายสุรไกร นันทบุรรมย์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชา หลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติ
ตามแนวคิดพุทธ-วัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมใน
ประชาคมอาเซียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ
อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะ
ได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

จุฬาลงกรณ์
CHULALONGKORN UNIVERSITY
ปัทมวิทย์ วิบูลผล

(อาจารย์ ดร.จุฑารัตน์ วิบูลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานหลักสูตรและการจัดการเรียนฯ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร.82681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/56-1825 วันที่ 28 มิถุนายน 2556

เรื่อง ขอเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม และรองคณบดี

ด้วย นายสุรไกร นันทบุรณย์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชา หลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการใช้กิจกรรมลวดคอดี ตามแนวคิดทหุ-วัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญ อาจารย์ สิริภัทร ชื่นคำ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ อาจารย์ สิริภัทร ชื่นคำ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไปและขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร.จυχาร์ตัน วิบูลผล)

CHULALONGKORN UNIVERSITY รองคณบดี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานหลักสูตรและการจัดการเรียนฯ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร.82681-2 ต่อ 612

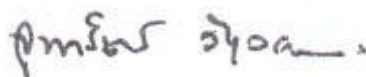
ที่ ศธ 0512.6(2771)/56-1826 วันที่ 28 มิถุนายน 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.ดิनาร์ บุญธรรม

ด้วย นายสุรไกร นันทบุรณย์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชา หลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการใช้กิจกรรมลวดอคติ ตามแนวคิดทหุ-วัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมใน ประชาคมอาเซียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 (อาจารย์ ดร.จุฑารัตน์ วิบูลผล)
 รองคณบดี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานหลักสูตรและการจัดการเรียนฯ ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร.82681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/56-1827 วันที่ 28 มิถุนายน 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภรณ์ หลาวทอง

ด้วย นายสุรไกร นันทบุรณย์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชา หลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการใช้กิจกรรมลวดอคติ ตามแนวคิดทหุ-วัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(อาจารย์ ดร.จuthาร์ตัน วิบูลผล)

รองคณบดี

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. “แบบวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม
ในภูมิภาคอาเซียน”
2. “แบบสัมภาษณ์ความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม
ในภูมิภาคอาเซียน”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบวัดเจตคติ
ความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา
และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน

คำชี้แจง

1. ให้ท่านเลือกช่องว่างโดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับเจตคติของท่านมากที่สุดจาก 1- 6
2. เลือกทำเครื่องหมายที่ตรงกับเจตคติของท่านมากที่สุดได้เพียง 1 ค่า โดยค่าที่กำหนดให้มีดังนี้

ตัวเลือกหมายเลข 1 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตัวเลือกหมายเลข 2 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วยน้อยมาก

ตัวเลือกหมายเลข 3 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วยน้อย

ตัวเลือกหมายเลข 4 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วย

ตัวเลือกหมายเลข 5 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วยมาก

ตัวเลือกหมายเลข 6 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วยมากที่สุด

ตัวอย่าง

ถ้าท่านเห็นด้วยกับการชอบกินเนื้อหมูมากที่สุดให้ท่านเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องค่าน้ำหนัก 6 ดังตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย					
		1	2	3	4	5	6
0	ท่านชอบกินเนื้อหมู						✓

ถ้าท่านเห็นด้วยกับการชอบกินเนื้อไก่น้อยที่สุดให้ท่านเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องค่าน้ำหนัก 1 ดังตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย					
		1	2	3	4	5	6
00	ท่านชอบกินเนื้อไก่	✓					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย					
		1	2	3	4	5	6
1	สีผิวของคนไม่ได้บอกความเป็นมนุษย์						
2	การมีเพื่อนที่หลากหลายเชื้อชาติเป็นผลดีกับฉัน						
3	แรงงานชาวต่างชาติชาวอาเซียนในไทยควรได้รับการแลเท่าเทียมกับแรงงานชาวไทย						
4	ฉันอยากมีเพื่อนเป็นคนในประเทศอาเซียน						
5	ฉันชอบกิจกรรมร่วมกับคนทุกเชื้อชาติ						
6	ทุกชนชาติในอาเซียนมีจุดเด่นที่น่าชื่นชมที่เป็นเอกลักษณ์						
7	ฉันสามารถอยู่ร่วมกับคนหลากหลายเชื้อชาติได้						
8	แรงงานชาวอาเซียนส่วนใหญ่เป็นคนไม่น่าไว้วางใจ						
9	ฉันหลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมร่วมกับชาวพม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม						
10	ฉันไว้วางใจที่จะอยู่ร่วมกับคนทุกเชื้อชาติ						
11	ฉันเคารพพิธีกรรมของทุกศาสนา						
12	ฉันไม่ชอบความรุนแรงที่เกิดขึ้นในทุกๆศาสนา						
13	ทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี						
14	การอยู่ท่ามกลางศาสนิกชนที่แตกต่างไม่เป็นอุปสรรคในการดำรงชีพของฉัน						
15	ศาสนาสถานทุกศาสนามีความงดงาม						
16	คำสอนของศาสนาต่างๆล้วนน่าสนใจ						

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย					
		<u>1</u>	2	3	4	5	<u>6</u>
17	ฉันกลัวเมื่ออยู่ท่ามกลางคนต่างศาสนา						
18	ฉันไม่ชอบชาวมุสลิมที่ต่างกายปิดหน้าตา						
19	ความเชื่อของทุกคนไม่ใช่เรื่องมงาย						
20	ฉันยอมรับความแตกต่างทางความเชื่อ ศาสนา ของทุกคน						
21	ไม่มีประเทศใดควรได้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ร่วมแต่เพียงประเทศเดียว						
22	การปฏิบัติต่อคนทุกเชื้อชาติ ศาสนา และ วัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกันเป็นสิ่งที่ดี						
23	การทำงานร่วมกับคนต่างวัฒนธรรมทำให้ฉัน ได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ						
24	การเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติอื่นๆในอาเซียน เป็นสิ่งที่น่าเรียนรู้						
25	ทุกประเทศในอาเซียนมีวัฒนธรรมที่งดงาม						
26	วัฒนธรรมที่หลากหลายเปรียบเสมือนสวน ดอกไม้ที่งดงามเพราะมีหลากหลายพันธุ์						
27	วัฒนธรรมไทยดีที่สุดในอาเซียน						
28	ฉันไม่ชอบทำงานกับคนต่างวัฒนธรรม						
29	ฉันยอมรับวัฒนธรรมที่แปลก และแตกต่างได้						
30	การมีวัฒนธรรมคล้ายกันถือเป็นการเลียนแบบ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ผิด						

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน

โครงสร้างข้อคำถาม

1. นักเรียนมีความเข้าใจในด้าน เชื้อชาติ หรือศาสนา หรือวัฒนธรรมประเทศ.....อย่างไรก่อนเรียน
2. เมื่อได้เรียนวิชานี้แล้วนักเรียนมีความเข้าใจเปลี่ยนไปอย่างไรจากก่อนเรียน
3. การเรียนวิชานี้แตกต่างจากการเรียนวิชาสังคมศึกษาอื่นๆ อย่างไร
4. การเรียนวิชานี้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ดี ระหว่างเชื้อชาติ หรือศาสนา หรือวัฒนธรรมในประเทศนั้นๆ หรือในประชาคมอาเซียนอย่างไร
5. กิจกรรมในการเรียนการสอนส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไรบ้าง
6. อื่นๆ

หมายเหตุ: ข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจะปรับไปตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างตามแบบวัดเจตคติ

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. “ตารางหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้การลอคคิตตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา”
2. “ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การลอคคิตตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 15 หน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้การถอดคิดตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	จำนวนคาบ	กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการถอดคิด	หัวเรื่องจาก Curriculum Sourcebook	การจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของวัลย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	มาตรฐาน ตัวชี้วัด
1. ใครเป็นใครในอาเซียน	1. กำเนิดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 1	<ul style="list-style-type: none"> - อารยธรรมเริ่มแรกของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - การรับอารยธรรมจีน และอินเดีย - พัฒนาการและความสำคัญโดยสังเขปของอาณาจักรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 15 	1	- กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ	1. การรู้จักอาเซียน (Knowing ASEAN)	1. Concept of self-identity and community	ส 4.1 ม.4-6/1 ส 4.2 ม.4-6/1 ส 5.1 ม.4-6/1

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	จำนวนคาบ	กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการลดอคติ	หัวเรื่องจาก Curriculum Sourcebook	การจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของวลัย อิศรางกูร ณออยุธยา	มาตรฐาน สารการเรียนรู้แกนกลาง
1. ใครเป็นใครในอาเซียน	2. กำเนิดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาการของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังคริสต์ศตวรรษที่ 15 - การรับอารยธรรมตะวันออกกลางและอารยธรรมตะวันตก - อิทธิพลของตะวันตกที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - การตกเป็นเมืองขึ้นต่อชาติตะวันตกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 	1	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ - กิจกรรมบทบาทสมมติ 	1. การรู้จักอาเซียน (Knowing ASEAN)	1. Concept of self-identity and community	<ul style="list-style-type: none"> ส 4.1 ม.4-6/1 ส 4.2 ม.4-6/2, 4 ส 5.1 ม.4-6/2

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	จำนวนคาบ	กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการถอดคิด	หัวเรื่องจาก Curriculum Sourcebook	การจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา	มาตรฐาน สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. ใครเป็นใครในอาเซียน	3. กำเนิดประชาคมอาเซียน	<ul style="list-style-type: none"> - การกำเนิดประชาคมอาเซียน - ความเหมือน ความแตกต่างระหว่างประชาคมอาเซียน และประชาคมยุโรป - ผลดี ผลเสียของการรวมประชาคมอาเซียน 	1	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ - กิจกรรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ - กิจกรรมการใช้กรณีศึกษา 	1. การรู้จักอาเซียน (Knowing ASEAN)	1. Concept of self-identity and community	ส 2.1 ม.4-6/3 ส 4.2 ม.4-6/2, 4 ส 5.2 ม.4-6/4

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	จำนวนคาบ	กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐาน	หัวเรื่องจาก Curriculum Sourcebook	การจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา	มาตรฐาน สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. ใครเป็นใครในอาเซียน	4. ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ อาเซียน	- เชื้อชาติในอาเซียน - ชาติพันธุ์ในอาเซียน	1	- กิจกรรมสถานการณ์จำลอง	2. การให้คุณค่า อัตลักษณ์ และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity)	2. Concept of ASEAN identity (Unity in diversity) 3. Concept of human dignity	ส 1.1 ม.4-6/21, 22 ส 2.1 ม.4-6/3 ส 4.2 ม.4-6/1,2
1. ใครเป็นใครในอาเซียน	5. อาเซียน ความเท่าเทียมและความยั่งยืน	- แนวทางการอยู่อย่างเคารพระหว่างเชื้อชาติ และการทำงานร่วมกันในอาเซียนอย่างยั่งยืน	1	- กิจกรรมสถานการณ์จำลอง - กิจกรรมเผชิญสถานการณ์	2. การให้คุณค่า อัตลักษณ์ และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity)	3. Concept of human dignity 5. Concept of sustainability	ส 1.1 ม.4-6/21, 22 ส 2.1 ม.4-6/3

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	จำนวนคาบ	กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการวัดผล	ตัวเรื่องจาก Curriculum Sourcebook	การจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของวาลีย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	มาตรฐาน สาระการเรียนรู้แกนกลาง
2. เอเชียมีอะไร	6. ความเชื่อศาสนาในอาเซียน	<ul style="list-style-type: none"> - ศาสนาความเชื่อดั้งเดิมของอาเซียน - ศาสนาความเชื่อที่มาจากอินเดีย - ศาสนาความเชื่อที่มาจากจีน - ศาสนาความเชื่อที่มาจากตะวันออกกลาง - ศาสนาความเชื่อที่มาจากตะวันตก 	1	- กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ	2. การให้คุณค่าอัตลักษณ์ และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity)	2. Concept of ASEAN identity (Unity in diversity) 3. Concept of human dignity	ส 1.1 ม.4-6/10, 16, 18, 21, 22

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	จำนวนคาบ	กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกลไก	หัวเรื่องจาก Curriculum Sourcebook	การจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของวิทยาลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา	มาตรฐาน สาระการเรียนรู้แกนกลาง
2. เอเชียมีอะไร	7. มรดกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 1	<ul style="list-style-type: none"> - ที่มาของมรดกทางประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - การเมืองการปกครองในอดีตที่ส่งผลต่อการสร้างมรดกทางประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - มรดกทางประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สำคัญ 	1	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมการแสดงละคร - กิจกรรมการอภิปราย 	2. การให้คุณค่าอัตลักษณ์และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity)	2. Concept of ASEAN identity (Unity in diversity)	ส 2.1 ม.4-6/3 ส 4.1 ม.4-6/1 ส 5.2 ม.4-6/4

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	จำนวนคาบ	กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการถอดคิด	หัวเรื่องจาก Curriculum Sourcebook	การจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของวิทยาลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา	มาตรฐาน สาระการเรียนรู้แกนกลาง
2. อาเซียนมีอะไร	8. มรดกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2	<ul style="list-style-type: none"> - ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับมรดกทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - แนวทางการดูแลรักษา และมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 	1	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ - กิจกรรมการอภิปรายกลุ่ม 	<p>4. การส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรม (Promoting Equity and Justice)</p> <p>3. การเชื่อมโยงสากลสู่ท้องถิ่น (Connecting Global and Local)</p>	4. Concept of ASEAN citizen	<p>ส 2.1 ม.4-6/3</p> <p>ส 4.2 ม.4-6/4</p> <p>ส 5.2 ม.4-6/4</p>

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	จำนวนคาบ	กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกรลดอคติ	หัวเรื่องจาก Curriculum Sourcebook	การจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา	มาตรฐาน สาระการเรียนรู้แกนกลาง
2. อาเซียนมีอะไร	9. อาหารและเครื่องดื่มในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	- อาหารและการแต่งการในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	1	- กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ	2. การให้คุณค่าอัตลักษณ์และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity)	2. Concept of ASEAN identity (Unity in diversity)	ส 2.1 ม.4-6/3 ส 4.2 ม.4-6/1 ส 5.2 ม.4-6/4
	10. วัฒนธรรมร่วมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	- วัฒนธรรมร่วมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	1	- กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ - กิจกรรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	2. การให้คุณค่าอัตลักษณ์และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity)	2. Concept of ASEAN identity (Unity in diversity)	ส 2.1 ม.4-6/3 ส 4.2 ม.4-6/1 ส 5.2 ม.4-6/4

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	จำนวนคาบ	กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการลดอดีต	หัวเรื่องจาก Curriculum Sourcebook	การจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา	มาตรฐาน สาระการเรียนรู้แกนกลาง
2. อาเซียนมีอะไร	11. การดูแลรักษากิจกรรมร่วมกันในอาเซียน	- แนวทางการดูแลรักษาวัฒนธรรมร่วมอย่างเหมาะสมเมื่อรวมประชาคมอาเซียนที่มีความหลากหลาย อย่างยั่งยืน	1	- กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ - กิจกรรมการอภิปราย	4. การส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรม (Promoting Equity and Justice) 5. การทำงานร่วมกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน (Working together for a Sustainable Future)	4. Concept of ASEAN citizen 5. Concept of sustainability	ส 2.1 ม.4-6/3 ส 4.2 ม.4-6/4 ส 5.2 ม.4-6/5

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	จำนวนคาบ	กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการถอดคดี	หัวเรื่องจาก Curriculum Sourcebook	การจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของวิทยาลัย อีศรางกูร ณ อยุธยา	มาตรฐาน สาระการเรียนรู้แกนกลาง
3. เราจะอยู่ร่วมกันอย่างไร	12. อาเซียนและโลก	<ul style="list-style-type: none"> - ประเด็นปัญหาของโลกที่กระทบต่ออาเซียน - ประเด็นปัญหาในอาเซียนที่มีผลกระทบในระดับโลก 	1	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ - กิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่าง 	3. การเชื่อมโยงสากลสู่ท้องถิ่น (Connecting Global and Local)	4. Concept of ASEAN citizen	ส 4.2 ม.4-6/4 ส 5.1 ม.4-6/2 ส 5.2 ม.4-6/4

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	จำนวนคาบ	กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการลดอคติ	หัวเรื่องจาก Curriculum Sourcebook	การจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอของวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา	มาตรฐาน สาระการเรียนรู้แกนกลาง
3. เราจะอยู่ร่วมกันอย่างไร	13. เราจะอยู่ร่วมกันอย่างไร	- แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสมเมื่อรวมประชาคมอาเซียนที่มีความหลากหลายอย่างยั่งยืน	2	- กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ - กิจกรรมสถานการณ์จำลอง - กิจกรรมการเผชิญปัญหา - สถานการณ์	4. การส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรม (Promoting Equity and Justice) 5. การทำงานร่วมกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน (Working together for a Sustainable Future)	4. Concept of ASEAN citizen 5. Concept of sustainability	ส 1.1 ม.4-6/18, 21, 22 ส 2.1 ม.4-6/3 ส 5.2 ม.4-6/5
รวม	3						
14 คาบ							
	13						

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หน่วยที่ 1 ใครเป็นใครในอาเซียน แผนที่ 1 พัฒนาการอารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 1
วิชา อาเซียนศึกษา 1 ส 30222 เวลา 1 คาบ (50 นาที)

สาระสำคัญ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่ตั้งอยู่ระหว่างแหล่งอารยธรรมโบราณจีนและอินเดีย ทำให้คนพื้นเมืองได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมทั้งสองนั้นมาปรับใช้ให้เข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองจนสามารถพัฒนารูปแบบของชุมชนไปสู่อาณาจักรโบราณในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

ผู้เรียนสามารถ

ด้านความรู้

1. อธิบายการกำเนิดและการสร้างสรรค์อารยธรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้
2. อธิบายลักษณะอารยธรรมดั้งเดิมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอารยธรรมที่รับจากจีน และอินเดีย
3. อธิบายพัฒนาการและความต่อเนื่องของรัฐ อาณาจักรโบราณในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 15 ได้

ด้านทักษะ

1. ทำงานเป็นกลุ่ม
2. วิเคราะห์อารยธรรมจีนและอินเดียที่ส่งผลต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. ลำดับเหตุการณ์ตามอนุกรมเวลา

ด้านคุณลักษณะ

1. รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

สาระการเรียนรู้

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นดินแดนระหว่างอารยธรรมจีนและอินเดียจึงทำให้ได้รับอิทธิพลของแหล่งอารยธรรมสำคัญทั้งสอง แต่มีหลักฐานปรากฏว่ามีการอยู่อาศัย และสร้างสรรค์อารยธรรมเป็นของตนเองมาตั้งแต่สมัยโบราณมาแล้ว อาทิ การค้นพบ มนุษย์ชวา มนุษย์ปักกิ่ง รวมไปถึงอารยธรรมบ้านเชียงในบริเวณประเทศไทย อารยธรรมดองซอนในเวียดนาม เป็นต้น ก่อนการรับอารย

ธรรมอินเดียนั้น ความเจริญที่ก่อตัวขึ้นในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนการรับอารยธรรมอินเดียนั้น ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ ได้สรุปไว้ว่า

ด้านวัตถุ

1. รู้จักปลูกข้าวโดยการทน้ำเข้านา
2. รู้จักเอาวัวควายมาเลี้ยงเป็นสัตว์เลี้ยง
3. มีความรู้ในการใช้โลหะขั้นต้น
4. มีความชำนาญในการเดินเรือ

ด้านสังคม

1. สตรีมีความสำคัญในสังคมและการสืบตระกูลทางมารดา
2. มีระบบการดำเนินงานหรือการปกครองที่มีระเบียบอันเกิดจากการเพาะปลูกที่ใช้การทด

น้ำ

ทางด้านศาสนา

1. นับถือผี วิญญาณ
2. บูชาบรรพบุรุษและเทพเจ้าแห่งแผ่นดิน
3. สร้างศาลเทพเจ้าตามที่สูง
4. ผังศพในไห โอง หรือหีบหิน
5. ความเชื่อทางเทพนิยายที่ว่ามีการขัดแย้งกันในจักรวาลระหว่างสิ่งที่เป็นคู่ เช่น ภูเขากับทะเล สัตว์ปีกกับสัตว์น้ำ เป็นต้น

หลังจากนั้นเกิดการรับอารยธรรมอินเดียนอกจากการติดต่อกับโลกภายนอก ซึ่ง ยอร์ช เซเดส์ ได้กล่าวถึง หลักฐานที่บ่งบอกถึงการรับอารยธรรมอินเดียนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ

1. คติการมีกษัตริย์ตามแบบฮินดูหรือพุทธ
2. การใช้สำนวนการเขียนโดยการอาศัยภาษาสันสกฤต
3. นิยายต่างๆ ที่รับมาจากรามายณะ และมหากาพย์
4. การเคารพและเลียนแบบ ธรรมศาสตร์ หรือกฎหมายศักดิ์สิทธิ์ของฮินดู

ก่อให้เกิดการตั้งอาณาจักรแบบอินเดียนั้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้น ในช่วงราวคริสต์ศตวรรษที่ 1 คือ อาณาจักรฟูนัน รวมไปถึงอิทธิพลของศาสนาพุทธที่ตามเข้ามาในภายหลัง

ในส่วนของอารยธรรมจีนนั้นได้รับอิทธิพลในเขตอันนัมและตั้งเกี่ย ระบบบริหารงานแผ่นดินแบบขงจื้อเป็นหลัก และเป็นต้นแบบของอารยธรรมเวียดนาม

หมู่เกาะฟิลิปปินส์ มีสภาพสังคมเป็นเขตการปกครองแบบหมู่บ้านที่เรียกว่า บารังไกส์ (Barangays) มีดาตู (Datu) มีผู้ปกครอง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ (5 นาที)

1. ครูนำภาพอารยธรรม จีน อินเดีย และของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้นักเรียนชมแล้วถามนักเรียนถึงความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร จากนั้นเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน

ขั้นสอน (35 นาที)

1. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มทั้งหมด 8 กลุ่ม สมาชิกกลุ่มละ 6 คน
2. ครูแจกแถบประโยคข้อความเหตุการณ์สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม จากนั้นครูสุ่มให้นักเรียนนำแถบประโยคเหล่านั้นออกมาเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญให้ถูกต้องบนกระดาน จนครบทุกกลุ่มแล้วจะได้อนุกรมเวลาของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บนกระดาน แล้วนำอนุกรมเวลาไปวิเคราะห์ห็นขั้นตอนต่อไป
4. ครูแจกตารางให้นักเรียนทุกกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

อารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เดิม	อารยธรรมจากภายนอก		ผลของการรับอารยธรรมจีนอินเดียมาผสมกับอารยธรรมดั้งเดิมที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
	อารยธรรมอินเดีย	อารยธรรมจีน	

5. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเติมข้อความลงในตารางให้สมบูรณ์ จากการเรียงลำดับอนุกรมเวลา

6. ครูบรรยายความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการอารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ขั้นสรุป (10 นาที)

1. ครูตั้งคำถามให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการวิเคราะห์ตารางจากการตอบคำถามในตารางของนักเรียนแต่ละกลุ่ม

2. คุรุบรรยายสรุปบทเรียนในประเด็นสำคัญของจีนและอินเดียที่ส่งผลต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ภาพเกี่ยวกับอารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อารยธรรมอินเดียและจีน
2. แลปประโยคข้อความเหตุการณ์สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. ตารางวิเคราะห์

การวัดและประเมินผล

1. การเรียงแถบประโยค
2. การทำตารางวิเคราะห์
3. การตอบคำถาม
4. การทำงานที่ได้รับมอบหมาย
5. การทำงานเป็นกลุ่ม

เกณฑ์การวัดและประเมินผล

เกณฑ์/ประเมิน	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
การเรียงแถบประโยค	เรียงแถบประโยคได้ถูกต้องทั้งหมด	เรียงแถบประโยคถูกต้องมากกว่าร้อยละ 50	เรียงแถบประโยคถูกต้องน้อยกว่าร้อยละ 50
การทำตารางวิเคราะห์	ตอบคำถามในตารางได้ถูกต้องทั้งหมด	ตอบคำถามในตาราง ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 50	ตอบคำถามในตาราง ถูกต้องน้อยกว่าร้อยละ 50
การตอบคำถาม	ตอบคำถามอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีเหตุผลมากกว่าร้อยละ 70	ตอบคำถามอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีเหตุผลมากกว่าร้อยละ 40-70	ตอบคำถามอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีเหตุผลน้อยกว่าร้อยละ 40
การทำงานที่ได้รับมอบหมาย	ทำงานที่ได้รับมอบหมายครบถ้วนภายในคาบ	ทำงานที่ได้รับมอบหมายครบถ้วนภายใน 1 สัปดาห์	ทำงานที่ได้รับมอบหมายครบถ้วนเกิน 1 สัปดาห์
การทำงานกลุ่ม	สมาชิกทุกคนทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	สมาชิกทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมากกว่าร้อยละ 50	สมาชิกทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายน้อยกว่าร้อยละ 50

ที่มา

บังอร ปิยะพันธุ์. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2537.

ดี.จี.อี. ฮอลล์. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: สุวรรณภูมิ-อุษาคเนย์ภาคพิสดาร (A History of South-East Asia). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2522.

ตินาร์ บุญธรรม. **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ปลายคริสต์วรรษที่ 19 ถึงปัจจุบัน**. เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชา 2204372 ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ปลายคริสต์วรรษที่ 19 ถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ตินาร์ บุญธรรม. **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคโบราณถึงคริสต์ศตวรรษที่ 13**. เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชา 2204378 ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคโบราณถึงคริสต์ศตวรรษที่ 13. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ตินาร์ บุญธรรม. **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ร่วมสมัย**. เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชา 2204379 ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

วาสนา วงศ์สุรวัฒน์ และคณะ. **อารยธรรมตะวันออก โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; ลำดับที่ 132**. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หน่วยที่ 2 อาเซียนมีอะไร แผนที่ 7 มรดกทางวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 1

วิชา อาเซียนศึกษา 1 ส 30222

เวลา 1 คาบ (50 นาที)

สาระสำคัญ

อาณาจักรโบราณของภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอดีตมีการผลัดเปลี่ยนความเป็นใหญ่เกิดการการถ่ายเทอำนาจและแรงงาน ส่งผลก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรม การเมืองการปกครองขึ้นมา และหลายสิ่งหลงเหลือมาจนเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ที่สามารถพบเห็นได้ในปัจจุบัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

ผู้เรียนสามารถ

ด้านความรู้

1. อธิบายที่มาของมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้
2. อธิบายลักษณะการเมืองการปกครอง และความเชื่อที่ส่งผลต่อมรดกทางประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้
3. อธิบายมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สำคัญที่ได้

ด้านทักษะ

1. ทักษะการคิดวิเคราะห์
2. ทักษะการแสดงละคร

ด้านคุณลักษณะ

1. รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

สาระการเรียนรู้

มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดขึ้นจากพัฒนาการของอาณาจักรต่างๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่พัฒนาวัฒนธรรมของตนเองขึ้นมา และสั่งสมถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษจนหลงเหลือมาให้เราได้เห็นในปัจจุบัน ซึ่งในสมัยโบราณอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่จะสามารถส่งสมทรัพย์ากร แรงงานและความมั่งคั่งจนสามารถสร้างสิ่งประดิษฐ์ต่างๆเป็นจำนวนมาก รวมถึงสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ที่สะท้อนความคิด ความเชื่อ และการเมืองการปกครองในช่วงเวลานั้นๆออกมา

การเมืองการปกครองในอดีตของดินแดนในแถบนี้ส่งผลต่อการสร้างมรดกทางประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวคือ อาณาจักรใดที่มีความยิ่งใหญ่ก็ยังสามารถช่วงชิงอาณาเขตดินแดน ทรัพยากร สิ่งของมีค่า แรงงาน รวมถึงภูมิปัญญาจากดินแดนข้างเคียงได้ ทำให้อาณาจักรนั้นๆสามารถสร้างสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่โตได้จากทรัพยากรที่มากมาย ดังนั้นอาณาจักรบริเวณใกล้เคียงก็จะถูกรุกรานและแย่งชิงทรัพยากรทำให้เกิดการถ่ายเท ความคิด ความเชื่อ แรงงาน ไปสู่กันและกันได้ เช่นในประวัติศาสตร์ยุคต้นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีอาณาจักรขอมเจริญรุ่งเรืองวัฒนธรรมขอมก็ปรากฏทั่วไปในดินแดนศูนย์กลางและใกล้เคียง โดยการรวบรวมทรัพยากรต่างๆมาใช้ในการพัฒนาอาณาจักรและส่งเสริมความยิ่งใหญ่ เมื่อขอมเสื่อมอำนาจลงอยุธยาเจริญขึ้นมาแรงงานและทรัพยากรก็ถ่ายเทไปสู่อยุธยา เมื่อพมามีอำนาจเหนืออยุธยาทรัพยากรส่วนหนึ่งก็ถูกกวาดต้อนถ่ายเทไปสร้างความยิ่งใหญ่ให้กับพม่า เป็นต้น เราจึงพบร่องรอยมรดกทางวัฒนธรรมของอาณาจักรต่างๆได้ทั่วไปเนื่องจากผลของแนวคิดของอาณาจักรโบราณในประวัติศาสตร์

มรดกทางประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สำคัญ เช่น

- มรดกทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธ อาทิ เจดีย์ชเวดากอง มหาสถูปบุโรพุทโธ และเจดีย์สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ

- มรดกทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อาทิ ปราสาทนครวัด และปราสาทหิน ที่สร้างตามคติศาสนาพราหมณ์-ฮินดูอื่นๆ

ทั้งนี้มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รับแนวคิดมาจากอินเดียนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้สร้างสรรค์ขึ้นเองจากฐานความเชื่อของอินเดีย แต่เมื่อเทียบกับสิ่งก่อสร้างเดิมของอินเดียนั้นจะเห็นได้ว่า สิ่งก่อสร้างที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมีขนาดใหญ่โตกว่าอินเดียมาก

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ (5 นาที)

1. ครูนำภาพสิ่งมหัศจรรย์ยุคโบราณที่สำคัญของโลกให้นักเรียนดู แล้วถามว่านักเรียนรู้จักหรือไม่ สิ่งเหล่านี้คืออะไร

2. ครูสอบถามนักเรียนว่าแล้วรู้จักสิ่งคล้ายคลึงสิ่งเหล่านี้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือไม่ จากนั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นสอน (35 นาที)

1. ครูให้นักเรียนที่เตรียมตัวแสดงละครออกมาแสดงตามบทบาทที่เตรียมไว้ และผู้ชมบันทึกการแสดงลงในใบงาน ละครมรดกอาเซียน

2. ครูกับนักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าละครสื่อสารอะไรกับผู้ชมที่เกี่ยวข้องกับอคติที่ได้จากเนื้อเรื่องจากการแสดงละคร ตามคำถามดังลักษณะต่อไปนี้

- นักเรียนเห็นอะไรจากละคร ละครต้องการสื่อสารอะไรกับผู้ชม?
- สารสำคัญจากการดูละครคืออะไร?
- ตัวละครแต่ละตัวเป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งใด และหมายถึงอะไร?
- ข้อคิดจากละครคืออะไร?
- นักเรียนคิดว่ามีข้อเสียอะไรที่ติดมากับตัวละครแต่ละตัว?
- ข้อเสียนั้นมีอคติแฝงอยู่หรือไม่อย่างไร?
- อคติที่พบนั้นก่อให้เกิดผลดีหรือเสียอย่างไร?
- เราจะมิวไก้อย่างไร?

3. ครูบรรยายมรดกทางประวัติศาสตร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สำคัญ

4. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง ละครมรดกอาเซียน

ขั้นสรุป (10 นาที)

1. ครูกับนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงละคร สิ่งที่ได้จากการแสดงละคร และนำเสนอสรุปเกี่ยวกับมรดกทางประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. อุปกรณ์ป้ายชื่อตัวแสดง ประกอบการแสดง
2. ใบงาน เรื่อง ละครมรดกอาเซียน
3. บทละคร

การวัดและประเมินผล

1. การวิเคราะห์ตารางวิเคราะห์บทเรียนจากละคร
2. การแสดงละคร
3. การตอบคำถาม
4. การทำงานที่ได้รับมอบหมาย
5. ใบงาน เรื่อง ละครมรดกอาเซียน

เกณฑ์การวัดและประเมินผล

เกณฑ์/ประเมิน	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
การทำ ใบงาน ละครมรดก อาเซียน	ตอบคำถามในใบ งานได้ถูกต้อง ทั้งหมด	ตอบคำถามในใบ งานถูกต้อง มากกว่าร้อยละ 50	ตอบคำถามในใบ งาน ถูกต้องน้อย กว่าร้อยละ 50
การตอบคำถาม	ตอบคำถามอย่าง ถูกต้อง เหมาะสม มีเหตุผลมากกว่า ร้อยละ 70	ตอบคำถามอย่าง ถูกต้อง เหมาะสม มีเหตุผลมากกว่า ร้อยละ 40-70	ตอบคำถามอย่าง ถูกต้อง เหมาะสม มีเหตุผลน้อยกว่า ร้อยละ 40
การแสดงละคร	แสดงได้ครบตาม บทบาทที่กำหนด ใช้เวลาเหมาะสม	แสดงได้ไม่ครบ ข้ามขั้นตอน หรือ แสดงไม่ครบ ขั้นตอน	ไม่มีการแสดง บทบาทสมมติ
การทำงานที่ได้รับ มอบหมาย	ทำงานที่ได้รับ มอบหมาย ครบถ้วนภายใน คาบ	ทำงานที่ได้รับ มอบหมาย ครบถ้วนภายใน 1 สัปดาห์	ทำงานที่ได้รับ มอบหมาย ครบถ้วนเกิน 1 สัปดาห์

ที่มา

บังอร ปิยะพันธุ์ . ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2537.

ดี.จี.อี. ฮอลล์, ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: สุวรรณภูมิ-อุษาคเนย์ภาคพิศดาร (A History of South-East Asia). กรุงเทพฯ: มุลนิธิโตโยต้าประเทศไทย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2522.

दनัย ไชยโยธา . ภูมิศาสตร์ทวีปเอเชีย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2554.

दनาร์ บุญธรรม. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ปลายคริสต์วรรษที่ 19 ถึงปัจจุบัน. เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชา 2204372 ประวัติศาสตร์เอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ปลายคริสต์วรรษที่ 19 ถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: คณะอักษร ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ตินาร์ บุญธรรม . ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคโบราณถึงคริสต์ศตวรรษที่ 13.

เอกสาร ประกอบการบรรยายรายวิชา 2204378 ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคโบราณถึงคริสต์ศตวรรษที่ 13. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ตินาร์ บุญธรรม . ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ร่วมสมัย. เอกสารประกอบการบรรยาย

รายวิชา 2204379 ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

วาสนา วงศ์สุรวัฒน์ และคณะ. อารยธรรมตะวันออก โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; ลำดับที่ 132. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.

ใบงาน เรื่อง ละครมรดกอาเซียน

ตัวละคร	สาระสำคัญที่ตัวละครสื่อ	ข้อคิดที่ได้	อคติที่พบ	แนวทางลดอคติที่พบ
ก				
ข				
ค				
A				
B				
C				

ข้อสรุปจากการดูละคร

.....

.....

บทละคร
มรดกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บทละครสื่อถึงแนวความคิดการเมืองการปกครองในอดีตของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ส่งผลถึงการสร้างสรรค์อารยธรรมในภูมิภาค และการเข้ามาของตะวันตกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บทละคร

ฉาก 1

ก: ข้าคือตัวแทนอาณาจักรแรกของแถวๆนี้ ที่รับอารยธรรมอันสูงส่งจากดินแดนสวรรค์ที่มีความเจริญสูง ข้าไม่ได้นำมาใช้หมดหรอกนะ ข้าเอามาปรับใช้กับนิสัยของข้าข้าเลือกเฉพาะที่คิดว่ามันดีมาก

ข: ข้าอยู่ที่อยู่กับเจ้าแหละ แต่ข้ายังไม่เห็นได้รับอารยธรรมนั้นเลยข้าขอยืมจากเจ้ามาใช้หน่อยได้ไหม ข้าคิดว่าที่เจ้าเอามานะสวยดี

ก: ได้เลย แต่เจ้าต้องมาช่วยข้าก่อนนะ ข้าอยากสร้างรูปปั้น ปราสาทมากมาย สงสัยข้าจะให้เจ้าช่วยแล้วแหละ

ข: ไม่เอาอะข้าขี้เกียจ ขอลอกเลยไม่ได้หรือ

ก: ไม่ได้ แต่ยังไงเจ้าก็สู้ข้าไม่ได้ ข้าเจ๋งสุดในแถบนี้ ถ้าเจ้าไม่ช่วยข้าข้าจะใช้กำลังบังคับมาให้เจ้าสร้างช่วยนะ

ข: ขี้เกียจอยู่ดี

ก: อย่างนั้นต้องใช้กำลัง ขอดีๆไม่ช่วย 555+ เห็นไหมละอาณาจักรข้ายิ่งใหญ่สุดแล้ว แถวนี้ใครจะสู้ข้าได้ ข้าใช้กำลังมาบังคับใช้ให้พวกเจ้าสร้างอาณาจักรให้ข้าเข้มแข็งขึ้นไปอีก

ฉาก 2

เวลาผ่านไปหลายร้อยปี

ข: ข้าเก็บสะสมประสบการณ์จากเจ้า ข มานานแล้ว ถึงเวลาข้าเป็นใหญ่บ้างละ อะไรที่ของเจ้า ก มันดี ๆ ข้าก็จะเอามาใช้ให้หมด แถมนข้าจะไปเอาของคนอื่นมา adapt ใช้บ้างละจะได้มีเอกลักษณ์

ก: เวลาผ่านไปอะไรๆมันก็เปลี่ยน เจ้า ก เคยตกอยู่ในอำนาจเรานั้นก็กลับเก่งกล้ากว่าเราแล้วทุกวันนี้เราถูกมันขู่บังคับรังแก หยิบฉวยเอาของดีๆ จากอาณาจักรเราไปหมด

ข: ถึงเวลาข้ายิ่งใหญ่บ้างแล้ว เตียวข้าก็จะไปยึดเอาของดีๆ จากที่อื่นๆ แถวนี้ต่อ

ฉาก 3

เวลาผ่านไปอีกร้อยกว่าปี

ค: บ้านเจ้า ข นี่มันสวยดีนะข้าอยากสร้างบ้านเมืองสวยๆแบบเจ้า ข บ้าง ตอนนี้กำลังขำมากแล้วข้า
ไปยึดเอาเลยดีกว่า

ข: ข้าไม่ยอมเจ้าหรอก มาสู้กันเลย

(ทำท่าสู้กัน แต่ ข แพ้)

ค: ข้าชนะแล้ว ไหนเจ้ามีอะไรดีๆเอามาแบ่งกันใช้บ้าง อ้าวนี่เจ้ามีของดีๆเจ้า ก เจ้า ละจากที่อื่นๆ
เพียบเลย ข้าขอแล้วกัน

ฉาก 4

A: ขำมากจากแดนไกล ดินแดนแถวนี้อุดมสมบูรณ์ดีจัง ข้ามีเรือใหญ่ ปืนใหญ่มากมาย ยึดเอาเลย
ดีกว่าจะได้ไม่เสียเวลา

(ทำท่ายึดของจาก ก ข ค)

B: เฮ้ย แกจะทำอย่างนั้นไม่ได้ ของดีๆทั้งนั้น เอามาแบ่งๆ กันๆ

C: ข้าด้วยๆ

(A B C ทำท่าแบ่งของกัน แล้วก็ขีดเส้นว่าของข้าอยู่ตรงนี้ ของเจ้าตรงนี้ห้ามมาก้าวก่ายกัน)

ฉาก 5

A: พุดพร้อมกันว่า ถึงเวลาเราต้องกลับไปอยู่บ้านเราแล้ว ปล่อยให้เจ้าพวกนี้ดูแลกันเองต่อไปเถอะ
แต่ก่อนอื่นคืนของให้พวกเขาบางส่วน

B: พวกเจ้าอยู่กันดีๆละ ข้าแบ่งเส้นไว้ให้เจ้าดูแลกันเองแล้ว อย่าล้ำเส้นกันนะ บ้ายบาย

(ก ข ค ทำหน้า งงๆ)

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หน่วยที่ 2 อาเซียนมีอะไร

แผนที่ 13 เราจะอยู่ร่วมกันอย่างไร

วิชา อาเซียนศึกษา 1 ส 30222

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

สาระสำคัญ

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเป็นภูมิภาคนี้เป็นภูมิภาคที่แตกต่างหลากหลายอย่างมาก แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีจุดยืนร่วมกันในด้านสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ร่วมกันซึ่งเป็นจุดร่วมที่จะนำไปสู่ความเข้าใจอันดี ความร่วมมือระหว่างกัน การช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหาาร่วมกันโดยสันติวิธี อันเกิดจากความเข้าใจ เคารพ ซินชม เท่าเทียม อย่างยั่งยืน

จุดประสงค์การเรียนรู้

ผู้เรียนสามารถ

ด้านความรู้

1. อธิบายหลักการอยู่ร่วมกันและแก้ไขปัญหาอย่างสันติได้
2. อธิบายจุดร่วมของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้
3. อธิบายอุปสรรคด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมที่ขัดขวางการรวมตัวกันของประชาคมอาเซียนได้
4. อธิบายจุดเด่นของแต่ละประเทศในอาเซียนอันจะนำไปสู่การรวมประชาคมอาเซียนได้

ด้านทักษะ

1. แสดงบทบาทสมมติตามที่ครูกำหนดให้ได้
2. อภิปรายอย่างมีเหตุผลสนับสนุนได้
3. วิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมอันจะนำไปสู่การรวมประชาคมอาเซียนได้
4. ทำงานเป็นกลุ่มได้

ด้านคุณลักษณะ

1. รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

สาระสำคัญ

ท่ามกลางความแตกต่างที่หลากหลาย และซับซ้อนทางสังคมวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็ยังมีส่วนสำคัญที่จะช่วยประสานรอยร้าวที่ฝังลึกภายในของคนชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นก็คือ จุดร่วมระหว่างพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมร่วม มรดกทางวัฒนธรรมร่วม วิถีชีวิต ความเชื่อ คำสอนในทางศาสนาที่สอนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทำความดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตา กรุณาต่อกัน การมีบรรพบุรุษและรากเหง้าของภาษาร่วมกัน วิถีชีวิตเชิงเกษตรกรรมร่วมกัน ประเพณี และวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันที่คล้ายคลึงกัน อาหาร การละเล่น กีฬา เครื่องแต่งกายที่สอดคล้องกัน การพึ่งพาอาศัยในทางเศรษฐกิจ ที่ทุกประเทศไม่อาจอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้

การชื่นชม เคารพความแตกต่าง การมองทุกคนอย่างเท่าเทียม ร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่าง ยั่งยืนอันเป็นจุดร่วมกันที่จะทำให้เราก้าวข้ามอคติที่เรามีต่อกัน หันมาร่วมมือร่วมใจกัน เห็น ความสำคัญของการอยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมของภูมิภาค และร่วมมือกันพัฒนาและนำไปสู่การรวมประชาคมอาเซียนเป็นหนึ่งเดียวอย่างยั่งยืนในที่สุด

กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1

ขั้นนำ (5 นาที)

1. ครูถามผู้เรียนว่าได้เรียนอะไรมาแล้วบ้าง เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ส่งผลอย่างไร มีข้อเราดี และข้อเสียอย่างไร และนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นสอน (35 นาที)

1. ครูแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม 10 กลุ่มเท่าๆกัน โดยการสุ่มนับเลข และให้แบ่งออกเป็นกลุ่ม ละประเทศในอาเซียนโดยการจับสลาก แล้วติดป้ายชื่อประเทศตามกลุ่ม

2. ครูสุ่มถามคำถามที่มีอคติต่อแต่ละประเทศในอาเซียน และสุ่มให้สมาชิกคนใดคนหนึ่ง ใน กลุ่มตอบคำถาม ให้บอกว่าตนเองในฐานะพลเมืองประเทศนั้นๆ และบอกแนวทางแก้ไขปัญหามีอคติ เหล่านั้นในมุมมองของตนโดยสันติวิธี (ถามคำถามจนกว่าจะครบทุกประเทศ)

ขั้นสรุป (10 นาที)

1. ครูกับผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงมุมมองที่เป็นอุปสรรคต่อการรวมตัวกันของประชาคม อาเซียนด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ในเสาหลักสังคมวัฒนธรรม และแนวทางแก้ไขปัญหา อย่างสันติวิธี และสร้างสรรค์

2. ครูบรรยายสรุปบทเรียนจากการอภิปรายของนักเรียน

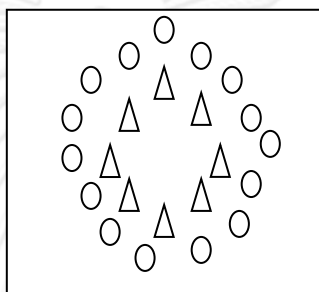
คาบที่ 2

ขั้นนำ (5 นาที)

1. ให้ผู้เรียนนั่งตามกลุ่มเดิมในคาบที่แล้ว
2. ครูใช้คำถามนำถึงสิ่งที่ได้เรียนมาแล้วในคาบที่แล้ว พร้อมนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นสอน (35 นาที)

1. ครูให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมากลุ่มละ 1 คน มานั่งบนเก้าอี้ที่จัดไว้เป็นวงกลมตรงกลางห้อง และให้ผู้เรียนที่เหลือ ยืนล้อมวงกลมที่นั่งไว้และเป่าลูกโป่งที่ครูแจกให้ทั้งหมด 10 ลูกดังภาพ

2. ครูส่งด้ายสีหรือเชือกฟางให้นักเรียนที่นั่งในวงกลมชั้นในถือไว้หนึ่งคน
3. ครูถามคำถามเกี่ยวกับแนวทางการรวมประชาคมอาเซียน ความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศในอาเซียน ความเคารพ การชื่นชม เห็นคุณค่าของกันและกัน ให้ผู้เรียนวงนอกตอบคำถามทีละคนเมื่อผู้เรียนตอบคำถามได้แล้ว ให้ผู้เรียนวงกลมวงในส่งเชือกไปยังฝั่งตรงข้าม (ตอบคำถามไปเรื่อยๆ จนเชือกวงในกลายเป็นใย พอที่จะวางลูกโป่งลงไปได้)
4. เมื่อเชือกในวงกลมวงในกลายเป็นใยแล้ว ให้ผู้เรียนวงนอกนำลูกโป่ง 10 ลูกแทนประเทศในวงลงบนเชือกในวงใน และครูอธิบายถึงเชือกเปรียบเสมือนความเข้าใจอันดี ความร่วมมือร่วมใจกันของคนในอาเซียนทั้งหมด เมื่อเรามีความเข้าใจกัน ร่วมมือกันประเทศของเราก็จะอยู่ร่วมกันได้
5. ครูถามคำถามเกี่ยวกับอคติที่เกิดขึ้นในอาเซียนเกี่ยวกับเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ให้ผู้เรียนวงนอกตอบเช่นเดิม
6. เมื่อนักเรียนตอบได้หนึ่งคำถามครูใช้กรรไกรตัดเชือกหนึ่งเส้น (ถามไปเรื่อยๆจนกว่าจะตัดเชือกให้มีช่องว่างให้ลูกโป่งร่วงประมาณ 2-4 ลูก)
  - 6.1 ครูสุ่มถามผู้เรียนว่าเมื่อเรามีอคติแล้วจะเกิดอะไรขึ้นหลังจากการจัดกิจกรรม
7. ครูอธิบายว่าการที่เรามีอคติต่อกันทำให้ประชาคมของเราไม่สามารถรวมตัวกันได้อย่างมั่นคง อาจจะต้องมีประเทศใดประเทศหนึ่งที่ต้องตกลงไปทำให้ประชาคมเรายิ่งอ่อนแอลงไปเรื่อยๆ
8. ครูให้ผู้เรียนทุกคนกลับไปนั่งตามกลุ่มตามเดิม

ขั้นสรุป (10 นาที)

1. ครูตั้งประเด็นคำถามนำเพื่อสรุป ว่าเราได้เรียนรู้อะไรไปบ้าง เมื่อเรามีอคติจะเกิดผลอย่างไร และ จุดร่วมที่เรามีเหมือนกันมีอะไรบ้าง มีข้อดีอย่างไรบ้าง และสิ่งที่เราแตกต่างกันมีอะไรบ้าง จะอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างอย่างไร โดยให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายอย่างมีเหตุผล สนับสนุน
2. ครูสรุปประเด็นที่ได้เรียนมาทั้งหมด

สื่อการเรียนรู้

1. เชือกฟาง
2. ลูกโป่ง
3. ป้ายบอกชื่อกลุ่ม
4. กรรไกร

การวัดและประเมินผล

1. การแสดงตามบทบาทสมมติที่กำหนดให้
2. กาดอบคำถามที่ครูกำหนด
3. การทำงานร่วมกับผู้อื่น

เกณฑ์การวัดและประเมินผล

เกณฑ์/ประเมิน	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
การตอบคำถาม	ตอบคำถามอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีเหตุผลมากกว่าร้อยละ 70	ตอบคำถามอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีเหตุผลมากกว่าร้อยละ 40-70	ตอบคำถามอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีเหตุผลน้อยกว่าร้อยละ 40
การแสดงบทบาทสมมติ	แสดงได้ครบตามบทบาทที่กำหนด ใช้เวลาเหมาะสม	แสดงได้ไม่ครบ ข้ามขั้นตอน หรือแสดงไม่ครบขั้นตอน	ไม่มีการแสดงบทบาทสมมติ
การทำงานที่ได้รับมอบหมาย	ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ครบถ้วนภายในคาบ	ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ครบถ้วนภายใน 1 สัปดาห์	ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ครบถ้วนเกิน 1 สัปดาห์
การทำงานกลุ่ม	สมาชิกทุกคนทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	สมาชิกทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มากกว่าร้อยละ 50	สมาชิกทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย น้อยกว่าร้อยละ 50

ที่มา

Asia-Pacific Centre of Education for International Understanding (APCEIU). **Learning to Live Together Teachers Resource Book on Education for International Understanding**. [Online] Source: www.apceiu.org. เข้าถึงเมื่อ 30/10/2555.

ภาคผนวก จ
คะแนนเจตคติเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 16 คะแนนเจตคติเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังเรียน

เลขที่	ด้านเชื้อชาติ		ด้านศาสนา		ด้านวัฒนธรรม		รวม 3 ด้าน	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1	4.2	4.9	5.7	6	5.1	25.5	5	5.37
2	3.8	4.1	4.5	4.1	4.1	5.2	4.13	4.23
3	3.8	4.1	4	4.2	4.3	4.5	4.03	4.30
4	4.9	5.2	5	5.6	5.4	4.6	5.10	5.33
5	3.3	3.9	5.3	4.9	4.9	5.2	4.50	4.57
6	4.2	5.1	5.2	5.9	5.2	4.9	4.87	5.50
7	4.2	4.1	5.5	4.6	5.6	5.5	5.10	4.67
8	3.2	2.9	4	5	3.6	5.3	3.60	4.17
9	3.7	4.6	4.6	5.1	4.2	4.6	4.17	4.83
10	3.5	4.7	3.9	5	3.4	4.8	3.60	4.60
11	3.6	3.4	4.1	3.7	3.6	4.1	3.77	3.67
12	3.8	3.5	4.1	4.2	4.5	3.9	4.13	3.77
13	3.3	4.1	5.3	5.2	4.1	3.6	4.23	4.57
14	4.5	4.7	4.8	4.7	4.6	4.4	4.63	4.50
15	3.9	6	4.7	6	4.9	4.1	4.50	6.00
16	3	3.8	4.3	4.4	4	6	3.77	4.10
17	4.3	5.3	4	4.8	5.1	4.1	4.47	5.07
18	4.2	4.5	5.1	4.6	4.5	5.1	4.60	4.67
19	3.8	3.8	5.2	4.1	4.5	4.9	4.50	4.00
20	4.5	4.4	4.7	4.5	4.2	4.1	4.47	4.50
21	4.4	4	4.7	4.8	4.4	4.6	4.50	4.53

เลขที่	ด้านเชื้อชาติ		ด้านศาสนา		ด้านวัฒนธรรม		รวม 3 ด้าน	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
22	4	4.7	5.6	5.2	4.6	4.8	4.73	4.83
23	5.7	4.3	6	5.7	5.3	4.6	5.67	4.93
24	4	4.5	4.5	4.5	5.4	4.8	4.63	4.67
25	5.1	5.8	5.3	5.2	5	5	5.13	5.47
26	4.4	4.4	4.6	4.8	4.1	5.4	4.37	4.43
27	4.2	4.5	5	5.3	4.5	4.1	4.57	4.73
28	4	4.5	5.2	5.7	4.9	4.4	4.70	5.20
29	4.8	5.3	5.3	5.7	4.8	5.4	4.97	5.37
30	4.7	4	5.3	5.5	5.3	5.1	5.10	4.63
31	2.9	4	3.6	4.4	3.6	4.4	3.37	4.20
32	3.2	4.1	5.1	4.7	4.7	4.2	4.33	4.33
33	3.8	3.8	4.5	6	4.8	4.2	4.37	5.10
34	3.6	5.4	4.6	5.7	4.3	5.5	4.17	5.30
35	4	4.3	5.4	4.5	4.5	4.8	4.63	4.60
36	4.8	5	4.8	5	4.8	5	4.80	4.97
37	4.6	4.7	4.9	4.8	4.5	4.9	4.67	4.83
38	5.1	4.3	5	4.9	5.1	5	5.07	4.47
39	2.6	5.2	3.4	5.3	3.4	4.2	3.13	5.17
40	4	3.5	4.1	4.4	3.8	5	3.97	3.77
41	3.4	3.5	4.4	3.5	4.4	3.4	4.07	3.50
42	4.8	3.9	4.8	4.6	5.1	3.5	4.90	4.23
43	3.9	4.5	5.2	4.7	4.8	4.2	4.63	4.63

เลขที่	ด้านเชื้อชาติ		ด้านศาสนา		ด้านวัฒนธรรม		รวม 3 ด้าน	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
44	4.7	4.2	4.8	4.7	4.1	4.7	4.53	4.73
45	3.7	4	4.4	4.7	4.1	5.3	4.07	4.10
46	2.6	4.1	3.2	4.1	3.2	3.6	3.00	4.03
47	4.2	3.1	4.2	3.8	3.5	3.9	3.97	3.63
48	3.2	4.7	3.2	4.7	3.2	4	3.20	4.67

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสุรไกร นันทบุรุษย์ เกิดเมื่อวันที่ 19 มกราคม ปีพุทธศักราช 2530 ที่อำเภอหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาวิชามัธยมศึกษา มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิชาเอกสังคมศึกษา และคอมพิวเตอร์การศึกษา ปีพุทธศักราช 2554 จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปริญญาบัณฑิตจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในภาคการศึกษาปลายของปีเดียวกัน ในลำดับต่อมาได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีเดียวกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY